

**МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ
КЕРІВНИХ КАДРІВ КУЛЬТУРИ І МИСТЕЦТВ**

**НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПРАКТИЧНОЇ
КУЛЬТУРОЛОГІЇ ТА АРТМЕНЕДЖМЕНТУ**

Кафедра мистецтвознавчої експерти

На правах рукопису

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня магістр

на тему:

**ІНСТИТУЦІЙНІ МЕТАМОРФОЗИ
УКРАЇНСЬКОГО ДОМУ В МУЗЕОЛОГІЧНІЙ ПЕРСПЕКТИВІ**

Виконав здобувач вищої освіти

Курсу II

Групи **МПЗ-27-24**

Спеціальності:

027 музеєзнавство, пам'яткознавство

Олег Станіславович Афонін

Керівник: доктор культурології,
завідувач кафедри, доцент

Сергій Борисович Руденко

Рецензент: доктор мистецтвознавства,
провідний науковий співробітник,

Ольга Олегівна Рижова

Допустити до захисту:

Протокол засідання кафедри

від «___» _____ 2025 р. № _____

Завідувач кафедри мистецтвознавчої експерти

_____ С.Б. Руденко

Київ 2025

АНОТАЦІЯ

Афонін О.С. «Інституційні метаморфози Українського дому в музеологічній перспективі». Кваліфікаційна робота присвячена комплексному аналізу інституційних метаморфоз Українського дому - однієї з найвизначніших культурних інституцій Києва та України загалом. У центрі дослідження - осмислення багаторівневої еволюції функціонального призначення, ідеологічного змісту та культурно-суспільного статусу Українського дому в контексті музеологічній перспективи.

У роботі проаналізовано історичну траєкторію розвитку інституції: від її первинної функції як Центрального музею В.І. Леніна, створеного в радянський період із чітко визначеним ідеологічним навантаженням, до сучасного культурного центру, який виконує роль майданчика для громадських подій, виставкових проєктів, наукових ініціатив та національного діалогу. Зміна статусу, форми діяльності та образу установи відображає ширші процеси декомунізації, переосмислення національної пам'яті та формування нових ідентичностей у пострадянській Україні.

Особлива увага у дослідженні приділена аналізу інституційної пам'яті, просторової символіки, зміни наративів репрезентації історії, а також взаємодії установи з публікою. Український дім розглядається як інституційний хронограф, що втілює в собі різні етапи національного самовизначення та соціокультурної трансформації. Через призму музеології досліджується, наскільки потенціал цієї інституції відповідає сучасним викликам у сфері збереження, інтерпретації та презентації історико-культурної спадщини.

Методологічною основою роботи є міждисциплінарний підхід, який поєднує концепти сучасної музеології, інституційної теорії, культурологічного аналізу, урбаністичних студій та студій пам'яті (memory studies). Використано також методи порівняльного аналізу, історичної реконструкції, дискурсивного аналізу та кейс-стаді.

У практичному вимірі дослідження має на меті запропонувати шляхи інтеграції Українського дому в сучасний музейний простір України, розглянути можливості його репрофілювання або переосмислення в контексті сталого розвитку культурної інфраструктури. Водночас пропонується концептуальні підходи до формування інституційної ідентичності у післяреволюційний та постколоніальний період, з урахуванням актуальних суспільно-політичних і культурних викликів.

Отримані результати можуть бути використані у подальших наукових розробках у сфері музеології, культурної політики, а також при формуванні нових стратегій розвитку культурних інституцій в Україні.

Ключові слова: Український дім, виставка, соціокультурна трансформація, історико-культурна спадщина, культурний та громадський центр, виставкові проекти, управлінські підходи та рішення.

ABSTRACT

Afonin O.S. «Institutional metamorphoses of the Ukrainian house in a museological perspective». The master's thesis is devoted to a comprehensive analysis of the institutional metamorphoses of the Ukrainian House, one of the most prominent cultural institutions in Kyiv and Ukraine as a whole. The research focuses on understanding the multilevel evolution of the functional purpose, ideological content, and cultural and social status of the Ukrainian House in the context of the museological perspective.

The paper analyzes the historical trajectory of the institution's development: from its primary function as the Republican Lenin Museum, created in the Soviet period with a clearly defined ideological load, to a modern cultural center that serves as a platform for public events, exhibition projects, research initiatives, and national dialogue. The change in the status, form of activity, and image of the institution reflects the broader processes of decommunization, rethinking national memory, and the formation of new identities in post-Soviet Ukraine.

The study pays special attention to the analysis of institutional memory, spatial symbolism, changing narratives of history representation, and the interaction of the institution with the public. The Ukrainian House is seen as an institutional chronograph that embodies different stages of national self-determination and socio-cultural transformation. Through the prism of museology, the article examines the extent to which the potential of this institution meets the current challenges in the field of preservation, interpretation and presentation of historical and cultural heritage. The methodological basis of the work is an interdisciplinary approach that combines the concepts of contemporary museology, institutional theory, cultural analysis, urban studies, and memory studies. The methods of comparative analysis, historical reconstruction, discursive analysis, and case studies are also used.

In practical terms, the study aims to propose ways to integrate the Ukrainian House into the contemporary museum space of Ukraine, to consider the

possibilities of its reprofiling or rethinking in the context of sustainable development of cultural infrastructure. At the same time, it proposes conceptual approaches to the formation of institutional identity in the post-revolutionary and post-colonial period, taking into account current socio-political and cultural challenges.

The results obtained can be used in further research in the field of museology, cultural policy, and in the formation of new strategies for the development of cultural institutions in Ukraine.

Key words: Ukrainian House, exhibition, socio-cultural transformation, historical and cultural heritage, cultural and community center, exhibition projects, management approaches and solutions.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	7
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ....	12
1.1. Історіографія проблематики.....	12
1.2. Джерельна база досліджуваної теми.....	19
Висновки до розділу 1.....	21
РОЗДІЛ 2. ВІД МУЗЕЮ В.І. ЛЕНІНА ДО ДЕРЖАВНОГО ПІДПРИЄМСТВА НАЦІОНАЛЬНИЙ ЦЕНТР ДІЛОВОГО ТА КУЛЬТУРНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА УКРАЇНСЬКИЙ ДІМ, СОЦІАЛЬНО - ПОЛІТИЧНИЙ КОНТЕКСТ.....	22
2.1. Будівля Київського філіалу Центрального музею В.І. Леніна при ЦК Компартії України.....	22
2.2. Феномен поняття Український дім	31
2.3. Український дім в перші роки Незалежності України, надання статусу національний	40
2.4. Національний центр ділового та культурного співробітництва Український дім під час українських революцій ХХІ століття (Помаранчева революція (2004) та Революція Гідності (2013-2014)).....	48
Висновки до розділу 2.....	53
РОЗДІЛ 3. НАЦІОНАЛЬНИЙ ЦЕНТР ДІЛОВОГО ТА КУЛЬТУРНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА УКРАЇНСЬКИЙ ДІМ У КУЛЬТУРНОМУ ПРОСТОРІ М. КИЄВА.....	54
3.1. Статут, підпорядкування та управління Національним центром ділового та культурного співробітництва Український дім	54
3.2. Формування фондової колекції Українського дому.....	62
3.3. Культурні проєкти Українського дому.....	67
3.4. Стратегії подальшого розвитку Українського дому	84
Висновки до розділу 3.....	89
ВИСНОВКИ.....	90
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	93
РИСУНКИ.....	98
ДОДАТКИ.....	118

ВСТУП

Національний центр Український дім у Києві - знакова архітектурна та культурна споруда, що відображає динамічну історію незалежної України та її пострадянську трансформацію. Зведений у 1982 році як Центральний музей В.І. Леніна, він був одним із головних ідеологічних центрів радянської України. Архітектурно монументальна будівля символізувала офіційну радянську наративу та використовувалася для прославлення комуністичного минулого. Проте з набуттям незалежності почалося поступове переосмислення її функцій та значення у публічному просторі столиці.

У 1993 році музей було офіційно реорганізовано в Український дім - багатофункціональний культурно-просвітницький центр. Тут почали проводити виставки, конференції, книжкові ярмарки, освітні заходи та культурні проекти, що відображали нові цінності українського суспільства. Поступово споруда з ідеологічного символу радянського минулого перетворилася на простір вільного обговорення, формування національної ідентичності та просування сучасного українського мистецтва.

Український дім відіграв помітну роль у ключових подіях новітньої історії України. Під час Помаранчевої революції 2004 року він став одним із важливих логістичних і медійних центрів для протестувальників, які виступали проти фальсифікацій результатів президентських виборів. А під час Революції Гідності 2013-2014 років будівля перетворилася на справжній форпост громадського опору: тут діяли медичні пункти, волонтерські штаби, місця для ночівлі, а також культурно-просвітницькі ініціативи. Ці події закріпили за Українським домом статус символу свободи, громадянської активності та національної солідарності.

Сьогодні Український дім функціонує як сучасна інституція культурного менеджменту, впроваджуючи програми з розвитку музейної справи, неформальної освіти, медіації, збереження історичної пам'яті та декомунізації. Його еволюція від радянського музею до відкритої платформи

для суспільного діалогу є яскравим прикладом глибоких інституційних змін, що супроводжують формування нової культурної політики України.

У сучасному історичному контексті, коли музеї в Україні дедалі більше функціонують як інструменти формування національної ідентичності, соціальної пам'яті та громадянської свідомості, вивчення історії, ролі та функціональних змін Українського дому є вкрай актуальним. Такий аналіз дозволяє простежити зміну не лише фізичної інфраструктури та управлінських підходів, а й глибинних символічних змістів, що вкладаються в діяльність культурних інституцій в умовах зміни державного курсу.

Особливу вагу тема набуває в умовах війни, коли культурна інфраструктура України відіграє ключову роль у підтримці національного духу, консолідації суспільства та збереженні історичної пам'яті. Український дім у цьому контексті виступає не лише як платформа подій, але й як інституційний символ спротиву, діалогу та трансформації, що відображено в численних виставках, дискусіях, заходах пам'яті.

Дана тема має дослідницьке значення в рамках сучасного музеологічного дискурсу, де вивчаються моделі пострадянських трансформацій музеїв, гібридизація культурних інституцій, а також нові формати взаємодії з публікою.

Актуальність теми дослідження зумовлена тим, що Український дім є унікальним прикладом інституційної трансформації культурної установи від радянського ідеологічного музею до сучасного центру громадського діалогу та музейних практик. Його еволюція відображає ширші процеси переосмислення історичної пам'яті та формування національної ідентичності в Україні. Особливе значення тема набуває у світлі подій новітньої історії та повномасштабної війни, коли культурні інституції відіграють ключову роль у консолідації суспільства. Дослідження дозволяє простежити, як змінюються функції, символічні значення та форми взаємодії такої установи з громадськістю. Таким чином, аналіз інституційних метаморфоз Українського

дому є важливим для розуміння сучасних тенденцій розвитку музейної сфери та культурної політики України.

Метою дослідження є комплексне дослідження інституційних метаморфоз Українського дому в контексті сучасної музеології, з особливим акцентом на зміну його музейної функції, змістових та експозиційних наративів, ролі у збереженні історико-культурної спадщини та формуванні публічної історичної пам'яті.

Завданням дослідження було визначено:

- висвітлити історію створення та музейну специфіку Українського дому як Центрального музею В.І. Леніна, проаналізувати його експозиційну концепцію в рамках радянської ідеологічної парадигми;
- проаналізувати процеси деідеологізації та декомунізації музейного простору в Українському домі після 1991 року, з урахуванням змін у державній культурній політиці та нових підходів до осмислення колективної пам'яті;
- оцінити збереження та актуалізацію музейних фондів та артефактів Українського дому;
- дослідити сучасну роль Українського дому як мультифункціонального публічного простору з елементами музеєфікації, в тому числі участь у виставкових проєктах, присвячених подіям Революції Гідності, російсько - української війни, культурної спадщини тощо;
- розглянути практики взаємодії з публікою, інтерактивності, інклюзії та цифровізації в експозиційній діяльності Українського дому відповідно до стандартів ICOM та провідних європейських музейних практик;
- сформулювати висновки та рекомендації щодо подальшого розвитку музейної складової Українського дому в межах національної культурної політики та відповідно до сучасної концепції музею як простору соціального діалогу.

Об'єктом дослідження є інституційна діяльність Українського дому як музеєфікованого публічного простору.

Предметом дослідження є музейні, експозиційні та інституційні трансформації Українського дому в контексті змін культурної політики, колективної пам'яті та музейної репрезентації в пострадянський період, період незалежності України.

У кваліфікаційній роботі застосовано різні **методи дослідження**, а саме:

- **історико-генетичний метод** для аналізу етапів формування Українського дому як музею та інституції.
- **порівняльно-аналітичний метод** для зіставлення функцій установи у різні періоди (радянський, пострадянський, сучасний).
- **контент-аналізу метод** для дослідження інформаційних і виставкових наративів.
- **музеологічний метод** - для оцінки експозиційної діяльності, ролі артефактів, форм подачі історичного матеріалу.
- **метод кейс-стаді (case study)** - глибокий аналіз окремих подій.
- **емпіричні методи** - аналіз інтерв'ю, матеріалів ЗМІ, офіційних звітів, музейних програм тощо.

Новизна дослідження полягає в тому, що вперше узагальнено і викладено матеріал про Український дім, етапи його музейної історії, в посттоталітарному та воєнному контекстах, що раніше не були ґрунтовно розглянуті в українському науковому дискурсі. Запропоновані нові підходи до осмислення функцій його музеєфікованого простору.

Практичне значення дослідження може бути використане для:

- розробки музейних програм у трансформованих інституціях;
- формування політики інтеграції громадянських наративів у музейні простори;
- розширення підготовки фахівців у сфері музейної справи;

- планування реконцептуалізації музеєфікованих просторів в Україні.

Апробація дослідження здійснено шляхом обговорення на засіданнях кафедри мистецтвознавчої експертизи Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв. За матеріалами проведеного дослідження було взято участь у роботі X Міжнародної науково-практичної конференції музеї та реставрація у контексті збереження культурної спадщини: актуальні виклики сучасності, що проходила у Національному заповіднику Києво-Печерська лавра 18-19 вересня 2025 року, виголошено доповідь - Гривня: від прикраси до грошової одиниці (на прикладі виставки-експедиції - Гривня. Більше ніж гроші).

Структура кваліфікаційної роботи складається зі змісту, трьох розділів (десяти параграфів), висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел (всього 74 джерела) та додатків (4). Загальний обсяг роботи становить 138 сторінок, з них 87 сторінок основного тексту.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

1.1. Історіографія проблематики

В українському науковому просторі в останні роки з'являються наукові публікації, проводяться наукові конференції присвячені музейній справі, адже музейні інституції здійснюють свою діяльність завдяки перетину та взаємодії різних наукових дисциплін: історії, мистецтвознавства, археології, соціології, психології, причому джерелом цих розвідок виступає музейний предмет-артефакт-пам'ятка історії та культури. Вивчається також практична діяльність музеїв у напрямку збереження культурної спадщини, осмислення та передачі зосередженої в музейному предметі соціально-культурної інформації та національної пам'яті. Слід згадати наукові конференції, що проходять щороку у національних заповідника України: Міжнародна науково-практична конференція - музеї та реставрація у контексті збереження культурної спадщини: актуальні виклики сучасності; Могилянські читання; Історія гуманітаристики що проходять у Національному заповіднику Києво-Печерська лавра; Софійські читання у Національному заповіднику Софія Київська; Батуринські читання Національного історико-культурного заповідника Гетьманська столиця; наукові читання Чернігівські старожитності Національного архітектурно - історичного заповідника Чернігів стародавній. Щорічні музеологічні науково-практичні конференції проходять також і в національних музеях: Національному художньому музеї України, Національному музеї історії України, Національному музеї декоративного мистецтва України та у багатьох інших.

На них розглядаються питання дослідження музейних колекцій як історичних джерел: археологічні зібрання; нумізматичні, боністичні, сфрагістичні, фалеристичні, філокартичні, філателістичні, документальні та інші музейні колекції; етнографічні музейні колекції; художні зібрання

(живопис, графіка, скульптура, твори декоративно-ужиткового мистецтва, художній метал тощо), історія музейних колекцій та музейної справи: формування музейних колекцій; діяльність музейних закладів України в різний час; актуальні питання музеєзнавства: облік та зберігання фондів колекцій; реставрація та консервація музейних предметів; наукова експертиза пам'яток мистецтва; музейна методологія; нові форми роботи з музейною аудиторією; музейна педагогіка; форми і методи популяризації музейних колекцій, диджиталізація, інклюзія, фандрайзинг в музеях, деколонізація, міжнародне співробітництво. Питанням музеології присвячені публікації науковців: Яненко А., Ковалевської О., Горської Н., Топилка О., Бочковської Деревської О., Демчук Р., Сенченко Н. та багатьох інших.

Досліджуючи заявлену тему дипломної роботи, ми прийшли до висновку, що в науковому історичному просторі України незаслужено відсутні ґрунтовні наукові дослідження щодо історії функціонування Українського дому у м. Києві, його феномену як інституції в культурному та суспільно-політичному контексті. Адже він є прикладом для багатьох українських музеїв у створенні глобальних міждисциплінарних культурних проєктів, популяризації музейних колекцій, диджиталізації, інклюзії, музейного фандрайзингу.

Нами виявлені спорадичні публікації у мас-медіа, про історію спорудження будівель на місці Українського дому, функціонування в ньому установ (від міського театру до готелю), насамкінець поява музею В.І. Леніна та його трансформація в Український дім, громадський центр культурної, мистецької та міжмузейної комунікації [27].

На наш погляд заслуговує на увагу текст опублікований Platfor.ma у 2016 р. Український дім Леніна: дослідження історії однієї декомунізації, авторка арт-менеджер Тетяна Філевська, в якому розглянуто київські пам'ятники В.І. Леніну радянського періоду в контексті декомунізації (один з них розміщувався в інтер'єрі Українського дому). «... Це спроба дослідити історію будівлі у зв'язку з контекстом її створення та існування: місцем,

історичними та культурними асоціаціями, мистецьким процесом. Щоб на базі знання, а не упереджених суджень смаку й інтересів можна було шукати та будувати проект розвитку Українського дому, який вже сам є не просто великим приміщенням, а носієм смислів і кодів....» [67]. Поява нової будівлі музею радянського вождя (предтеча Українського дому) на думку авторки «...не було жодних причин його переносити в інше місце (приміщення колишнього Педагогічного музею), окрім бажання київської партійної верхівки на чолі з Шелестом, а потім Щербицьким вислужитись перед москвою і з нагоди 100-річчя від народження Ілліча збудувати для музею величезну будівлю в центрі міста. А відкриття музею приурочили до святкування вигаданого ювілейного 1500-річчя Києва» [67]. Далі йдеться про етапи та особливості спорудження музею В.І. Леніна - Українського дому, його урочистого відкриття та подальшого перейменування та зміни функціоналу. В тексті також відмічено дисонанс - призначення споруди, як апологета комуністичної ідеології та творів мистецтва горельєфів, які були вбудовані у тіло споруди, і насправді «...є цілком самостійним й самодостатнім мистецьким твором...» [67], визначної музейної колекції українського мистецтва 60-90-х р. XX століття.

Богдан Білошенко зупинився на історії про міський театр, готель Європа, музей В.І. Леніна та вказує на припущення, що інтер'єр сучасної споруди схожий «...на внутрішнє оформлення музею сучасного мистецтва у Нью-Йорку...». Автор тексту коротко зупинився на тому, що у суспільній думці з'явилась ідея відмовитись від комуністичного шлейфу будівлі та в його стінах відкрити «...центр ділового, громадсько-політичного, просвітницького та культурно-мистецького життя України...» [24]. Вказав, що будівля згодом офіційно стає пам'яткою архітектури та «...центром політичних подій під час демонстрацій, політичних акцій і революцій. Під час Революції Гідності Український дім стає стратегічним національним центром. Його також починають називати НАРОДНИЙ ДІМ» [24;73].

В огляді київських музеїв 70-х років у Києві йдеться про відвідування та експозицію музею В.І. Леніна: «...школярів, студентів, робітників заводів та фабрик водили до музею цілими класами, групами, бригадами в обов'язковому порядку..., київських третьокласників там приймали у піонери. Музейна експозиція була нудною, побудована на копійковому матеріалі,...» а його траурна зала, хронологічно розташована останньою, добивала морально. У ньому експонувалися копії численних вінків, покладених у 1924 році на труну В. І. Леніна [45].

Марія Катаєва згадала лекцію Т. Філевської «Вова зі Львова, або Сором'язлива декомунізація музею Леніна в Києві», де акцентувала увагу на архівах, споминах, світлинах киян дотичних до історії музею Леніна та Українського дому [24].

Ряд публікацій у інформаційному просторі присвячено діяльності НАРОДНИХ ДОМІВ, які передували появі - УКРАЇНСЬКИХ ДОМІВ у різних країнах, де проживали та й до нині проживають українці [26]. Ознайомившись з ними не полишає думка, що українці, куди б не заносила їх доля, гуртуються, допомагають один одному, плекають свою мову та культуру.

Слід згадати ряд публікацій про осередок українців на Далекому сході та Маньчжурії який бере свій початок ще з II половина XVIII століття, коли царський уряд російської імперії потопив у крові гайдамацький рух (Коліївщини) (1765-1785 рр.). Це були перші українці на Далекому сході, які асимілювались з місцевими населенням [19].

Заброварний Степан у книзі «З хроніки народного дому в перемишлі (1901-1945)» розповідає про 100 років діяльності у Перемишлі Народного дому, який допомагав тисячам українцям фізично та духовно вижити, пережити радянську, німецьку окупацію та опинившись у складі Польської держави не забути своє українське походження, мову та культуру [17].

Особливо актуальною стала діяльність Українських домів за кордоном стала, наприкінці лютого 2022 року - з початку повномасштабної агресії росії

проти України. Видання Громадський Простір опублікував інтерв'ю з Альоною Осух, експерткою Центру підтримки українців у Варшаві [57]. Український дім у Варшаві діє з часів Помаранчевої революції, а з початку війни опікується українцями - вимушеними переселенцями надавши біля 30 тисяч різних консультацій [46].

На наш погляд важливим, але мало відомим для широкого загалу та й для дослідників є період в діяльності Українського дому українських революцій: Помаранчевої та Революції гідності [33;37]. Слід зауважити, що незалежність Україні приходить ся виборювати шляхом пролиття крові, втрати найкращих її синів та дочок, сотень, а той мільйонів скалічених людських життів [62].

Помаранчева революція - це протести громадянського суспільства України проти фальсифікацій, II туру президентських виборів 2004 року. Революція тривала з 22 листопада до 26 грудня 2004 року, завершилася скасуванням Верховним Судом результатів II туру виборів та призначенням повторного голосування 26 грудня [61]. На наш погляд ґрунтовними дослідженнями-хроніками цієї події в історії України є наукове видання «Помаранчева революція» Станіслава Кульчицького, що вдрукована видавництвом Генеза у 2005 р. [18]. В монографії крок за кроком викладено події 200 днів президентських перегонів 2004 року. Автор не оминув і адміністративний ресурс, замах на життя В. Ющенка, першу його перемогу. Детально описує перший та другий тиждень помаранчевої революції та деякі підсумки після революції. На жаль, поважний та авторитетний автор, надто коротко зупинився на ролі Українського дому в ті буремні дня, наголосивши, яку допомогу було надано протестувальникам [18].

М. Слабошпицький, відомий український журналіст у своїй книзі «Пейзаж для Помаранчевої революції», зупинився на короткій хроніці 17 днів 2004 року - 22 листопада - 8 грудня, I етапі Помаранчевої революції; ролі Києва та киян у Помаранчевій революції; про події II туру виборів; про побут та самоорганізацію на Майдані; про спомини учасників, враження киян

та повідомлення про події та їх висвітлення засобами масової інформації; про Леоніда Кучму та про Квасневського, Хав'єра Солана, Валдаса Адамкуса, які приїздили до Києва на засідання круглого столу; про реакцію світової преси про події в Україні. Насамкінець, автор опублікував свої 4 статті написані в дні Майдану для «Літературної України». Про Український дім вказав, побіжно, згадавши про речовий та продовольчий склад, польові кухні та їдальні на Хрещатику та в будівлях навкруги [8].

Відомий український журналіст, історик, телеведучий Данило Яневський занотовував події, що відбувалися на київському майдані у 2004 р. Пізніше, у 2005 р. вийшла у видавництві ФОЛІО його книга ХРОНІКА ПОМАРАНЧЕВОЇ РЕВОЛЮЦІЇ, в якій коротко подає всі події, що відбувалися в часових рамках визначених, як ПОМАРАНЧЕВА РЕВОЛЮЦІЯ. подає хроніку Помаранчевої революції погодинно, день за днем з 24 жовтня 2004 р 12:12 до 23 січня 2005 р. 18:00. Та на жаль споминів про Український дім, він залишим обмаль, згадавши про УРОЧИСТИЙ ПОМАРАНЧЕВИЙ БАЛ в Українському Домі - натякаючи про влаштування у ньому штабу прихильників В. Ющенка [73].

У виданні Українського Інституту національної пам'яті МАЙДАН ВІД ПЕРШОЇ ОСОБИ. 45 ІСТОРІЙ РЕВОЛЮЦІЇ ГІДНОСТІ опубліковано 45 споминів - історій дійових осіб Революції гідності, які безпосередньо були присутні на Майдані та творили ту саму історію. Розповіді від першої особи. Люди, прості люди розповідали про свої відчуття, про пережите. Згадували й Український дім... [36].

«Революція гідності, розпочалася 21 листопада, коли стало відомо, що уряд відмовився підписувати угоду про асоціацію з Європейським Союзом, також позначила свої події в історії діяльності Українського дому. У виданні Українського інституту національної пам'яті Майдан від першої особи. 45 історій Революції гідності надано спомини про ті події 45 учасників тих подій. Вони згадують і Український дім...» [36;49]. В постреволуційні роки Український дім став для містян центром проведення ряду визначних

виставкових проєктів, в яких приймали участь як державні музейні установи так і приватні музеї та колекціонери. Ці проєкти задавали тон для інших музеїв у плані вибору теми, відбору та подання експозиційного матеріалу, оформлення та дизайну приміщення, освітнього супроводу [47;48].

В засобах масової інформації часто з'являються публікації щодо різноманітної виставкової, суспільно - політичної, мистецької, освітньої діяльності Українського дому. Всі його заходи креативні, не схожі на попередні, вони наче розривають буденність та провокують своєю глибиною до філософського сприймання навколишнього життя. На жаль, фундаментального дослідження про Український дім та його діяльність не виявлено.

1.2. Джерельна база досліджуваної теми

Історія будівлі Українського дому фрагментарно згадується в енциклопедичних виданнях присвячених пам'яткам архітектури м. Києва. Ґрунтовне наукове дослідження щодо цієї пам'ятки архітектури місцевого значення до сьогодні відсутнє [23]. Багато матеріалів, які б могли розповісти про діяльність Українського дому, не збереглися [28]. У самій установі відсутній архівний відділ.

Основними джерелами інформації стає певний перелік офіційних документів, які віднайдені на сайті Державного управління справами [9], Міністерства культури України [48] та офіційному сайті Українського дому [47], електронні публікації у мережі Інтернет про відкриття чергових виставок. Тому збір, опрацювання та узагальнення наявних джерел інформації, про установу, є актуальним та вкрай важливим.

Особливо зараз у період військового стану Український дім продовжує свою культурно-мистецьку місію:

- представляти національну культуру, її прогресивні ідеї та її досягнення;
- надавати якісні послуги у сфері культури та виставкової діяльності;
- зберігати, переосмислювати та популяризувати культурну спадщину;
- робити надбання культури доступними всім категоріям суспільства;
- допомагати українцям усвідомити власну ідентичність, а гостям України - більше дізнатися про неї.

В цьому контексті джерелом дослідження стають програми конференцій, круглих столів, зустрічей, що проводяться в Українському домі.

Виставкові проєкти стають культурним явищем та культурною подією у житті всієї держави. Куратори виставок пропонують нові, незаангажовані методологічні та мистецькі підходи та експозиційні рішення в реалізації проєктів.

Джерелами дослідження у цьому випадку стають запрошення на виставки, сувенірна продукція, інтерв'ю надані ЗМІ, як кураторів виставок так і безпосередніх їх учасників, гостей, які відвідують запропоновані командою співробітників Українського дому власні виставкові проекти та міжмузейні, мультикультурні проекти.

Дане дослідження є першим кроком у фіксації діяльності Українського дому упродовж більш як тридцятирічної його діяльності, яка віддзеркалює інституційні процеси, що відбуваються у Незалежній Україні, по суті будучи її ровесником.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1

Ідеологічна необхідність створення Українського дому була зумовлена змінами в політичному і культурному дискурсі після проголошення незалежності України. Він став інституцією, яка мала замінити символ радянської влади - музей В.І Леніна - інститутом, відповідаючи цінностям національної державності та культурної автономії.

Хоч офіційно змінена функція та назва існують з початку 1990-х, публікації значною мірою з'явилися лише після 2004 року, коли суспільство й інтелектуальна спільнота шукали нові шляхи розуміння символів радянського спадку та їх ролі у сучасності.

Український дім уже не лише культурний символ, але й активний простір спротиву, дискусій, формування нової ідентичності - як у рамках Помаранчевої революції, так і у пізніші періоди, під час мовних протестів, революції Гідності та інших важливих суспільно-політичних подій.

Український дім реалізуючи поставлені перед ним завдання, як національний заклад культури став мультидисциплінарним центром, що популяризує різні сфери української культури-візуальне мистецтво, кіно, музику, публічний діалог, культурницькі, освітні, молодіжні проекти тощо. Через засоби культурної діяльності висвітлює історію української державності, через традиції та звичаї української ідентичності, української нації.

РОЗДІЛ 2

ВІД МУЗЕЮ В.І. ЛЕНІНА ДО ДЕРЖАВНОГО ПІДПРИЄМСТВА НАЦІОНАЛЬНИЙ ЦЕНТР ДІЛОВОГО ТА КУЛЬТУРНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА УКРАЇНСЬКИЙ ДІМ, СОЦІАЛЬНО- ПОЛІТИЧНИЙ КОНТЕКСТ

2.1. Будівля Київського філіалу Центрального музею В.І. Леніна при ЦК Компартії України

Будівля Українського дому за час свого існування відігравала різні функції в просторі столиці України, місті Києва:

- починаючи з комуністичного осередку - Музею В.І. Леніну;
- місця реалізації промислових та побутових товарів, зустрічі бізнесу та демонстрації перших масштабних мистецьких проєктів (на початку незалежності України);
- революційного штабу вільних людей, які боролися за демократичні та європейські цінності (Помаранчева революція 2004-го року та революція Гідності 2013-го року);
- сучасна роль відкритого простору ідей і креативних ініціатив, центру міждисциплінарного діалогу та популяризації кращого національного мистецького продукту.

Першу будівлю, на місці Українського дому було споруджено у 1801 - 1803 рр. за проєктом Андрія Івановича Меленського на той час, головного архітектора м. Києва (з червня 1799 по березень 1829).

Це двоповерхова дерев'яна будівля першого Міського театру (Рис.1), прямокутної форми, яка торцем виходила на Театральну площу. Для її побудови було використано матеріали, що залишилися від розбирання будівель на Печерську.

Вхід був оформлений портиком в стилі ампір. Відкрився театр у 1806 році та вміщував 470 глядачів, мав 32 ложі, амфітеатр, галерею і партер, в

якому було тільки 40 крісел, а за ними стоячі місця. Театр відзначався гарною акустикою. Власного колективу театр не мав, тому запрошувались видатні актори, Мадридський королівський балет, українські, польські, французькі драматичні трупи та інші. Останній спектакль відбувся 30 липня 1851 року. До середини XIX століття будівля театру застаріла.

З 1857 по 1858 ріки за проектом видатного архітектора Олександра Беретті на місці розібраного театру було збудовано триповерховий будинок для готелю «Європа» (Рис.2) (від цього і назва площі - Європейська). Готель був одним із найкращих готелів міста Києва того часу. У різні часи у готелі зупинялися відомі пожителі (Тарас Шевченко). Кращі номери коштували по 25 крб. Готель надавав гостям омнібус (багатомісний візок на кінській тязі, попередник автобуса), екіпаж для поїздок містом, окремий кабінет у ресторані.

Після 1918 року готель не працював, у будинку розташувалися різні державні установи (Рис.3). Після 1934 року використовувалася як адміністративна будівля різного призначення від Генеральної прокуратури, Наркомату юстиції до Міністерства геології УРСР.

Будівля планувалася до знесення ще у 1955 році, хоч остаточно знесена у 1979 році з метою будівництва нового будинку для музею В.І. Леніна, який півстоліття до того проіснував у нинішньому Будинку вчителя.

Ідея створення філіалу Центрального музею В.І. Леніна в Києві виникла в середині 1970-х років на тлі активізації ідеологічної політики СРСР у період застою.

На той час комуністична партія приділяла особливу увагу інструментам культурного впливу - особливо музеям як засобу пропаганди «ленінської спадщини».

Створення таких філіалів було поширеною практикою в радянському просторі: подібні музеї з'являлися в столицях союзних республік, великих промислових центрах або в місцях, пов'язаних з перебуванням В.І. Леніна.

В Україні головна мета полягала в підсиленні присутності ленінського ідеологічного наративу, а також у демонстрації єдності республіки з центром - москвою. Крім того, це мало стати репрезентацією вдячності українського народу вождеві пролетаріату та його партії.

Нагадаємо, що будівництво споруди музею тривало з 1978 по 1982 рік. У 1978 році розпочалися роботи з проєктування.

Було оголошено конкурс, за підсумками якого перше місце не присуджували. За архітектурну частину відповідав інститут КИЇВПРОЄКТ, архітектори: Флоріан Юр'єв (концепція), Л. Філенко, В. Коломієць, І. Теслік, художники: А. Базилевич, В. Чепелик, В. Ілляшенко та ін.

Над зведенням споруди працювала група архітекторів на чолі з Вадимом Гопкалом (Рис.4). Спочатку нове приміщення для музею В.І. Леніна хотіли звести на місці підірваного Михайлівського собору [14], але там почали планувати урядовий квартал (встигли побудувати лише будівлю нинішнього Міністерства закордонних справ України).

У підсумку, для музею, котлован під будівлю підготували на початку вулиці Хрещатик в самому центрі Києва (Рис.5) - на Європейській площі, на схилі Володимирської гірки, для чого зруйнували готель ЄВРОПА [4;24].

Серед киян, в колах інтелігенції було незадоволення вибраним місцем спорудження музею: як два Володимира одну гірку будуть ділити?

Ідеологічно місце вибрано правильно - наголосити, що Ілліч, його значимість та місце в історії значно більше та вагоміше ніж постать та здобутки Володимира Великого -хрестителя Русі, пам'ятник якому з 1853 року височів неподалік, на Володимирській гірці.

На думку Тетяни Філевської, «...проєкт - переможець до болю нагадує Музей Леніна, збудований у 1970 році в Ташкенті. За легендою, Щербицький відвідав новозбудований музей і з властивою йому рисою захотів такий самий у Києві. Тому не спрацювали жодні аргументи архітекторів, що юртоподібний куб з отвором для світла вгорі, такий органічний для середньоазійських просторів з вітрами та спекою, буде аж ніяк недоречним

на дніпровських схилах...» [67;25]. Монументальна будівля площею 17 550 м² поєднала три надземні та два підземні поверхи. Для її будівництва використовували найкращі матеріали з усіх куточків СРСР. Мармур привезений з Уралу, граніт - з Житомиру, алюміній - з Красноярську, трансформатори - з Узбекистану, а система кондиціонерів - з Харкова. Монумент радянського вождя, який зустрічав відвідувачів у холі, створив скульптор Валентин Борисенко. Він виготовив більш ніж 5 -метровий макет, а майстри скульптурного комбінату за цим зразком створили музейний експонат із цілісного кошового та рідкісного уральського мармуру. Скульптуру до музею везла військова техніка, а піднімали її через центральний вхід по металевих рейках. Цей же монумент одним із перших став прикладом декомунізації [11]. Статую розкололи на кілька шматків і передали для створення нових скульптур Союзу художників. 1979-1982 рр. - тривало будівництво. Це був один із наймасштабніших музейних проєктів у радянській Україні (Рис 6), яким гордилося партійне керівництво республіки. Разом з тим були у проєкті і конструктивні архітектурні помилки. Як зауважує та ж Т. Філевська «...Будівництво тривало...» у три зміни під пильним оком партії: щотижня влаштовували літучки в присутності вищого керівництва (Рис.7). Але разом з тим припустились помилок, які зробили будівлю заручником часу. Зокрема, фундаменти були винесені за межі будівлі, а це значить, що, по-перше, усі опади потрапляють у фундамент по периметру, а, по-друге, через різницю температур в підвальних приміщеннях утворюється конденсат. Крім того, не продумана система вентиляції будівлі, а також енергоефективність: в радянські часи грошей на опалення не рахували, але зараз в зимовий період Український дім стає державній казні справді золотим... Коли добудували каркас, виявили в підвалах велику кількість щурів. Припустили, що вони набігли з навколишніх старих будинків.

Для того, щоб їх вивести, санепідемслужба замовила кілька бочок пива. Виявляється, що щурів приваблює запах пива, тому отруєним напоєм заливали підвали [67].

Урочисте відкриття будівлі Київського філіалу Центрального музею Володимира Ілліча Леніна при Центральному комітеті Комуністичної партії України відбулось 21 квітня 1982 року (Рис.8) з усіма помпезними атрибутами властивими для радянського часу: присутня верхівка Комуністичної партії УРСР, піонери з барабанами, портрети вождів, величезні прапори радянських республік та святковий багатолюдний мітинг.

Подія відбулася в рамках святкування 60-річчя утворення СРСР (Рис.9). Будівля музею була монументальною, модерністською, в дусі пізнього радянського стилю з елементами бруталістської естетики (Рис.10) [12]. Просторі зали, центральне фое, великий зал для зборів (нині - колонна зала Українського дому), гвинтові сходи, рельєфи та панно із символами революції - усе було спрямовано на створення відчуття величі ідеї Леніна.

Будівлю було розташовано в самому центрі Києва -на Європейській площі [13], згодом включено до Державного реєстру нерухомих пам'яток України в розділі Реєстр пам'яток місцевого значення по м. Києву, та присвоєно йому охоронний № 1186-Кв (згідно наказу Міністерства культури та інформаційної політики України від 21.04.2021 № 287 (Додаток А, Додаток Б).

Київський філіал був підпорядкований Центральному музею В.І. Леніна в Москві та Центральному Комітету Комуністичної партії України (ЦК КПУ). Він мав статус республіканського музею з особливим ідеологічним призначенням, його діяльність координувалася безпосередньо партійними структурами.

Основною метою діяльності музею була ідеологічна та політична просвіта населення на основі марксистсько - ленінської теорії. Його функції включали:

Експозиційну діяльність - представлення життя, діяльності, творів і генія В.І.Леніна в контексті боротьби за справу комунізму:

- пропаганду партійної ідеології - особливо серед молоді, піонерських і комсомольських організацій;
- просвітницьку функцію - проведення лекцій, семінарів, тематичних заходів, читань праць Леніна;
- наукову роботу - збирання, каталогізація та вивчення ленініани (фото, документи, речі, свідчення, пов'язані з життям Леніна);
- виставкову діяльність - організація пересувних виставок по всій УРСР, проведення урочистостей, партійних конференцій, виступів і т.д.

За Радянського Союзу музеїв вождя пролетаріату по всьому світу відкрили десятки, започатковано більше десяти філіалів Центрального музею, а також безліч меморіальних квартир та кімнат. Як відомо, Ульянов /Ленін ніколи не приїзжав до Києва. Хоч у місті й була відкрита меморіальна квартира сім'ї Ульянових (1976 р.), на їх честь назвали і вулицю де вона була розташована. До речі з розпадом радянської імперії вона скоро була знищена та забута.

Діяльність Київського філіалу Центрального музею В.І. Леніна була частиною великої ідеологічної машини радянської доби. Його поява стала можливою завдяки поєднанню кількох факторів: централізованої політики пропаганди ленінського культу; намірів москви впливати та зберігати лояльність УРСР через культурні інструменти; бажання партійного керівництва УРСР продемонструвати зразкову відданість радянському центру.

Музей таким чином, мав ґрунтовне ідеологічне навантаження, був частиною мережі музейних інституцій, які здійснювали пропагандистську функцію - виховували радянську людину, поширювали комуністичний світогляд.

Заклад проіснував як ідеологічна установа лише близько 8 років, однак його архітектура, просторове рішення та політичний бекграунд залишаються

предметом вивчення в пострадянських музеологічних і культурологічних дослідженнях.

Причинами згортання діяльності його стала політична ситуація, яка склалася у другій половині 1980-х рр. із початком перебудови та гласності в СРСР, авторитет КПРС і Леніна почав поступово знижуватися. На початку 1990-х відбулася масова делегітимізація радянських символів, і музей В.І. Леніна втрачає свою ідеологічну актуальність.

Експозиція музею В.І. Леніна діяла в цьому приміщенні з 1982 по 1993 роки. У 1990-92 рр. - музей офіційно припиняє свою діяльність у попередньому статусі. Його було реорганізовано в Республіканський суспільно-політичний і культурний центр ім. В.І. Леніна.

Відповідно до Статуту Республіканського суспільно-політичного і культурного центру ім. В.І. Леніна [63], затвердженого Міністерством культури УРСР у 1989 році головними завданнями Центру було:

- збереження, систематизація та експозиція матеріалів, пов'язаних із життям і діяльністю Володимира Ілліча Леніна, а також історії комуністичного руху в Україні.
- зведення культурно-просвітницької роботи серед населення, організація тематичних виставок, лекцій, конференцій і наукових досліджень, пов'язаних із ленінською спадщиною.
- підтримка ідей комуністичної партії та державної ідеології через музейні та соціально-політичні заходи.
- координація діяльності філій і тематичних музеїв, присвячених радянській історії, на території Української РСР.

Організаційна структура та штатний розпис Українського дому (1990-1992 рр.) включала:

- Директора Центру (керівник установи);
- відділ експозиції та наукової роботи, відповідальний за розробку експозицій і музейних програм;

- відділ культурно-просвітницької діяльності, що організовував публічні заходи;
- архівний відділ, який забезпечував збереження документів і фондів;
- відділ зовнішніх зв'язків і взаємодії з партійними структурами;
- господарський відділ [24].

Штатний розпис передбачав штат співробітників у кількості близько 60 осіб, включно з музейними працівниками, істориками, методистами, охороною та адміністративним персоналом.

У цей період Центр здійснював: проведення тематичних виставок, присвячених ювілеям В. І. Леніна, революційним подіям 1917 року, Комуністичній партії; організацію лекційних циклів для студентської молоді та партійних активістів; видання науково-популярних брошур та інформаційних листівок; співпрацю з органами партійного керівництва щодо пропаганди ленінської ідеології; підготовку та проведення масових заходів з нагоди державних свят; охорону, збереження та поповнення музейного фонду (експонати, документи, фотоматеріали відповідної тематичного спрямування); поступове розширення культурно-просвітницької діяльності з включенням нових суспільних тем у контексті політичних змін 1990-1991 років.

Поступово діяльність закладу змінилася, зокрема, в цей час помітне поступове зменшення ідеологічної складової у змісті експозицій, з'являється тематика:

- пов'язана з історією Незалежної України та громадянським суспільством;
- створюються нові структурні підрозділи що займаються роботою з громадськістю і підготовкою соціокультурних проєктів, менш орієнтованих на радянську ідеологію;
- активізується співпраця з міжнародними культурними організаціями;

- здійснюється реекспозиція та переорієнтація тематичних виставок: частина застарілих ідеологічних матеріалів була вилучена з експозиції.

В цей же період відбулося скорочення чисельності співробітників, пов'язаних з ідеологічною пропагандою (закриття окремих відділів), здійснено перегляд штатного розпису на користь фахівців з музейної справи, істориків і культурологів.

Таким чином, в період 1990-1992 років Республіканський суспільно-політичний і культурний центр ім. В.І. Леніна проходив складний етап переходу від радянської ідеологічно насиченої інституції до культурного простору з більш відкритою тематикою. Цей процес супроводжувався реформуванням структури, функцій та кадрового складу, що створило передумови для подальших змін, зокрема трансформації у Національний культурний центр Український дім [15].

2.2. Феномен поняття Український дім

Актуальним на сьогодні в суспільно-політичному житті України й українців по всьому світі є саме поняття Український дім. Розпочата воєнна агресія росії проти України вранці 24 лютого 2022 року, спонукала мільйони українців залишити рідну домівку, переселитися до інших місць у глиб України чи навіть змушені емігрувати за кордон. Саме остання категорія українців потребували й потребують різного роду допомоги, тому стали об'єднуватися на основі базових потреб: освіти, мови, працевлаштування. Таким способом самоорганізації, а подекуди і виживання для закордонного українства по всьому світу, стали об'єднання на основі створення УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО ДОМУ чи Українського дому, де надають необхідну на різних засадах допомогу. Не тільки у Європі, а й по всьому світу сьогодні існують десятки подібних закладів. У Берліні діє Український інститут у Німеччині [64], який популяризує українську культуру, організовує заходи, що сприяють взаємообміну та комунікації двох народів, двох держав; у Майнці Українське товариство, популяризує історію та культуру України, має суботню школу для дітей та проводить різноманітні культурні заходи. У Празі (Рис.11) ще цього року має відкритися ЦЕНТР ЄДНОСТІ [22], який для переселенців з України буде надавати юридичні та інші консультації, вже існує громадська організація УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ ДІМ У ЧЕСЬКІЙ РЕСПУБЛІЦІ [30;31]. У Валенсії Український культурний центр опікується українськими громадянами та Федерацією українських асоціацій в Іспанії. У Трансильванії діє Український дім, який є важливим осередком для місцевої української громади. В Копенгагені Український дім організовує виставки та інші культурні заходи. У Римі існує Український дім; у передмісті Відня у 2015 році відкрито культурно-інформаційний центр УКРАЇНСЬКА ДОМІВКА; у Брюсселі КУЛЬТУРНИЙ ЦЕНТР УКРАЇНИ В БЕЛЬГІЇ є некомерційною організацією, що має на меті сприяти культурному діалогу. У Фінляндії діє Міжнародний Український

культурний центр. У Ноттінгемі діє УКРАЇНСЬКИЙ КУЛЬТУРНИЙ ЦЕНТР; у Альберті діє музейний комплекс - СЕЛО СПАДЩИНИ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ, у Вінніпегу діє Український культурно-освітній центр ОСЕРЕДОК. З 1960 року діє УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ ДІМ у Торонто [2]. Діє також Український народний дім у Нью-Йорку, а у Вашингтоні у 2021 році на відкритті Українського дому були присутні Володимир та Олена Зеленські [58].

В кінці XIX, а особливо після I-ої Світової війни з Канади та інших місць Сполучених Штатів до Лос Анджелеса почали переселятися українці [3;34]. У 1924 році у місті відкрито Український народний дім, який згодом перейменували на товариство ПРОСВІТА імені Тараса Шевченка [39]. Пізніше відкрився Український громадський центр, 1930 року Українсько - американський клуб, 1943 року відкрито УКРАЇНСЬКУ ХАТУ, у 1947 році засновано українську православну парафію святого Володимира та греко-католицьку парафію Різдва Богородиці, 1951 року - православну парафію святого Андрія, 1963 року - українську євангельсько - баптистську церкву. З 1944 року й до нині діє Український культурний центр, який популяризує українську культуру, мову, народні звичаї та традиції, проводить лекції, концерти, виставки та інші культурно - мистецькі заходи. Видається щоквартальний інформаційний бюлетень VISTI, працює українська суботня РІДНА ШКОЛА. Українська громадськість, започаткувала діяльність таких інституцій, як: Український конгресовий комітет Америки, Український народний союз, Український братський союз, Українська народна поміч, Організація державного відродження України, Організація оборони чотирьох свобод України, Союз Українок Америки, Товариство українських інженерів Америки, Об'єднання колишніх вояків українців Америки, спортивне товариство УКРАЇНА, ПЛАСТ, Спілка української молоді, хор КОБЗАР, квартет ПОЛТАВЧАНКА, танцювальний ансамбль КАЛИНА, Товариство акторів української сцени (Рис. 12) [5]. Деякий час виходили українські періодичні видання «На слідах», «Наше Слово», «Інформаційний листок

Українського Народного Дому», «Вісті Уко», «Українці над Пацифіком», «Вільний Світ». 1986 року встановлено пам'ятний знак жертвам голодомору. Українське походження мають американці - співак Ленні Кравіц, режисер Стівен Спілберг, актори Міла Йовович, Міла Куніс, Леонардо Ді Капріо, Майкл Дуглас, Вайнона Райдер, Дастін Гофман, Наталі Вуд, Джонні Депп, Девід Духовни, Сильвестр Сталлоне, плавець Ленні Крайзельбург [2].

Українські громади об'єднуються й сьогодні та започатковують нові центри, особливо після початку повномасштабного вторгнення Росії.

Звернімось до історії поняття «Український Народний Дім», що бере свій початок з II половини XIX-XX століття, коли декілька хвиль українських емігрантів розпорошились по всьому світу. Тисячі українців змушені були емігрувати в пошуках заможнішого життя в інші краї. Згодом українські громади переселенців-емігрантів почали об'єднуватися у товариства та гуртки з метою збереження своєї мови, культури, ідентичності на чужині. [74] Самі українці з числа більш заможних селян, міщан та інтелігенції, фінансували такі об'єднання, сплачували орендовані приміщення, здійснювали освітні заходи, видавали українські газети. Слід згадати, що перші переселення великої кількості українців відомі ще з II половини XVIII століття, коли царський уряд російської імперії заслав до Камчатки активних учасників гайдамацького руху (Коліївщини) (1765-1785 рр.). Це були перші українці на Далекому сході, які асимілювались з місцевими якутськими козаками та тубільним населенням. З цього часу почалася історія ЗЕЛЕНОГО КЛИНУ. [2].

Вже через 100 років їх кількість становила 100 000 осіб, тобто 27,7 % від загальної кількості населення краю. Упродовж 1860-1864 рр. з'явилися перші українські села на Амурі, біля Владивостоку та Усурійську, перший український хор, газета «Молода Україна». У 1890-х роках українці будували Східно-Китайську залізницю у Маньчжурії [70;71], а до цього вони ж будували Закаспійську залізницю у Туркестані, після чого залишилися працювати та жити у Харбіні [21]. У 1907 році у Харбіні з'явився

Український клуб, бібліотека, театральний гурток. У 1911 р. на Сахаліні започатковано аматорський театральний гурток, у Благовіщенську Український клуб. Під час I світової війни Харбінський український клуб зібрав та направив кошти до Києва та Петербурга для допомоги українцям, потерпілим від бойових дій та відкрив першу на Далекому сході українську початкову школу [60; 68; 69]. У 1917 році у Владивостоці, Харбіні створюються перша українська ГРОМАДА, Товариство ПРОСВІТА, окремі українські військові частини, які підтримали проголошену Українську Народну Республіку (УНР) та направилися допомагати у війні проти російських більшовиків. У 1918 році в Хабаровську відбувся Другий Всеукраїнський з'їзд на якому обговорювалось питання повернення до України [59]. Того ж року в Києві, українська делегація із Харбіну (Рис.13) запропонувала визнати далекосхідній Зелений Клин частиною України [20], а у Владивостоці Четвертий Надзвичайний Всеукраїнський з'їзд, запропонував проєкт конституції українства Далекого Сходу й виніс ухвалу про створення українського війська, що й сталося у 1919 році розпочато створення добровольчих формувань вільного козацтва. Конституція національно-культурної автономії українства на Далекому Сході, була прийнята в кінці весни 1919 р. та поширилась на Забайкалля, Амурщину, Приморщину, Сахалін, Камчатку та Маньчжурію [51;52;53;54;55]. У листопаді 1922 р. більшовики заарештували провідних діячів і активістів українського руху. Почалися репресії проти українства у Харбіні: закривалися українські організації та товариства [41]. Ситуація змінилася лише в середині 30-тих років. У 1934 році Харбін відвідав голова ОУН полковник Євген Коновалець, з 1937 до 1943 року існував український батальйон Далекосхідна Січ. У 1945 році радянськими військами всі українські товариства були закриті [2].

У 1893 р. українцями міста Перемишль (на той час Австро - Угорщина) відкрито «Народний Дім» (Рис.14)[16]. Його засновниками стали ректор української гімназії, театральний діяч, автор кількох п'єс, адвокат, учитель латини та грецької мови. Як вказує відомий польський дослідник

професор Степан Заброварний, ними та іншими молодими енергійними діячами, створені економічні, культурно-освітні та мистецькі товариства: філія ПРОСВІТИ (1891), БОЯН (1891), Кредитне товариство ВІРА (1894), Ремісничє товариство ЗОРЯ (1899), кружок РІДНОЇ ШКОЛИ (1900) [56]. Восени 1901 р. Товариство взявши позику, розпочало будівництво будинку НАРОДНОГО ДОМУ. У 1904 р. відбулося урочисте освячення-відкриття НАРОДНОГО ДОМУ в Перемишлі у присутності української громади міста.

Народний дім в Перемишлі, з часу свого заснування став центром об'єднання українців на чужині, їх можливістю зберігати свою національну ідентичність, через українську культуру: слово, книгу, пісню, музику, театр, освіту. Українці об'єднавшись отримали змогу об'єднатися у кооперативи, відкрити свою власну справу, надати освіту дітям навчитися ремеслу і тим самим долучитися до громадської діяльності, відродження національного духу українства. Об'єднувались українці не тільки ті, які мали статки, освіту. Серед членів Товариства були і ті які їх потребували.

Кожної неділі та у свята читалися наукові доповіді - лекції, що відповідали запитам членів Товариства: це були актуальні відповіді на проблемні питання, що хвилювали українців, з царини сучасної політики, права, історії, літератури, мистецтва, економіки, кооперації, психології, медицини, техніки, природи. Лекторами були місцеві професори та університетські професори з Кракова, Львова й Варшави.

Зауважимо, що Іван Франко часто бував у Перемишлі, де у місцевій бібліотеці вивчав архіви, виступав з доповідями про українську та зарубіжну літературу, читав лекції та свої твори. До Перемишля, приїзжав театр Руської бесіди під мистецьким керівництвом Миколи Садовського. Репертуар складався переважно з побутових п'єс Карпенка - Карого, Старицького, Кропивницького. Разом із Садовським виступала на сцені і Марія Заньковецька [56].

На сцені Народного дому проходили концерти музичного товариства БОЯН та Музичного товариства ім. Миколи Лисенка. Проводилися концерти,

присвячені пам'яті Маркіяна Шашкевича з нагоди 100-річчя від дня його народження в якому взяла участь Соломія Крушельницька. До 100-річчя від дня народження Тараса Шевченка українська спільнота Перемишля організувала у Народному домі урочисту зустріч громадських організацій та установ пов'язаних з виступами художніх ансамблів.

I-ша Світова війна не сприяла розвитку Товариства, через зменшення прибутків. До прикладу, Театральний зал, який приносив прибутки від здачі його в оренду, було віддано для потреб Червоного хреста, зокрема інвалідам війни, перебування яких продовжувалось до 1925 р. [56].

У листопаді 1928 р. на сцені Народного дому в Перемишлі з сольним концертом виступила Соломія Крушельницька на якому звучали оперні арії італійською й німецькою мовами та українські пісні. Проводились концерти, присвячені Л. Бетховену (1927), Й.С. Баху і Г.Ф. Генделю. У Народному домі проходили звітні концерти, учнів та випускників Музичного інституту ім. Миколи Лисенка. Популярними були конкурси просвітянських або читальних хорів. У 1936 році в фіналі конкурсу, брало участь 16 хорів [44].

До початку II світової війни (1939 р.) в Народному домі постійно проходили театральні вистави: Наталка Полтавка, Сватання на Гончарівці, Назар Стодоля, Мартин Боруля, п'єси світової класики. У 1936-1937 рр. на гастролях у Перемишлі перебував театр ім. Тобілевича зі Станіславава, а у 1937 р. - Український молодіжний театр Заграва.

У 1939 р. місто зайнято Червоною армією, внаслідок чого Товариство Народний дім, як і всі інші українські організації були ліквідовані радянською владою, оскільки новій владі не були потрібні незалежні самоврядні організації національного спрямування. Приміщення Товариства з усім майном було передано штабу військ Прикордонної служби. Встановлювали нову радянську владу фахівці із радянської України, які разом з місцевими діячами організовували радянські освітні, культурні, мистецькі установи комуністичного ідеологічного спрямування: боротьба з ворогами народу, буржуазних націоналістів, контрреволюціонерів,

поміщиків та кулаків. Радянська влада протрималася до 22 червня 1941 р., її замінила фашистська Німеччина, яка як і її попередниця обмежувала будь-який прояв національно-культурної діяльності. Окупаційна влада дозволила створити Український Центральний Комітет (УЦК), підпорядкувавши її адміністрації Кракова та філії у Львові. Новостворена організація займалась соціальними питаннями українців - переселенцями, полоненими (Комісія Допомоги Полоненим, табори для полонених у Негрибці, Пикуличах, Полкинях, Ярославі), дітьми та голодуючими гірських сіл (в наслідок занадто великих податків на збіжжя) [56].

У 1947 році Народний дім передано Державному казначейству Польської Народної Республіки. У 1956 та 1989 роках були повернути власність Народного дому українській громаді.

1968 р. позначився черговим придушенням свободи діяльності на громадсько - культурному полі національних меншин у Польщі.

Слід зазначити, що у наступне десятиліття дещо згасає самодіяльний рух у Народному домі. І тільки у середині 80-х р. Народний дім у Перемишлі активізує свою діяльність. З'являється хор Долиняни, гурток Бандура танцювальний колектив Аркан. Вони стали учасниками у фестивалях у Сопоті (1985 і 1987). Новий етап розвитку розгортається українських громад завдяки Об'єднанню українців у Польщі (1990), а в Перемишлі - товариства УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ ДІМ (1989). Відкрилася початкова школа з українською мовою навчання [56].

Перераховані заходи не охоплюють усіх проведених в Народному домі заходів. Ряд організованих подій пройшли за його межами. За 100 років історії, Народний дім став осередком допомоги, просвіти, збереження та розвитку всього українського на чужині. Завдяки Народному дому українці Польщі в тяжких умовах соціально-політичного життя, зберігали свою ідентичність, мову, культуру, надихалися на кроки громадського руху за своє майбутнє.

Діяльність сучасного Українського дому у Варшаві дуже важлива для українських громадян, особливо тепер, коли розпочата у лютому 2022 року війна, росії проти України змусила понад 9 мільйонів українців покинути свої домівки та переселитися до Польщі та далі на Західну Європу. Завдяки Українському дому сьогодні продовжує роботу Варшавська українська школа, де вивчають українську мову і бережуть мовну спадщину, працює Клуб українських жінок, Бібліотека, а тисячі українців отримують важливу допомогу в Центрі підтримки щодо всіх можливих запитів та потреб, мають можливість відвідувати культурні заходи, спілкуватися, навчатись на мовних курсах тощо. Український дім - серце української громади в Польщі, сьогодні він справжня опора для українців, які вимушено покинули рідні оселі [46]. Актуальними питаннями, якими опікується саме зараз Український дім є допомога співвітчизникам, не дивлячись на ряд соціальних програм які запроваджені для них, у пошуку житла та роботи, надання медичних послуг, запровадження власного бізнесу, навчання дітей, вивчення польської мови, верифікація пенсії для пенсіонерів та підтвердження інвалідності для українців, виплати на утримання дітей, надання психологічної допомоги, консультаційна допомога у банківській та бухгалтерській сфері (закриття, блокування банківських карт). Український дім у Варшаві має Центр підтримки, де надаються консультації, працює інформаційна лінія та Центр заходів, де організовуються культурні заходи, діють Клуб жінок, Клуб друзів, розмовні клуби, клуби психологічної підтримки і також курси польської. До війни у складі установи працювало лише 10 осіб, а вже у березні їх кількість за рахунок волонтерів збільшилась до 200 осіб. Фінансується установа за рахунок пожертв та донатів [65].

Таким чином, українці, які змушені були покинути рідну домівку, внаслідок голоду, репресій, війни, тяжких обставин особистого життя, згуртовувалися у товариства та громади, навколо Українського народного дому, допомагали один одному зберегти свою національну ідентичність: не забути рідну мову, культуру, звичаї, традиції, допомагали й фінансово -

налагодити свою власну справу та дати освіту дітям, забезпечити старість, своїм родичам. Осередками об'єднання по всьому світу ставали Українські народні дома, які підтримували збереження в українських громадах за кордоном українську ідентичність, розвивали українське за межами самої України [40].

Досвід культурної діяльності Українських народних домів розпорошених по світу став основою для спрямування діяльності нинішнього Українського дому у Києві. Всі види культурно-мистецької діяльності, освітні програми присутні у тематиці діяльності Українського дому, подані для широкого загалу на офіційному сайті Українського дому: <https://www.uadim.in.ua>. Вони безперечно доступні для всіх і кожного, хто цікавиться україністикою. Український дім у Києві так як і подібні заклади по всьому світу, були у вирі подій, переживали злети та падіння, переформування своєї діяльності у період соціальних криз, але разом з тим допомагали українцям, відстоювати незалежність та соборність України.

2.3. Український дім в перші роки Незалежності України, надання статусу національний

У перші роки після здобуття незалежності Український дім у Києві зазнав суттєвих змін як на рівні змісту своєї діяльності, так і в офіційному статусі. Колишній Центральний музей В.І. Леніна, який у радянський період виконував функцію ідеологічного центру, потребував негайної трансформації відповідно до нових суспільно-політичних реалій. У 1993 році, на тлі активного переосмислення радянської спадщини та формування нових культурних інституцій, будівля отримала нову назву - Український дім, а також новий вектор розвитку як багатофункціональний культурний центр.

У 1992 році відбулася нова трансформація - утворено культурно-просвітницький центр Український дім. Як зазначає Т. Філевська ...взимку 1992 року, коли віце-прем'єр України з гуманітарних питань Микола Жулинський звертається до прем'єр-міністра Леоніда Кучми з ідеєю ліквідувати Музей В.І. Леніна, а замість нього створити Український дім. Жулинський створює першу концепцію перетворення музею та пропонує замінити усю комуністичну символіку на українські тризуби та вінки, зняти ідеологічні надписи жовто-блакитними стягами, а у звільнених музейних залах проводити зустрічі, конференції та виставки. Л. Кучма, який навіть не знав тоді, про яку будівлю йдеться (щойно переїхав з Дніпра і не мав часу знайомитись з містом), довірився Жулинському і підписав 2 квітня 1993 року указ про створення Українського дому [67].

Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 2 квітня 1993 року було створено центр Український дім (Додаток А). З того часу експозицію Київського філіалу Центрального музею Володимира Ілліча Леніна при Центральному комітеті Комуністичної партії України демонтовано та розміщено у фондосховищах, а центр використовується як поліфункціональний виставково-презентаційний комплекс.

З того часу в будівлі почали проходити різноманітні виставки, мистецькі проекти та салони, круглі столи, презентації, конференції, ярмарки.

І, нарешті, у 2005 році, шляхом виділення частини майна, прав та обов'язків, за розпорядженням Керівника Державного управління справами створено на його базі Державне підприємство Центр ділового та культурного співробітництва Український дім [9].

Указом Президента України від 08 лютого 2010 року № 142 Про надання Центру ділового та культурного співробітництва Український дім статусу національного. (Додаток В). Усі трансформації Українського дому, які віддзеркалюють шлях нашої країни, перетворили його історію на безумовну соціальну цінність.

Нині Український дім реалізує мультидисциплінарну програму, яка охоплює різні сфери - візуальне мистецтво, кіно, музику, публічний діалог, культурницькі, освітні, молодіжні проекти тощо. Особливо зараз у воєнні часи Український дім продовжує свою культурно - мистецьку місію, представляти національну культуру, її прогресивні ідеї та її досягнення; надавати якісні послуги у сфері культури; зберігати, переосмислювати та популяризувати культурну спадщину; робити надбання культури доступними всім категоріям суспільства; допомагати українцям усвідомити власну ідентичність, а гостям України - більше дізнатися про неї.

Надання статусу Національний мало не лише символічне, а й практичне значення - воно підкреслювало важливість установи для культурного розвитку країни, розширювало можливості фінансування та зміцнювало її авторитет як платформи для реалізації загальнодержавних культурних і просвітницьких ініціатив.

Одночасно з наданням статусу було затверджено нову редакцію Статуту Українського дому, яка визначала основні завдання інституції. Згідно зі статутом, головною метою діяльності Національного центру стало створення умов для проведення ділових, наукових, мистецьких, просвітницьких заходів, а також виставкової та інформаційної діяльності.

Центр мав сприяти популяризації української культури, налагодженню міжнародного співробітництва у сфері культури, науки та освіти, а також формуванню позитивного іміджу України на світовій арені.

У новому статусі Український дім почав активно виконувати роль майданчика для національного діалогу, художніх виставок, презентацій, конференцій і державних подій. Саме в цей період заклад остаточно закріпився як вагомий елемент культурної інфраструктури незалежної України та став одним із провідних символів її гуманітарної політики.

Визначними подіями в історії Українського дому у перші роки незалежності стали виставкові проекти, створення як підрозділу Галереї Аліпій, художні ярмарки та мистецькі фестивалі.

Персональна виставка - акція Федора Тетянича (1991) [35].

Музей В.І. Леніна припинив своє існування 18 листопада 1990 року: в порожніх залах віяло пусткою, а дезорієнтовані працівники гадали, чим ці зали тепер наповнювати. Ситуацією скористався знаний київський художник, майстер перформансу Федір Тетянич і запропонував провести тут свою персональну виставку. Те, що побачили у залах колишнього помпезного ідеологічного музею працівники влітку 1991 року, здивувало їх ще більше: поважний член Спілки художників України, з яким вони вели перемовини про виставку, з'явився у своєму артистичному амплуа Фрипульї, в театралізованому костюмі, що більше нагадував лахміття безхатка, а третій поверх майбутнього Українського дому був перетворений на тотальну інсталяцію, яка для непосвяченого ока була мало схожа на художню виставку.

Дійство Тетянича стало символічним очищенням будівлі від комуністичного спадку. Зафіксоване на відео, воно дає уявлення не тільки про творчу практику однієї із центральних постатей сучасного українського мистецтва, а й про час радикальних суспільних трансформацій, що супроводжували процес народження нового українського мистецтва [35].

Український дім стрімко увірвався в художнє життя Києва у 1994-му році. Нестандартні експозиційні можливості, сучасне фахове освітлення, гнучкість і мобільність виставкової політики зробили його привабливим для митців, які раніше не могли уявити свої твори у стінах колишнього музею Леніна. Лише упродовж 1994-го року тут відбулися великі персональні виставки Олександра Сухоліта, Романа Романишина, Володимира Цюпка, була реалізована інсталяція Валентина Раєвського «Сховище для бога», пройшов перший художній ярмарок.

Відтоді і до нині в Українському домі постійно реалізуються масштабні культурно - мистецькі ініціативи, які стали можливими лише у його просторі, завдяки його неповторній архітектурі. Саме тут було започатковано всеукраїнські проекти - щорічні події, як Київський художній ярмарок (1994-1995), Міжнародний АРТ фестиваль (1996-2000), Мистецькі салони (2005-2010), фестиваль АРТ-КИЇВ (2008-2010).

Мистецькі події в Українському домі дуже поживали культурно-мистецьке життя не тільки Києва, а й усієї України. Його проекти стали мистецькою візитівкою українського мистецтва. Завдяки їм тисячі глядачів змогли познайомитися не лише з сучасною українською арт-сценою, а й з творами класичного українського та європейського мистецтва.

У структурі, серед інших підрозділів Українського дому у 90-х роках перебувала мистецька Галерея Аліпій.

Галерея Аліпій - одна із перших вітчизняних галерей, діяльність, яких формувала бачення мистецького процесу в Україні, незалежне від впливу Спілки художників України та центральних музейних інституцій. Галерея була створена восени 1993 року в структурі Державного культурно-просвітницького центру Український Дім. У 1993-1996 роках галерея реалізувала декілька масштабних та низку персональних проєктів, серед яких на особливу увагу заслуговують Мистецькі імпресії (38 авторів), Пасовище (Олександр Бабак та Олександр Сухоліт), Острів св. Єлени (Сергій Панич). Колекція, зібрана галереєю, сьогодні зберігається в Національному центрі

Український дім. Ініціатором створення галереї був Ігор Верба, радник Президента України, керівником і куратором - Валерій Сахарук [35].

Перший та другий київські художні ярмарки, організовані в Українському домі у 1994-1995 роках, отримали значний резонанс. Перший із них відвідав президент України Леонід Кравчук, підсиливши в соціокультурному просторі зацікавлення новими формами презентації й функціонування мистецтва в Україні. Ініціаторами заходу стали три приватні галереї - Артінформ, Гончарі і Триптих. У першому ярмарку взяли участь 29 галерей з Києва, Харкова, Одеси, Сум, Черкас, Чернігова, Кривого Рогу і навіть Нью - Йорка. Особливістю другого ярмарку були дві спеціальні експозиції, серед яких проєкт Групи швидкого реагування, (Борис Михайлов, Сергій Солонський) під назвою «Якби я був німцем», що став помітною подією художнього життя столиці.

Виставка «Простір культурної революції» відбулася в Українському домі наприкінці травня на початку червня 1994 року. Учасниками виставки стали понад 40 митців, які представляли найактуальнішу на той момент українську арт-сцену. Це був великий спеціальний проєкт у рамках першого Київського мистецького ярмарку, який заповнив увесь простір п'ятого поверху. Куратори проєкту Тетяна Савадова та Олександр Соловійов запропонували незвичайне експозиційне рішення - всі твори розміщувалися за помаранчевим парканом, встановленим по периметру поверху. Роздивитися їх можна було лише через театральні біноклі з віддаленим фокусом, вмонтовані з інтервалами у паркан на рівні очей. Виставка сприймалась як єдина експозиційна вистава , побудована за принципом тотальної інсталяції [56].

У 1995 році в Українському домі пройшла виставка групи Живописний заповідник, утвореної на самому початку 90-х. До групи входили: Тиберій Сільваші, Анатолій Криволап, Олександр Животков, Микола Кривенко, Марко Гейко. Художників об'єднали пошуки у сфері вираження чистих сутностей медіуму живопису - пластичної абстракції. Це

була вже третя групова виставка. Вона збіглася з піком, золотим періодом розвитку групи [47].

У 1995 році представлена інсталяція Олега Тістолова разом з Миколою Маценком для Київської мистецької зустрічі стала кульмінацією Проекту українських грошей. Інсталяція була розміщена на головній стіні центральної зали Українського дому, сама стіна перетворилася на величезну банкноту, усі елементи якої з одновимірних стали тривимірними. Українські гроші - іронічний символ майбутньої гривні, введеної в обіг уже через рік, злився з архітектурою Українського дому. У центрі інсталяції було металеве тондо із зображенням Гаттамелати - італійського кондотьєра доби Відродження. Його гіпсові копії були мало не в усіх рисувальних класах художніх шкіл: на них майбутні художники вправлялися у вмінні малювати. У такий спосіб Олег Тістол символічно вплітав в досвід країни свій власний життєвий досвід, декларуючи їх нерозривність [47].

1996 року ініціативу Київського художнього ярмарку продовжив Міжнародний АРТ фестиваль. На відміну від свого попередника, фестиваль носив ознаки мистецького проєкту з ретельно продуманою програмою, яку готували найкращі вітчизняні фахівці. Акцент робився не так на твори сучасних авторів, як на контекст, у якому ці твори існували. Перший фестиваль проходив під гаслом Український класичний авангард і сучасне мистецтво, декларуючи тяглість культурної традиції. В рамках фестивалю відбулася міжнародна конференція арт-критиків, а також була започаткована незалежна мистецька премія ЗОЛОТИЙ ПЕРЕТИН, якою нагороджувалися найбільш вагомі досягнення в сучасному українському мистецтві. Упродовж п'яти років Міжнародний АРТ фестиваль залишався головним форумом у сфері українського візуального мистецтва кінця ХХ століття [47].

Програма Мистецькі салони в Українському домі була започаткована у 2004 році і складалася з Великого скульптурного, Великого художнього та Антикварного салонів. Перший відбувся у лютому 2005 року під назвою ЗИМОВИЙ САД і зібрав кращі зразки сучасної вітчизняної скульптури.

У виставці ПЕРЕВІРКА РЕАЛЬНОСТІ 2005 року, куратором якої був Олександр Соловйов, взяли участь 17 сучасних українських художників, які працювали в найрізноманітніших видах і жанрах мистецтва. Утім, особливістю виставки, котра формує її цілісний образ, була саме ідея трансмедійності, коли всі ці види та жанри перебувають у стані взаємовпливу та взаємозалежності, коли переплітаються традиційні і нові медіа, статичний і рухомий образ, екран і полотно, полотно і фотознімок.

Великий художній салон став центральною ланкою програми: акумулюючи головні ідеї попереднього салону, він був тісно пов'язаний з Антикварним салоном і сукупно з ним мав скласти всеохоплюючу картину мистецьких уподобань українського суспільства початку ХХІ століття. З 2007-го по 2010 рік салони проходили регулярно, набули статусу міжнародних і приваблювали амбітних учасників і колекціонерів. Усі три салони свідчили про динамічний розвиток вітчизняного арт-ринку та формування системи арт-дилерів та експертного середовища.

З 2006 року було проведено 4 виставки-ярмарки під назвою АРТ - КИЇВ. Окрім традиційного представлення галерей, АРТ-КИЇВ запам'ятався спеціальними проектами, серед яких СКРОМНІСТЬ І ЖИР Олександра Гнилицького, Тиберій Сільваші. Живопис, Вулиця. Трансформація часу, Творці міфів, проєкт українського відео-арту ФЛЕШКА, проєкт нового фігуративного живопису ОСНОВНИЙ ІНСТИНКТ. Окремою важливою складовою АРТ - КИЄВА став показ робіт з українських приватних колекцій [47].

Паралельно було започатковано виставку FINE ART UKRAINE, головним спецпроєктом якого у 2010 році стала велика виставка живопису Тетяни Яблонської.

У проєкті РАЗОМ.UA фотограф Ігор Гайдай досліджує феномен колективної енергії, взаємодії особистості та колективу, соціальних зв'язків. На фото у панорамному форматі автор фіксує різні колективи - робітників

заводу, військових, парафіян церкви, будівельників стадіону, гостей весілля тощо.

Презентація проекту вперше відбулася у 2007 році в Українському домі. На виставці ЮВІЛЕЙ НЕБАЙДУЖОСТІ представлені роботи фотографа, суголосні нашому часу.

Виставка творів Йогана Георга Пінзеля. 2008. Вперше твори видатного галицького скульптора доби бароко Йогана Георга Пінзеля кияни змогли побачити саме в Українському домі. У 1994 році директорці Центру Світлані Іваненковій вдалося переконати Бориса Возницького, директора Львівської картинної галереї і невтомного популяризатора спадщини скульптора, привезти їх у столицю України. Екстатичні лики та золоті шати святих виглядали особливо ефектно на чорному тлі великої зали Українського дому на третьому поверсі. Ініціатором другої виставки робіт Пінзеля у Києві стала Наталія Заболотна, тодішня директорка центру. Твори майстра були показані у 2008 році в рамках Великого скульптурного салону. Скульптури святих в буквальному сенсі зустрічали відвідувачів у центральній залі Українського дому [47].

2.4. Національний центр ділового та культурного співробітництва Український дім під час українських революцій XXI століття (Помаранчева революція (2004) та Революція Гідності (2013-2014))

Український дім - за своїм соціально-політичним та культурно-освітнім значенням є і народний дім. Історія Українського дому тісно переплелася з історією України. Український дім через притаманні йому величні, ексклюзивні культурно-мистецькі проєкти завжди був у епіцентрі значущих політичних, культурних подій на стороні розвитку, демократії та свободи. Він неодноразово ставав епіцентром переломних для українців історичних подій у часи масових акцій та протестів у боротьбі за свободу та права народу. Мало відомим для широкого загалу та й для дослідників є період в діяльності Українського дому під час українських революцій: Помаранчевої та Революції гідності. Незалежність, Україні приходить виборювати шляхом пролиття крові, втрати найкращих її синів та дочок, сотень, а той мільйонів скалічених людських життів.

Помаранчева революція - це протести громадянського суспільства України проти фальсифікацій, II туру президентських виборів 2004 року. Революція тривала з 22 листопада до 26 грудня 2004 року, завершилася скасуванням Верховним Судом результатів II туру виборів та призначенням повторного голосування 26 грудня.

На третій день революції 25 листопада 2004 року мітингувальники Помаранчової революції займають Український дім. Там влаштовано штаб прихильників Віктора Ющенка: проходили наради та зустрічі, вироблялися стратегії подальших дій акції непокори; готувалися та прописувалися дії робочих груп від опозиції для відомого Круглого столу - за участю міжнародних посередників Александра Квасневського, Хав'єра Солана, Валдаса Адамкуса та державного керівництва України, з прийняття взаємоузгодженого рішення [19].

Разом з тим Український дім був прихистком для ночівлі тисяч жителів Майдану. Це був теплий притулок для тих, хто замерз, потребував теплого чаю, отримати медичну допомогу [19]. В ньому розміщувався речовий та продовольчий склад, польові кухні та їдальні [20]. А 23 січня 2005 року в Українському домі відбулося урочистості з нагоди інавгурації новообраного Президента України Віктора Ющенка [72].

2012 році українська громадськість виступила проти прийняття закону Про засади державної мовної політики, в якому допускалась офіційна двомовність на державному рівні. Під Українським домом проходив Мовний Майдан - довготривале пікетування, ночівля на сходах будівлі, проведення відкритих дискусій [42]. Між мітингувальниками та співробітниками спецпідрозділу Беркут, стягнутими на місце подій, відбулися зіткнення зі застосуванням сльозогінного газу. Подальшого розвитку протести не набули та в серпні 2012 року залишки майдану розігнали правоохоронці [9]. Це показало, що Український дім продовжує бути місцем боротьби за національні цінності та демократію [47].

Під час Революції Гідності (2013-2014 рр.) Український дім, як і в попередні переломні моменти в історії України, знову став епіцентром важливих суспільно-політичних подій. Його символічне розташування на Європейській площі, поблизу Майдану Незалежності, визначило його роль як одного з ключових осередків революційного спротиву, культури та самоорганізації громадянського суспільства. Революція Гідності та Свободи тривала від 21 листопада 2013 року до лютого 2014 року. Поштовхом для неї стала відмова керівництва держави (В. Янукович у Брюсселі не підписав угоду про асоціацію) від курсу на Європейську інтеграцію. Жорстоке побиття мирних студентів у ніч на 30 листопада 2013 року, стало каталізатором широких масових протестів, піднялася нова більш потужна хвиля громадського протесту на захист європейського майбутнього України. Український народ не міг простити владі побиття наших дітей. В Києві та по всій країні, кожний зрозумів, що на місці тих студентів, могли бути їхні діти

[10]. У перші тижні протестів Український дім перебував під контролем внутрішніх військ - він був перетворений на форпост влади, що намагалася втримати центр столиці під своїм контролем.

Однак 25 січня 2014 року протестувальники здійснили штурм будівлі та зайняли її. Близько 200 бійців спецпідрозділів погодились покинути Український дім, після чого було виявлено пошкодження пломбування фондосховищ, зникнення музейних предметів з колекції, що зберігалась в Українському домі [47].

Командир загону першої допомоги Національного комітету Червоного Хреста України, Тарас Логінов, свідок важливих моментів в історії Українського дому під час подій на вулиці Грушевського: ключовим моментом для нього стала ситуація, коли майданівці готувалися до штурму Українського дому. Вони вели перемовини з міліцією протягом чотирьох годин. Всі усвідомили, що в разі початку штурму Український дім буде знищений. Тарас Логінов зазначав, що їм довелося довго переконувати правоохоронців. Вони вимагали гарантій, але коли їм їх пропонували, від них відмовлялися. Однак, завдяки зусиллям, вдалося домогтися того, щоб міліція евакуювала поранених, і для цього був створений коридор для швидкої допомоги. Врешті-решт, силовики покинули приміщення. Логінов підкреслював, що те, що вони не дозволили знищити Український дім, стало його найбільшою перемогою під час революції. Вся міліція залишила будівлю, не було жодних жертв, і Український дім перейшов під контроль мітингувальників. [10].

На сходах біля Українського дому поставили плакати з гаслами Ні імітації! Так революції! Прямо на східцях стали готувати чай, їжу. Люди почали приносити продукти, найближчі ресторанчики також нас підтримували, згадує Роман Орищенко [10].

Зі споминів Олександра Романчука, під час революції він був студентом-журналістом: «...Частина нашої чоти була в Українському домі, і ми називалися 15-та штурмова бригада. Ми працювали під орудою не

сотника, а військового коменданта. Нам виділили величезну казарму. Тоді у нас з'явилося все: рації, нормальні щити - не такі, що гнуться. Частина щитів були трофейні, а інші- такі, що їх підняти не можна- дуже могутні були. У нас постійно, щодня були тренування. Було для цього таке спеціальне місце. ...Військовий комендант з яким ми координувалися, то була не конкретна людина. Це була оперативна група, яка працювала по всім напрямках....ми знали тільки, що є нарада комендатури. Приходить звідти людина, кажеб має бути те або те - розвідка сказала. Перевірте. По суті , це була наша робота, ми, власне, займалися розвідкою... У нас було близько 50-ти осіб, у 15-й штурмовій ми виходили, проводили розвідку. Приходили й звітувалиб там кільце, там техніка... При цьому ми були повністю забезпечені екіпіруванням - єдині на весь Український дім, на всю комендатуру! Нам призначили спонсора... Площа казарми була приблизно 20 на 20, на підлозі лежали каремати. Була своя комора для зберігання продуктів. Людей було дуже-дуже багато. До нас тоді вже попереходили хлопці з White Boys Club, футбольні хулігани. У казармі на стінах висіли плакати, банери Динамо (Київ) нам поставили проектор, причому дуже великий. Принесли відеомагнітофон, диски з фільмами, провели Інтернет. Було дуже класно - побут нам організували по повній програмі [10].

Відтоді Український дім перетворився на важливий осередок Майдану - як з практичного, так і з ідеологічного боку. У його стінах виникло своєрідне громадянське містечко, де не лише відпочивали активісти, а й формувалися нові смисли, проєкти, ідеї майбутнього.

Центр просвіти та культури, вільний простір Українського дому став місцем, де вирував дух культури, освіти, взаємоповаги та самоорганізації. У цьому середовищі зароджувалися й діяли ініціативи, які згодом стали частиною історії Майдану:

- Відкритий Університет Майдану - платформа неформальної освіти, де викладали провідні інтелектуали, науковці, громадські діячі;

- Студентський центр та Студентська асамблея - середовище для координації студентських дій, обговорень та ініціатив;
- Мистецька сотня - об'єднання митців, які через мистецтво формували духовний вимір Революції [69];
- Бібліотека Майдану - символ знання та пам'яті, яка стала не лише місцем для читання, а й простором діалогу [10].

Також відбувалися кінопокази, лекції, перформанси та акції, що надавали протесту глибшого культурного контексту. Це був острів культури посеред бурі. Ми не просто боролися - ми створювали майбутнє. У кожному слові лекції, у кожній ноті гітари, у кожній прочитаній книжці, - згадує учасник Університету Майдану [10].

Український дім у ті дні став уособленням того, якою могла би бути держава - відкритою, просвітницькою, гідною та солідарною.

У лютому 2014 року, в криваві дні розстрілів на вулиці Інститутській, сили Беркута витіснили протестувальників з центру столиці. Український дім знову був окупований силовиками. За короткий час їхнього перебування в будівлі, за свідченнями очевидців, усе, що з такою любов'ю та жертівністю створювали активісти, було знищено. Приміщення осквернили: ламали меблі, нищили книги, мистецькі роботи, знищували документи.

Проте вже за кілька днів, після перемоги Майдану, активісти та волонтери повернулися до Українського дому. Усього за кілька годин приміщення було прибрано, відмито та знову перетворено на простір життя - символ невтомності й гідності українського народу.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 2

Український дім став важливим символом громадянського пробудження в новітній історії України. І під час Помаранчевої революції 2004 року, і особливо в період Революції Гідності 2013-2014 років, він відігравав роль не просто архітектурної споруди в центрі столиці, а простору свободи, солідарності та національного єднання.

У 2004 році він був одним із пунктів мобілізації протестного руху, простором зустрічей, обговорень, штабів. А під час Революції Гідності - перетворився на живий центр спротиву, де поєдналися боротьба, культура, освіта та взаємодопомога. Він став не лише прихистком для протестувальників, а й уособленням того, якою Україна може бути - вільною, відкритою, мислячою.

Обидві революції показали, що Український дім - це не просто будівля. Це місце, де народжується громадянське суспільство, де формується ідентичність нації, і де навіть у найважчі часи зберігається віра в гідність, свободу та майбутнє України. Висновки.

Роль Українського дому в Помаранчевій революції та Революції Гідності - глибоко символічна. Він став не просто будівлею, а серцем громадянського суспільства, яке народжувалося у вогні подій. Його стіни увібрали не тільки біль і боротьбу, а й надію, натхнення, солідарність. Саме тут відбулося те, що згодом назвали революцією свідомості. Тут формувалося бачення іншої України - вільної, культурної, людяної.

РОЗДІЛ 3

НАЦІОНАЛЬНИЙ ЦЕНТР ДІЛОВОГО ТА КУЛЬТУРНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА УКРАЇНСЬКИЙ ДІМ У КУЛЬТУРНОМУ ПРОСТОРІ М. КИЄВА

3.1. Статут, підпорядкування та управління Національним центром ділового та культурного співробітництва Український дім

Національний центр ділового та культурного співробітництва Український дім - це державна установа, яка відіграє важливу роль у культурному, освітньому та громадському житті України. Його діяльність регулюється статутом, затвердженим у встановленому порядку, та чинним законодавством України.

Український дім є державним підприємством, створеним у 2005 році шляхом виділення майна, прав та обов'язків із структури Державного управління справами. У 2010 році Указом Президента України № 142/2010 йому було надано статус національного, після чого офіційна назва закладу набула звучання: Національний центр ділового та культурного співробітництва Український дім (Додаток В).

Центр зареєстрований як юридична особа, має печатку, банківські рахунки, символіку та діє на основі власного Статуту, який затверджено Розпорядженням Керівника Державного управління справами від 20 лютого 2010 року № 31 (Додаток Г), який визначає його завдання, структуру управління, джерела фінансування та основні напрямки діяльності.

Згідно з положеннями Статуту, Український дім визначає свої основні напрямки діяльності, спрямовані на всебічний розвиток культурних, освітніх та наукових зв'язків як на національному, так і на міжнародному рівнях. Зокрема, серед основних завдань, що стоять перед установою, а саме:

- Сприяння реалізації державної політики в сферах культури, освіти, науки та громадської дипломатії. Це передбачає активну участь у

формуванні і реалізації державних ініціатив, спрямованих на розвиток національних культурних і освітніх стандартів, а також на зміцнення міжнародної співпраці в галузях науки і громадської дипломатії.

- Популяризація національного культурного та інтелектуального потенціалу України. Важливою складовою діяльності Українського дому є активна презентація та поширення досягнень української культури, науки та мистецтва, що сприяє підвищенню національної гордості та міжнародного визнання України.

- Організація культурно-освітніх, мистецьких, ділових та освітніх заходів. Організація і проведення різноманітних заходів, які мають на меті не лише освітню та культурну просвіту, але й зміцнення міжнародних зв'язків, обміну досвідом та розвитку творчих ініціатив.

- Духовне і культурне відродження українського суспільства. Український дім ставить перед собою завдання сприяти відродженню національних цінностей, культурних традицій та зміцненню моральних основ українського суспільства через залучення до культурних і духовних практик. (Додаток Г).

Крім того, Український дім має право здійснювати господарську, виробничу та науково-дослідну діяльність, що дозволяє розширювати межі його впливу та взаємодії з іншими установами та організаціями. Для досягнення своїх цілей Український дім активно співпрацює як з вітчизняними, так і з міжнародними організаціями, що забезпечує ефективність і стійкість його діяльності в глобальному контексті.

Згідно з пунктом 3.2 Статуту установи, завданням Національного центру є реалізація низки стратегічних ініціатив, спрямованих на розвиток культурних, економічних і соціальних аспектів українського суспільства в умовах глобалізації та сучасних міжнародних процесів. Центр ставить перед собою важливі завдання, зокрема: сприяння розвитку ділового співробітництва, яке дозволяє зміцнити зв'язки між українськими підприємствами та міжнародними партнерами, а також стимулювати обмін

передовими практиками. Одним із основних напрямків є підтримка вітчизняної виставкової індустрії, впровадження міжнародного досвіду виставкової діяльності та створення можливостей для прямого співробітництва між підприємствами та установами різних країн.

Особливу увагу Український дім приділяє духовному відродженню українського народу, формуванню гуманістичних цінностей та утвердженню загальнолюдських стандартів моралі [3]. Це завдання передбачає підтримку ініціатив, які сприяють розвитку національної самосвідомості та моралі, оснований на універсальних етичних принципах. Одночасно, Центр працює над задоволенням духовних потреб широких верств населення, долучаючи їх до найкращих зразків української культури та світового мистецтва, що сприяє підвищенню культурного рівня та естетичних смаків громадян.

Крім того, одним із пріоритетних завдань є пропагування та збереження культурно-мистецького надбання українського народу. Центр активно працює на збереження і популяризацію художніх та інтелектуальних цінностей, підтримуючи провідних митців України, а також сприяє розвитку та утвердженню почуття гордості за досягнення українського народу серед громадян. Це завдання має на меті формування позитивного образу України через культурні та наукові здобутки.

Значна увага також приділяється підтримці народних традицій і ремесел, розвитку естетичних смаків українців, а також заохоченню вивчення народних традицій, обрядів та фольклору, що сприяє збереженню національної самобутності та культурної спадщини. Водночас Центр стимулює культурно-мистецький процес, новаторські пошуки в мистецтві, підтримує молодих митців і творчі ініціативи, надаючи можливості для реалізації творчих задумів і проєктів.

Центр також активно працює над вихованням молоді на прикладах досягнень у професійній сфері, пропагуючи принципи професіоналізму та успіху. Важливою частиною діяльності є інтеграція України у світовий культурний процес через розширення мистецьких зв'язків із зарубіжними

країнами та міжнародними організаціями. Сприяння інтеграції української культури в глобальне середовище є важливим аспектом міжнародної діяльності Центру.

Не менш значущим завданням є об'єднання світового українства та розвиток співпраці з українською діаспорою. Центр працює над залученням українців, які проживають за межами країни, до організації мистецьких проєктів і акцій, що сприяє розбудові української держави та зміцненню культурних зв'язків із діаспорою. Водночас Центр стимулює налагодження контактів між українськими та іноземними молодіжними організаціями, що дозволяє розвивати міжнародні культурні зв'язки та молодіжну дипломатію.

Таким чином, діяльність Центру охоплює широкий спектр завдань, що сприяють розвитку культури, науки та економіки України, інтеграції її у світовий культурний процес та зміцненню міжнародних зв'язків на всіх рівнях. (Додаток Г).

Національний центр Український дім є підпорядкованим державному органу - Державному управлінню справами (ДУС). Це означає, що саме ДУС здійснює загальний контроль, затвердження фінансових планів, звітності, а також погоджує кандидатуру керівника підприємства.

Директор відповідає за поточну діяльність, забезпечує виконання стратегічних і культурно-господарських завдань, представляє заклад у відносинах з іншими установами (Додаток Г).

Фінансування діяльності Українського дому здійснюється за рахунок кількох основних джерел, що забезпечують стабільне функціонування та реалізацію його завдань у рамках національних і міжнародних культурних ініціатив.

По-перше, фінансування проводиться через державний бюджет, що є основним джерелом для підтримки діяльності установи та забезпечення її функціонування в межах державної політики у галузях культури, освіти, науки та дипломатії.

По-друге, значну частину доходів Український дім отримує від власних надходжень, серед яких прибутки від оренди приміщень, організації культурних і освітніх заходів, виставок та інших подібних ініціатив. Це дозволяє установі не тільки розвивати власну інфраструктуру, а й забезпечувати певну фінансову незалежність.

Третім джерелом є благодійні внески, гранти та спонсорська допомога, що забезпечують додаткові фінансові ресурси для реалізації спеціалізованих проєктів, підтримки окремих ініціатив або розвитку культурних програм на місцевому та міжнародному рівнях.

Крім того, фінансування може надходити з інших джерел, не заборонених законом, що може включати, зокрема, кошти від партнерських організацій, міжнародних культурних обмінів або іншої легальної діяльності, що відповідає вимогам чинного законодавства.

Майно Українського дому закріплено за ним на праві господарського відання, що надає установі право самостійно розпоряджатися ним у межах, визначених законодавством. Це дозволяє ефективно управляти ресурсами, зокрема, організовувати заходи, оптимізувати витрати та здійснювати інвестиції в розвиток інфраструктури установи. (Додаток Г).

Український дім виступає майданчиком діалогу між державою та громадянським суспільством, організатором і партнером у проведенні важливих культурних, наукових та соціальних подій. Згідно зі Статутом, предметом діяльності Центру є організація та проведення широкого спектра заходів, спрямованих на підтримку культурного, економічного та соціального розвитку як на національному, так і на міжнародному рівнях. Основними напрямками діяльності Центру є:

- проведення заходів державного та міжнародного значення на замовлення органів державної влади та управління. Це включає в себе організацію подій, які мають стратегічне значення для розвитку країни, зокрема, міжнародних форумів, конференцій, симпозіумів та інших заходів,

що сприяють формуванню позитивного іміджу держави та розвитку міждержавних і міжнаціональних відносин;

- організація громадсько-політичних заходів, що мають на меті сприяти розвитку громадянського суспільства, активізації політичних дискусій і взаємодії між різними соціальними групами. Це можуть бути круглі столи, зустрічі з лідерами думок та обговорення важливих політичних питань;

- проведення міжнародних, загальнодержавних та тематичних ділових заходів, таких як форуми, бізнес-форуми, конгреси, симпозіуми, з'їзди, конференції, презентації, семінари, тренінги, майстер-класи, що сприяють розвитку бізнес-зв'язків, створенню нових економічних ініціатив і стимулюванню інвестиційної активності;

- організація виставкових заходів різного масштабу: національних та міжнародних виставок, спеціалізованих і науково-промислових виставок, галузевих виставок, виставок-презентацій інвестиційних проектів, регіональних виставок України та зарубіжжя, а також виставок продукції вітчизняних виробників та благодійних заходів. Це забезпечує платформу для обміну досвідом, налагодження ділових зв'язків і популяризації українських досягнень у різних галузях;

- проведення прес-конференцій, що дають змогу висвітлювати ключові події, інформувати громадськість про нові ініціативи та підвищувати прозорість діяльності Центру через засоби масової інформації;

- реалізація культурно-мистецької програми, що охоплює організацію мистецьких заходів і культурологічних подій, таких як концерти, театральні-концертні вечори, літературно-пісенні свята, вистави, творчі зустрічі, конкурси, фестивалі, а також презентації проектів провідних діячів культури та мистецтва. Центр активно підтримує творчість молодих митців, майстрів народної творчості, організує виставки з музейних та приватних колекцій, а також проводить аукціони творів образотворчого і декоративно-прикладного мистецтва;

- співробітництво з творчими спілками, національно-культурними товариствами, молодіжними і дитячими організаціями, фондами та асоціаціями, що діють у сфері культури і мистецтва, з метою сприяння розвитку культурного середовища та популяризації українських культурних цінностей;
- культурно-просвітницька діяльність, яка включає організацію історико-документальних виставок, лекторіїв, читачьких конференцій та круглих столів. Центр активно займається обміном міжнародними культурними програмами, бере участь у міжнародних мистецьких проектах, а також організовує міжнародні фестивалі і конкурси;
- поповнення фондової колекції Центру творами образотворчого, народно-декоративного та прикладного мистецтва, що сприяє збереженню національної культурної спадщини та розвитку культурного обміну. Інформаційно-рекламна діяльність також є важливою частиною діяльності, оскільки Центр займається популяризацією сучасного українського мистецтва через ЗМІ та інші комунікаційні канали;
- організація та проведення благодійних заходів, спрямованих на підтримку соціально важливих ініціатив, культурних програм та соціальних проектів, що мають на меті допомогу тим, хто потребує підтримки;
- проведення загальнонаціональних та галузевих рейтингів, що дозволяє визначити провідних представників різних сфер, сприяючи підвищенню конкурентоспроможності національних підприємств та інституцій;
- організація видовищних та розважальних заходів, шоу-програм, що сприяють культурному розвитку і створенню умов для активного відпочинку громадян.

Таким чином, предмет діяльності Центру охоплює широкий спектр ініціатив, спрямованих на розвиток культурної, освітньої та ділової діяльності в Україні, сприяння інтеграції в міжнародний культурний процес,

а також на популяризацію української культури та мистецтва як на національному, так і на міжнародному рівнях.

З метою насичення споживчого ринку Центр займається зовнішньоекономічною діяльністю різного роду послугами, товарами народного споживання, продукцією науково-дослідного, промислового, сільськогосподарського, виробничо-технічного й іншого призначення (Додаток Г).

Таким чином, Національний центр ділового та культурного співробітництва Український дім є не лише адміністративною структурою, а й важливим культурним і символічним осередком сучасної України. Його статутна діяльність спрямована на формування відкритого, демократичного, просвітницького простору, що підтримує розвиток національної ідентичності, культурної дипломатії та громадянської активності.

3.2. Формування фондової колекції Українського дому

З 21 квітня 1982 року в будівлі по вул. Хрещатик, 2, урочисто відкрився Київський філіал Центрального музею В.І. Леніна при ЦК Компартії України.

З метою збереження історико -культурної спадщини українського народу музей з 2006 року став структурною одиницею державного підприємства Національний центр ділового та культурного співробітництва Український дім. За даними на 1 січня 2012 року фондова колекція музею ДП Українського дому складала 40 785 одиниць зберігання основного фонду та 30 586 одиниць допоміжного фонду. (Рис.15) Однак після революційних протистоянь у будівлі Українського дому 2014 року фондова колекція музею втратила частину музейних предметів, про що було складено відповідні акти та заяви, передані до правоохоронних органів.

Фондова колекція музею почала формуватися в 30-і роки ХХ століття і до переїзду на Європейську площу була розташована у приміщенні колишнього Педагогічного музею (тепер Київський міський будинок вчителя). Музейні предмети фондової колекції датуються XVIII - ХХІ століттям, в ній присутні - живопис (Рис. 16; 17; 18; 19; 20), скульптура (Рис. 21), графіка (Рис. 22; 23; 35), народне декоративне мистецтво, книги, газети, листівки, документи, філателія, філокартія, фалеристика, об'ємні експонати. З 1991 року відбулося понад 160 виставок з музейними предметами фондової колекції Українського дому - як у його стінах, так і в інших інституціях і за кордоном. Зауважимо, що у виставкових проєктах значну кількість складали також і музейні предмети колишнього музею Леніна, що ставало спробою їх нового прочитання та переінтерпретації. З 2019 року до початку 2023 року колективом сектору музейних фондів було проведено ретельну інвентаризацію та створено єдину електронну базу музейних предметів у кількості 64 657 одиниць. Слід зауважити, що на такий достатньо великий об'єм музейної збірки у музейному секторі Українського

дому, працює всього дві особи - завідувач сектору та провідний зберігач. На наш погляд слід розширити штат до відповідного відділу та закріпити за кожною групою музейних предметів зберігача. Разом з тим у штаті Українського дому не передбачено посади художника-реставратора, що надало б можливість проводити певні консерваційно-реставраційні заходи музейних предметів. Звісно Український дім, здійснює перед експозиційні консультації з відповідними фахівцями щодо стану предметів, але мабуть цього не достатньо. Працівники сектору музейної роботи постійно контролюють температурно-вологісні показники у фондосховищі та дбають про їх збереження. В Українському домі здійснена певна робота з діджеталізації музейної колекції. Працівники музейного сектору самотужки створили та продовжують наповнювати електронні каталоги: графіка, метал (Рис. 24; 34), науково-допоміжний фонд, плакати, скульптура (Рис. 26). На нашу думку, було б доцільно закупити для цього структурного підрозділу відповідне програмне забезпечення. Формувалась колекція завдяки даруванню авторів мистецьких творів; передачі закладу подарунків державним закладам та посадовцям від інших держав та дипломатичних місій.

Розглянемо більш детально музейну збірку. Група збереження живопису налічує 460 художніх творів (Рис. 25; 33). Це твори відомих українських митців Михайла Божія, Мойсея Вайнштейна, Григорія Васецького, Михайла Дерегуса, Михайла Кривенка, Федора Кричевського, Костянтина Ломикіна, Олександра Лопухова, Георгія Меліхова, Анатолія Наседкіна, Віктора Рижих, Михайла Романишина, Григорія Світлицького, Костянтина Філатова, Василя Хитрикова, Івана Холоменюка, Тетяни Яблонської та інші [47].

Серед відомих закордонних художників представлені роботи - Петра Білоусова, Ісака Бродського, Вітольда Бялиницького - Біруля, Олександра Михайловського, Олександра Моравова, Дмитра Налбандяна, Віктора

Орешикова, Миколи Ромадіна, Якова Ромаса, Йосипа Серебряного, Віктора Циплакова та інші.

В добірці живопису - колекція творів сакрального мистецтва, датованих XVIII-XX століття.

Фондова колекція також має добірку поставангарду 90-х років XX століття, яка представлена роботами художників (Рис. 27), таких як Олександр Бабак, Володимир Будников, Юрій Візер, Петро Гейдек, Петро Гончар, Олександр Дубовик, Віктор Казарін, Костянтин Косаревський, Тетяна Красна, Олександр Левич, Яким Левич, Олексій Малих, Петро Малишко, Роман Романишин, Володимир Цюпко та інші.

Група збереження скульптури (Рис. 26; 28; 29) представлена 271 одиницею музейних предметів, серед них роботи відомих авторів Миколи Андреєва, Михайла Анікушина, Миколи Томського, Володимира Цигалю, Льва Кербеля та Веніаміна Пінчука, Олександра Ковальова, Галини Петрашевич, Олександра Скоблікова, Віктора Липовки, Михайла Цветкова, Віталія Шишова, Миколи Єсипенка, Світлани та Олександра Карунських, Льва Синькевича, Сергія Фісюна. В колекції є скульптурні твори представників української діаспори в Сполучених Штатах Америки: Пилипенко Міртали Сергіївни та Петра Капшученка.

Колекція графіки нараховує більше 1200 одиниць збереження. Це художні твори одного із засновників Української академії мистецтв Федіра Кричевського; український авангард представлених роботами Оксани Павленко, Миколи Рокицького та продовжувачів традицій авангарду Володимира Іванова -Ахметова, Романа Раманишина, Оксани Стратійчук, Олександра Сухоліта; роботи народних художників України Олександра Губарева, Михайла Дерегуса, Георгія Якутовича, Олександра Данченка та народних художників СРСР Василя Касіяна, Євгена Кібрика.

В колекції творчі роботи художників Естонії, Литви, Франції, США, Болгарії, Німеччини, Чехії та ін.

Група збереження творів народного декоративного та прикладного мистецтва налічує більше 600 музейних предметів (Рис. 30; 31; 32; 36). Це вишивка, мереживо, ткацтво, килимарство, кераміка, скло, кришталь; художня обробка дерева, шкіри, металу, каміння, кістки і споріднених матеріалів; декоративний розпис, мозаїка; інкрустація соломкою, батик. Серед художніх творів представлені роботи всесвітньо відомих майстрів Решетилівки, Опішні, Петриківки, Косова і Вижниці. Також авторами мистецьких робіт є народні художники України Іван Віцько, Людмила Жоголь, Іван Зарицький, Лідія Митяєва, Сергій Нечипоренко, Марія Приймаченко, Марфа Тимченко, Олександр Саєнко; заслужені художники України Світлана Голембовська, Микола Пономаренко, Марія Шнайдер - Сенюк; заслужені діячі мистецтв України Олена Владимірова, Михайло Денисенко, Григорій Корінь, Ніна Саєнко; художники декоративно - ужиткового мистецтва Надія Вербівська, Володимир Геншке, Людмила Лебіга, Ася Микеева, Ганна Начар'ян, Наталія Паук, Олена Скицюк, Надія Скопєць, Олександра Теліженко, Мирослава Шеремета, Лариса Цибульська; заслужені майстри народної творчості України Ольга Бондарєва, Марія Буряк, Анатолій Колошин, Ніна Косарева, Олександр Пажимський та інші.

У фондах зберігаються твори кращих майстрів народного декоративного мистецтва Азербайджану, Білорусії, Вірменії, Грузії, Казахстану, Киргизії, Латвії, Литви, Таджикистану, Туркменії, Узбекистану, Болгарії, Німеччини, Чехословаччини та інших. Це, в основному, подарунки Україні на міжреспубліканському і міждержавному рівнях [47].

Крім того, в фондах знаходиться більше 30 тисяч газет (з них понад 1500 - видані до 1917 року); більше 400 одиниць листівок (більшість - періоду Великої Вітчизняної війни); понад 4 тисяч плакатів.

В фондовій колекції зберігаються цікаві документи; унікальна філателія і філокартія, надрукована в Україні, СРСР та за кордоном - зі спецпогашеннями, в тому числі Першого дня; фалеристика, датована XIX-XX століття.

Зібрання книг нараховує близько 20-ти тисяч одиниць на 90 мовах народів світу. Це книги з питань україністики; енциклопедичні видання, художня, історична та філософська література середини XIX - на початку XX століття; ілюстровані альбоми, видані в Україні і за кордоном; книги з автографами Дмитра Шостаковича і Чінгіса Айтматова, Михайла Стельмаха і Володимира Сосюри, Олеся Гончара і Миколи Вінграновського, Миколи Нагнибіди і Василя Козаченка, Бориса Олійника і Рауля Чілачави, Ігоря Шамо і Андрія Штогаренка, Василя Чуйкова і Олексія Федорова та інші.

Фондові колекції Українського дому представляють різні напрямки українського мистецтва XX - початок XXI століття. Музейні предмети широко представлені у виставкових проєктах закладу.

Таким чином, до складу фондової колекції входять предмети різних типологічних груп: документи й друковані матеріали, предмети образотворчого та декоративно-ужиткового мистецтва, фотографічні матеріали, речові артефакти, а також цифрові носії інформації. Усі предмети проходять процедури наукової інвентаризації, атрибуції та класифікації відповідно до чинних музейних стандартів.

Фондова колекція виконує функції збереження культурної спадщини, забезпечення наукових досліджень, а також створює матеріальну базу для організації експозицій та реалізації освітніх ініціатив Українського дому. Її структура включає основний фонд, та науково-допоміжний фонд.

3.3. Культурні проєкти Національного центру ділового та культурного співробітництва Український дім

У період початку міленіуму, Український дім став важливим осередком сучасного мистецтва: в його стінах регулярно проходили масштабні виставки, арт-ярмарки, фестивалі. Зокрема, проєкт АРТ КИЇВ об'єднав українських та міжнародних митців, галереї, колекціонерів. Це посприяло розвитку арт-ринку України, творчого взаємобміну та спілкуванню, зміцненню культурної ролі установи в новому контексті. Разом з тим Український дім продовжує бути осередком різного роду громадських та політичних подій. Це не тільки усталена виставкова платформа, що втілює програми для легкого сприйняття мистецтва. Водночас це і громадський центр, який постійно у русі, який змінюється, і це місце яке пропонує відвідувачу бачити, розмірковувати, чути, погоджуватися чи може й не погоджуватися із запропонованою думкою чи баченням якогось суспільного явища, це і місце провокацій, які дають поштовх рухатись далі. Це місце метаморфоз, які відбуваються поза повсякденним, вже усталеним уявленням про світ, які міняються самі, змінюють тим самим і навколишній світ.

В цих стінах неодноразово проходили далеко не мистецькі заходи, але й вони були яскравими подіями у громадському житті всієї України. Згадаймо лишень 2018 рік. В останній день весни 2018 року на площадці Українського дому проходив VII Національний молитовний сніданок (Рис. 37), який приурочений 1030 - річниці хрещення Київської Русі - України. В ньому взяло участь політичне керівництво держави, депутати Верховної Ради України, Предстоятелі церков України, запрошені керівники закордонних дипломатичних місій [9].

Цього року в листопаді в Українському домі разом з газетою ДЕНЬ організовано Міжнародну фотовиставку День - 2018 (Рис. 38). Це була ювілейна XX така фотовиставка. Рубриками конкурсу стали: Політика, Український світ, Фото з історією і Світ очима дітей в яких було

представлено 280 авторських світлин, з 3000 поданих на конкурс. Це був наймасштабніший соціально-культурний захід авторитетної в Україні газети, який репрезентував з публіцистичним акцентом найважливіші та пам'ятні миті життя, в Україні. Сам проєкт фото-конкурсу упродовж двадцяти років став фотолітописом подій та емоцій, які вирували в Україні. За час конкурсу, його учасниками стали понад 1500 професійних фотографів та аматорів, пройшло 129 регіональних фотовиставок у містах України та було нагороджено 809 учасників [9].

На початку 2019 року в Українському домі відбулася церемонія Всеукраїнського рейтингу Книжка року - 2018 на якій було оголошено результати XX Всеукраїнського рейтингу Книжка року - 2018 (Рис. 39). Її відвідав Президент України Петро Порошенко [9].

В концертній залі - великому холі Українського дому з проходили творчі зустрічі видатними людьми сьогодення України. У березні 2019 року в Українському домі відбулася творча зустріч Володимира Горбуліна (Рис. 40) з нагоди виходу його книжки «Мій шлях у задзеркалля. Не тільки нотатки подорожі». На зустрічі непересічна людина, ділилася своїм досвідом та знаннями. У новій книжці одного з найяскравіших стратегічних мислителів своєї країни і творця закулісся української політики, інтелектуала з містичною інтуїцією не лише дається оцінка новітній українській історії. Відкрито попереджаючи про всі небезпеки, Горбулін надає рекомендації для подолання смуги перешкод і виходу України на новий етап розвитку так писала преса про цю зустріч [9].

У березні того ж 2019 року у тій же залі Український дім за участю Президента України Петра Порошенка відбувся форум сільських медиків Допомога поруч. Саме тоді впроваджувалась нова медична реформа на первинному рівні за якою гроші ходять за пацієнтом, тобто пацієнт має сам обирати для себе лікаря - пацієнти отримують якісніші послуги, а лікарі - гідну оплату праці. На той час це була прогресивна реформа, за світовими зразками, яка, слід зауважити, мала досить великий спротив, як серед

населення так і серед медичного персоналу. І тому такий захід на той час був, актуальним і сприяв реформуванню медицини в Україні.

Нині важко повірити, але в травні того ж 2019 року, саме в Національному центрі ділового та культурного співробітництва Український дім святкували 70-ту річницю заснування Північноатлантичного альянсу. Представники НАТО, присутні на заході, зазначали, що проводять святкування в Києві, бо Україна є одним з важливих потенційних партнерів Альянсу. Заступник Генерального секретаря НАТО (Рис. 41) з політичних питань і політики безпеки Алехандро Альваргонсалес, в Українському домі зазначав: Україна має бути наполегливою в досягненні майбутніх цілей щодо членства в НАТО, а тому повинна продовжити реформи в боротьбі з корупцією та секторі безпеки. Якими актуальними сьогодні наприкінці 2025 року, є слова А. Альваргонсалеса. Після офіційних виступів відбулася символічна церемонія перерізання стрічки біля квіткових композицій та святковий концерт [9].

Все ж Український дім більш тяжіє до освітніх проєктів, що інтегровані в різні напрямки діяльності Українського дому: це публічні програми виставкових проєктів, лекції від експертів із різних галузей культури, панелі Діалогової платформи, видання діджітал - збірок статей у межах Молодіжної редакції, освітні публікації програми ПРО УКРАЇНСЬКЕ, майстер-класи для широкого кола відвідувачів, арт терапевтичні зустрічі для всіх, хто потребує відновлення сил і внутрішньої рівноваги. На жаль ці матеріали, ще потребують свого наукового фахового дослідження та вивчення досвіду команди Українського дому, адже вони підсилюють один одного, часто взаємодіють між собою і разом дають синергетичний ефект, який покращує сприйняття і засвоєння освітньої інформації [47].

Проєкт Діалогова Платформа, створений для обговорення головних викликів суспільного життя з провідними українськими інтелектуалами: соціологами, філософами, письменниками, митцями. На них відстежувались

головні тренди суспільного життя і відшукувались точки об'єднання та зростання у культурі й у соціумі загалом [47].

Кінопростір - спільний проєкт Ukrainian Film School та Національного центру Український дім. Він пропонує глядачам і професійній кіноспільноті перегляди українського та світового кіно, програму публічних подій, а також діалогову платформу.

Окрім зазначеного вище, Кінопростір проводив і проводить зустрічі у рамках циклу лекцій під назвою ПРО КІНО. Вони проходять у рамках Кінопростору в Українському домі.

ПРО КІНО - це серія безкоштовних лекцій в Українському домі з запрошеними професіоналами кіноіндустрії. На ці події вхід вільний, але за попередньою реєстрацією.

Відбулися публічні зустрічі Кінопростору з:

- Наталкою Ворожбит - режисеркою, драматургинєю, сценаристкою;
- звукорежисером Сергієм Степанським;
- акторкою Іриною Бондаренко;
- кінорежисером, сценаристом, драматургом, куратором режисерської програми UFS Тарасом Ткаченком;
- сценаристом та режисером Дмитром Сухолитким-Собчук;
- кінопродюсерами Олександром Братищенко та Іванною Хіцінською;
- акторкою та режисеркою дубляжу Катериною Брайковською;
- кінорежисеркою Юлією Гонтарук;
- артменеджером, продюсером та актором Олексієм Гладушевським;
- режисером Павлом Остріковим;
- режисеркою та сценаристкою Катериною Горностай;
- кінопродюсеркою та кінорежисерою Надією Парфан та багато іншими.

Програма Українського дому «Мистецтво змін: молодь та демократія» - це реальна можливість для школярів та студентів на практиці дослідити те,

як творяться зміни у сучасному світі. Освітня програма для тих, хто хоче зрозуміти: як бути активним членом локальної громади, просувати суспільні ініціативи, як і навіщо впроваджувати нововведення у справно працюючий бізнес, які механізми мають бути залучені для здійснення змін на державному рівні, як творити інновації та чому позитивні перетворення не завжди сприймаються як такі [47].

У випусках медіапроєкту МОЛОДІЖНА РЕДАКЦІЯ команда ділиться своїм баченням процесу змінотворення в суспільстві та мистецтві. Розповідаючи про механізми перетворень у текстах, подкастах та інших форматах, команда редакції поширює знання на велику різнобарвну аудиторію та сприяти тому, щоб зміни розумілися не як неконтрольовані та стихійні явища, а як цілком залежні від дій людини.

Три роки тому Український дім вперше зібрав 20 підлітків із різних міст України та запустив онлайн - медіа Мистецтво змін. Наприкінці 2021-го членами редколегії другого сезону стали 35 амбітних юнаків і дівчат. На початку 2023 року до Молодіжної програми Українського дому долучилися ще 17 підлітків, які створили третій редакційний сезон Мистецтва змін. А у листопаді 22 студенти та школярі зі всієї країни зібралися разом, щоб працювати над новим 4 сезоном медіа.

На наш погляд в Українському домі з успіхом проходять міждисциплінарні заходи.

Яскравою подією став у грудні 2019 року Різдвяний фестиваль ДО ДОМУ НА РІЗДВО. Це комплексний фестиваль/виставковий проєкт, в якому гармонійне поєднання мистецтва, фольклору, народних традицій, декоративно-прикладного мистецтва. Центральною частиною стала масштабна інсталяція Гравітація Антона Логова, створена з рушників із колекції Віктора Ющенка (понад 10 тисяч одиниць).

25 квітня 2020 року відкрилася онлайн виставка У НАС ВСІ ВДОМА - про життя під час карантину. Арт-проєкт, організований Українським домом разом із митцями, присвячений карантинному періоду. Експозиція онлайн, зі

слоганом ПОВІЛЬНЕ ЖИТТЯ-ЗУХВАЛИЙ АРТ, де митці і глядачі рефлексують над змінами у повсякденному житті, суспільній комунікації та почуттях у час невизначеності.

З 9 до 29 вересня 2021 року відбувся проєкт 30×30 . Ретроспектива сучасного українського мистецтва за роки незалежності. До 30-ї річниці незалежності України у Національному центрі Український дім пройшла виставка ретроспектива, яка представила 30 творів сучасного українського мистецтва, що ілюструють розвиток і зміни в мистецьких практиках за роки української незалежності. Засобами мистецьких творів зафіксовано культурну еволюцію, продемонстровано, як мистецтво реагує на соціальні, політичні ідентичні зміни; дозволяє громадськості побачити широкий спектр творчості - від більш класичних чи концептуальних форм до експериментальних.

27 лютого 2022 року ракетним обстрілом російських військ було зруйновано історико-краєзнавчий музей у селі Іванків на Київщині, де зберігалися твори видатної народної художниці Марії Примаченко. Зусиллями небайдужих людей 14 робіт мисткині вдалося буквально вихопити з вогню. Саме ці твори були представлені на виставці Марія Примаченко. Врятоване 22-25 вересня 2022 року в Українському домі. Ця виставка стала однією з найбільш відвідуваних проєктів року.

З 14 липня до 14 серпня 2022 року тривав Офлайн виставковий проєкт УКРАЇНСЬКИЙ ПЛАКАТ ВОЄННОГО ЧАСУ, який став першим офлайн виставковим проєктом, організованим Українським домом з початку повномасштабного вторгнення. На початку війни для багатьох художників воєнний плакат став не лише висловлюванням, а й формою боротьби. Лаконічні метафори та образні меседжі стали голосом спротиву в містах України та світу, публікувались у ЗМІ, масово тиражувались у соціальних мережах. Цим проєктом Український дім прагнув унаочнити зусилля митців та висловити їм свою подяку.

Проект ВІКНА. 10 жовтня 2022 року, день масованого ракетного обстрілу Києва, став днем, коли війна фізично торкнулася Українського дому, залишивши свій відбиток - розбиті вибуховою хвилею вікна купола. У цих ранах ми з подивом побачили абрис живих фігур - птаха, листка, метелика, янгола... Усі вони були зафільмовані та сфотографовані режисеркою Галиною Ключковською. Так народився проєкт - документ ВІКНА, який був презентований в Українському домі 17-27 листопада 2022 року.

В Українському домі 28 вересня 2023 року відкрито виставку сучасних українських скульптур Простори. Межі. Кордони, яка зверталася до тем кордонів - як фізичних, так і символічних. Проєкт пропонував рефлексивну подорож: мистецтво перебирає на себе роль простору, в якому окреслюються межі, досвід війни, втрат і адаптацій.

Культурною подією столиці безумовно став проєкт Алла Горська. Боривітер. 14 березня 2024 року в Києві, у приміщенні Національного центру ділового та культурного співробітництва Український дім, відбулося урочисте відкриття ретроспективної виставки Алла Горська, БОРИВІТЕР. Проєкт реалізовано було спільними зусиллями Національного центру Український дім та арт-фондації Дукат у співпраці з Фондом Алли Горської та Віктора Зарецького. Партнерами виступили АТ Ощадбанк та компанія Visa. Кураторську групу проєкту склали: Олена Грозовська, Тетяна Волошина, Михайло Кулівник, Катерина Лісова [7].

Експозиція охопила понад 150 творів Алли Горської з музейних та приватних колекцій: живопис, графіку, ескізи монументальних композицій, сценографічні розробки, архівні документи та фотографії. Концептуально виставка була побудована за тематично-хронологічним принципом і розміщувалася у кількох залах трьох поверхів [38].

Центральна зала зустрічала глядача інсталяцією з тканини із зображенням Боривітра - композиції, яка стала символом проєкту. Ліворуч розміщувалася фотографія Алли Горської в повний зріст, праворуч - ескізи

мозаїчних панно БОРИВІТЕР та ДЕРЕВО ЖИТТЯ, поряд із зображеннями зруйнованих творів з окупованого Маріуполя.

У виставковому просторі другого поверху був розміщений тайм лайн, показчик з визначними датами в житті Алли Горської в порівнянні з світовими подіями [32].

Значна частина експозиції була присвячена монументальному мистецтву Горської, зокрема роботам, створеним у Києві та на Донбасі. В окремій залі вперше було представлено її сценографічні розробки - ескізи афіш, костюмів і декорацій до вистав режисера Леся Танюка [7;32].

На третьому поверсі демонструвався живописний доробок: автопортрети, портрети родини та кола шістдесятників (Василь Стус, Іван Світличний, Іван Драч, Ліна Костенко, Василь Симоненко), а також твори, присвячені Тарасу Шевченку, українському народному мистецтву та митцям: Ганні Собачко-Шостак, Марії Примаченко, Олександрові Саєнку, Анатолію Петрицькому, Сергію Колосу. У порівняльному форматі були представлені роботи цих художників поруч із творами Горської [19].

Спеціально до виставки сучасні українські митці Олексій Сай і Микола Марусик створили відео - світлову інсталяцію за мотивами вітража ШЕВЧЕНКО. МАТИ, знищеного 60 років тому.

Два додаткові зали мали концептуальний характер: один присвячено темі розстрілів у Биківнянському лісі, інший - обставинам трагічної загибелі Алли Горської.

У межах підсумкового тижня експозиції (24-28 квітня 2024 року) відбувся фестиваль БОРИФЕСТ. НАТХНЕННІ АЛЛОЮ ГОРСЬКОЮ, ініційований сучасними українськими митцями та дослідниками. Програма фестивалю включала:

- тематичні кураторські екскурсії;
- публічну розмову «Шістдесятники. Діалог поколінь»;
- мистецькі перформанси (DakhTrio, Gogolfest, Кристина Шишкарьова);

- камерну оперу Стус: Перехожий;
- імерсивний концерт композитора Олексія Шмурака;
- інтерв'ю з Оксаною Забужко та Оленою Зарецькою;
- концерт камерного хору КИЇВ (диригент - Микола Гобдич).

Проект мав значний суспільний резонанс: за шість тижнів його відвідали понад 51 000 осіб, переважна більшість із яких уперше ознайомилася з творчістю Алли Горської. Виставка не лише репрезентувала мистецький доробок художниці, але й відкрила широкому загалу її постать як громадської діячки, дисидентки, правозахисниці [19].

Трагічна доля мисткині, яка зазнала утисків за життя, стала своєрідним дзеркалом нинішньої культурної ситуації в умовах війни: знищення мозаїк у Маріуполі, зокрема БОРИВІТРА, підкреслює вразливість національної культурної спадщини. Нині творчий спадок Горської - монументалістки майже повністю втрачено: більшість її монументальних робіт залишилися на окупованих територіях, а на підконтрольній Україні збереглося лише дві мозаїки [32].

Таким чином, виставковий проєкт АЛЛА ГОРСЬКА БОРИВІТЕР став не лише важливою подією в культурному житті столиці, а й вагомим кроком до осмислення ролі мистецтва в суспільно - політичному контексті. Постать Алли Горської поєднала в собі ідеї шістдесятництва, боротьби за людську гідність, мистецької свободи та національної самосвідомості - цінності, що залишаються актуальними для українського суспільства й сьогодні.

Виставковий проєкт АЛЛА ГОРСЬКА. БОРИВІТЕР засвідчив високий суспільний інтерес до постаті Алли Горської як знакової представниці українського шістдесятництва, громадської діячки, мисткині - монументалістки та символу культурного спротиву. Масштаб експозиції, міждисциплінарний підхід до формування змісту та широке залучення сучасних митців і дослідників дозволили створити комплексне, поліфонічне осмислення її творчості й біографії [6;32].

Успішна реалізація виставки виявила кілька ключових аспектів:

1. Культурно-просвітницький потенціал виставкових проєктів є високим у контексті осмислення радянської доби та формування національного канону мистецтва ХХ століття.

2. Інноваційні формати експозиційної подачі, зокрема інсталяції, перформанси, кураторські екскурсії, публічні розмови й мультимедійні інтервенції, довели свою ефективність у підвищенні рівня залученості аудиторії.

3. Фестиваль БОРИФЕСТ. НАТХНЕННІ АЛЛОЮ ГОРСЬКОЮ, що виник у процесі реалізації проєкту, став прикладом синергії між митцями, кураторами, дослідниками й громадськістю, демонструючи здатність виставкових практик генерувати нові культурні ініціативи.

4. Архівування та документування втрачених творів у межах виставки є вагомим внеском у справу збереження культурної пам'яті, особливо в умовах війни та руйнування культурної спадщини окупантами.

Таким чином, проєкт АЛЛА ГОРСЬКА. БОРИВІТЕР виступив не лише важливою мистецькою подією, а й повноцінним інструментом переосмислення історичних наративів, актуалізації громадянської пам'яті та відновлення мистецької спадщини, репресованої впродовж десятиліть [19].

19 липня-1 вересня 2024 року в Українському домі пройшла виставка MATTER MATTERS. Ukrainian Art Textile. Це виставка текстилю як художньої практики, що об'єднала понад 120 творів близько 60 авторів.

Експозиція охоплює історію українського текстилю понад 100 років - від традиційних гобеленів і тканин до експериментальних творів, де художники використовують текстильні матеріали у новаторських, часто концептуальних контекстах.

Проєкт підкреслює важливість ремесла в українській культурі, показує, як традиційне і сучасне мистецтво можуть співіснувати та взаємодіяти; спонукала до відновлення інтересу до текстилю як елементу національної ідентичності та мистецького виразу.

З нагоди Дня Незалежності України 22-25 серпня 2024 року в Українському домі відбувся міждисциплінарний фестиваль ПРО УКРАЇНСЬКЕ - про українські цінності мовою українського мистецтва.

Важливими завданнями фестивалю стало осмислення учасниками та пошук відповідей на питання про те, якими є українці, якими хочуть бути та які цінності мають лягти в основу побудови нового українського суспільства, зокрема у воєнний час.

Фестивальна програма була присвячена вивченню української автентичності та цінностей крізь призму різних видів мистецтва. Так, кіно репрезентувало сміливість, література - свободу, візуальне мистецтво - гумор, музика - чуйність, а перформативні жанри - любов у сьогоденні українців.

Культурницький проєкт ПРО УКРАЇНСЬКЕ - став прикладом з популяризації української культури та визнання її цінності в загальносвітовому контексті. Мета проєкту - популяризувати артефакти про видатні сторінки української культури й познайомити аудиторію із персоналіями та явищами, які важливі для нашого культурного простору.

Актуальність такого проєкту диктував сам час: цікавість до всього українського не лише серед співгромадян, а й за кордоном, сприяв витісненню російського культурного продукту з українського інформаційного поля, загальний світовий запит на пошук знань про Україну та її культуру.

Українська культура довгий час була оповита радянськими міфами і пропагандою, які деформували як наше сприйняття, так і сам культурний процес. Тому дуже важливо не лише бажання досліджувати свою культуру, але й можливість отримання найцікавішої інформації з експертних джерел, якими стали ряд виставкових проєктів.

З цим допомагали визнані фахівці різних культурних сфер - візуального мистецтва, літератури, кіно і театру. Різноматеріальні матеріали, які підготовлені у співпраці з запрошеними експертами, відкривали завісу до

розуміння української культури, наголошували про її цінність та самодостатність, спонукали до пошуку затребуваної інформації про українське. Національному центрі ділового та культурного співробітництва Український дім відбувся фестиваль ПРО УКРАЇНСЬКЕ.

Упродовж фестивалю ПРО УКРАЇНСЬКЕ (щодня з 22 до 25 серпня) в Українському Домі відбувалися кінопокази та лекції, концерти і вистави, молодіжні поетичні читання й зустрічі з культурними лідерами. Учасниками фестивалю стали DakhTrio, ансамбль ВІЛЬЦЕ, театр ТІНЬОВА, Артистка Чуприненко. У кінопрограмі можна було побачити добірку українських короткометражних фільмів від KISFF і ВЕЧІР НА ІВАНА КУПАЛА Юрія Іллєнка.

На ряду з виставковими проектами здійснювались і освітні програми Українського дому, які також були спрямовані на широке, різновікове, різнопрофесійне коло українців - прихильників особистісного і професійного розвитку, які прагнули поглибити свої знання у царині культури.

В Українському домі з 14 по 17 листопада 2024 року відбувся книжковий фестиваль ФУНДАМЕНТ: ІСТОРІЇ ПРО КУЛЬТУРУ (Рис.42). Фестиваль презентував розмаїття українських видань про культуру. Фокусною темою фестивалю стала модернізація як процес оновлення культури й суспільства з акцентом на епоху модернізму, що є одним з ключів до розуміння сучасної української ідентичності, стилю та епохи та який запропонував нові ідеї та естетику [47].

Тема фестивалю була репрезентована у виставках, одна з яких присвячена УНІВЕРСАЛЬНОМУ ЖУРНАЛУ, що видавався в Харкові у 1928-1929 роках, а друга - постаті Соломії Павличко. Курована виставка - продаж представила відібрані експертами видання українських видавництв та культурних інституцій за останні 2,5 роки.

Під час фестивалю відбулась публічна розмова про суспільний запит на знання про культуру. У назву проведеної дискусії покладено слова Соломії Павличко: Культуру не можна переписати, але можна перечитати.

Неперевершеним за виконанням, змістовим наповнення, стала виставка-експедиція ГРИВНЯ. БІЛЬШЕ НІЖ ГРОШІ, який розгорнувся в Українському домі з 28 березня до 11 травня 2025 року. Його реалізували у співпраці з Музеєм грошей Національного банку України, за підтримки Державної архівної служби, Центрального державного архіву вищих органів влади та управління, з 44 музеями, архівами, галереями, бібліотеками, заповідниками та колекціонерами, що підтверджує широку кооперацію культурних інституцій навколо теми національної валюти [43].

Проект Кураторська група (Тетяна Волошина, Аліса Гришанова, Олексій Ананов) сформувала багатовимірну концепцію, де гривня подана як матеріальний і візуальний образ історії України [60].

Експозиція охоплювала три основні блоки:

- Історичний: артефакти й архівні матеріали, що ілюструють етапи формування гривні як прикраси, вагової одиниці та грошей;
- Мистецький: ескізи й графічні розробки грошей від митців ХХ-ХХІ століття (О. Богомазов, Г. Нарбут, М. Бойчук, В. Кричевський, В. Лопата та ін.);
- Сучасний: рефлексії сучасних художників і дизайнерів на тему національної валюти, її символіки й майбутнього.

Значна частина виставки присвячена рольовому значенню гривні в культурній ідентичності [29]. За словами директорки Українського дому Ольги Вієру, гривня - це голос епох, символ державності, естетичний і політичний маніфест, що дозволяє нам зрозуміти себе [66]. Кожна українська банкнота - це складний поліфонічний текст, де образи історичних постатей, архітектурні пам'ятки, кольорова палітра й композиція передають не лише ідеологічні, а й культурні настанови.

Візуальна мова гривні є джерелом для вивчення політичних, мистецьких і соціальних трансформацій упродовж ХХ-ХХІ століття [6]. Проект супроводжувався широкомасштабною освітньою програмою: екскурсіями, лекціями, творчими майстернями, дискусіями. Особливу

цінність мала взаємодія з молоддю через Малу академію наук, клуб ДУМАЙ РУМ та участь видавництва СТАРОГО ЛЕВА в створенні популяризаторських матеріалів. Такий підхід ілюструє ефективну модель інклюзивного музейництва, де відвідувач - не пасивний споглядач, а активний учасник формування національної пам'яті [60].

Проект ГРИВНЯ. БІЛЬШЕ НІЖ ГРОШІ є зразком сучасного музейного дискурсу, який поєднує дослідницький, мистецький і просвітницький підходи [50]. Виставка демонструє, що гривня - це не лише інструмент грошового обігу, а символ багатовікового державотворення, боротьби за незалежність та виразник національної самосвідомості. Візуальна й концептуальна інтерпретація гривні через музейний формат відкриває нові можливості для комунікації між історією та сучасністю, між культурною спадщиною й майбутнім України. [7].

Виставка-експедиція ГРИВНЯ. БІЛЬШЕ НІЖ ГРОШІ успішно завершилася після понад п'яти тижнів роботи. Протягом цього часу її відвідали більше 35 000 осіб, серед яких понад 12 000 - молодь. Це свідчить про високий інтерес суспільства до теми національної валюти як носія культурної пам'яті та ідентичності.

У межах виставки було проведено 240 екскурсій, організовано 50 подій - лекції, майстер - класи, квести, публічні обговорення, що створило живий простір для освітнього діалогу. Експозиція включала 368 артефактів і твори 56 художників, а також 4 спеціально створені для виставки інсталяції та цифрові колажі, що надали унікальний мистецький вимір до історичного та культурного контексту гривні.

Виставка ГРИВНЯ. БІЛЬШЕ НІЖ ГРОШІ (Рис. 43) стала не лише презентацією грошей як фізичних об'єктів, а й простором для осмислення державотворення, культурної пам'яті та мистецьких пошуків. Вона підкреслила значення гривні як символу суверенітету, зв'язку поколінь і політичного маніфесту [47].

Досвід та надбання цього проєкту будуть використані в майбутніх програмах, дослідженнях і культурних заходах, що сприятиме подальшому розвитку музейництва і збереженню культурної спадщини в Україні.

Влітку 2025 року поціновувачі творчості культових київських художників відвідали виставку ПРОЗОРИ (Рис. 44). Безперечно, що ця експозиція привернула увагу не тільки українську культурну еліту, а й широкий загал.

Багатьом киянам та гостям міста відомі монументальні об'єкти, що сформували архітектуру післявоєнного Києва, - Літаюча тарілка на Либідській, мозаїки Річкового порту, Центрального автовокзалу на Деміївці, аеропорту БОРИСПІЛЬ, панно на станціях швидкісного трамвая.

Виставка присвячена творчості авторів цих унікальних споруд - київських художників - Федора Тетянича - вже згаданого нами майстра перформансу, Валерія Ламаха, Ади Рибачук і Володимира Мельніченка (АРВМ), Флоріана Юр'єва - автора концепції побудови споруди Українського дому. Це не просто художники зі своїм відчуттям навколишнього світу -експериментатори на перетині мистецтва і науки, які не зупинялися своїх пошуках; це зачинателі мультимедійності в українському мистецтві, для них притаманний постійний пошук мистецької незалежності, вихід за межі ідеологічного контролю. Кожен з них створив власну символічну систему та власну філософію.

Художники зверталися до фундаментальних питань буття й духовного призначення людини, працювали з темами нескінченності й безсмертя, тотожності макро і мікрокосму [9].

Валерій Ламах таємно писав загадкову Книгу схем, в якій викладав власну світоглядну теорію, що синтезувала закони історії, мистецтва, релігії, філософії та науки. Ада Рибачук і Володимир Мельніченко, натхненні подорожами до Арктики, розробили своєрідну філософію життя й зверталися до тем колективної травми та пам'яті.

Флоріан Юр'єв, використовуючи свій дар синестезії, розробив унікальну теорію МУЗИКИ КОЛЬОРУ, що поєднувала колір, музику та поезію в цілісну мистецьку систему. Федір Тетянич створив філософсько - естетичну концепцію ФРИПУЛЬЯ - вчення про людину й космос як неподільний цілісний організм.

З 5 вересня по 5 жовтня 2025 року в Національному центрі ділового та культурного співробітництва Український дім відбулася виставка фотографій Олександра Гляделова під назвою І ПОБАЧИВ Я (Рис.45) [47]. Експозиція включала 323 фотографії, що були зроблені автором в Україні протягом останніх 35 років. На цих світлинах відображено ключові моменти сучасної історії України, зокрема розпад Радянського Союзу та здобуття Україною незалежності, економічну кризу 90-х років, події Помаранчевої революції та Революції Гідності, а також трагічні моменти російсько-української війни та її повномасштабної фази. Однією з центральних частин виставки є вже відома серія фотографій автора ДІТИ ВУЛИЦЬ.

Тематика виставки була глибше розкрита через спеціально написані для експозиції есеї українських філософів, істориків, військовослужбовців, письменників та громадських діячів, які пропонують різноманітні погляди на основні історичні події цієї епохи. Ці есеї підкреслюють не тільки значення подій, але й їхній вплив на суспільну свідомість та формування національної ідентичності.

Назва виставки І ПОБАЧИВ Я є відсиланням до видіння святого Іоанна Богослова, описаного в Одкровенні, де йдеться про кінець старого світу і початок нового. У чорно-білих фотографіях Олександра Гляделова ці процеси відбуваються одночасно: на світлинах зафіксовано моменти відчаю та надії, поразок і перемог. Автор не дає оцінок і не засуджує; його роботи відображають безперервну повноту буття, що несе в собі як трагедію, так і можливості для відродження.

Олександр Гляделов, один із провідних українських фотографів, відомий своїми документальними чорно-білими знімками, що стали невід'ємною частиною історії нашого часу.

Починаючи з 1980-х років, він створює неповторний фотолітопис, використовуючи аналогову камеру Leica з ручним наведенням фокусу на чорно-білу плівку. Більшість своїх робіт він друкує самостійно у домашній фотолабораторії.

Протягом своєї кар'єри Гляделов висвітлював воєнні конфлікти в Молдові, Нагірному Карабасі, Чечні, Киргизстані, Сомалі, Південному Судані, Придністров'ї та Україні з 1992 року, а також документував російсько-українську війну з 2014 року. У серпні 2014 року під час Іловайської битви на Донбасі він отримав поранення. За свою роботу Олександр Гляделов удостоєний численних нагород як на національному, так і на міжнародному рівні.

3.4. Стратегії подальшого розвитку Українського дому

У контексті трансформації пострадянського простору та формування нової національної ідентичності, особливого значення набуває переосмислення музейних інституцій як центрів збереження культурної пам'яті, освіти та соціального діалогу. Український дім, який пройшов складний шлях - від філії музею В.І. Леніна до культурно-громадського центру незалежної України, - потребує стратегічного оновлення саме з позицій сучасної музеології [1].

Метою цього процесу є не лише збереження історичної будівлі та колекцій, але й перетворення Українського дому на модерну, динамічну, інтерактивну музейну інституцію, що відповідає викликам ХХІ століття.

Подальший розвиток Українського дому як національного культурного хабу має відбуватись на основі стратегічного бачення, що поєднує модернізацію інфраструктури, розширення функціоналу, збереження історичної пам'яті та інтеграцію у європейський культурний простір. Зокрема:

1. Інституційна модернізація та реконструкція будівлі передбачає:

- Проведення поетапної реконструкції архітектурного комплексу з урахуванням сучасних вимог доступності, енергоефективності, інклюзивності та мультифункціональності.
- Збереження автентичних архітектурних елементів 1980-х років як прикладу пізньорадянського модернізму, з одночасним переосмисленням їх символічного змісту.
- Оснащення приміщень сучасними мультимедійними технологіями, адаптація до гібридних форматів заходів (онлайн/офлайн).

2. Формування платформи для суспільного діалогу та культурної дипломатії має на меті:

- Створення центру громадянського діалогу, де відбуватимуться публічні дискусії, конференції, виставки та форумні події на теми національної пам'яті, демократії, прав людини та сталого розвитку.

- Розвиток партнерських зв'язків з провідними культурними установами Європи та світу: участь у міжнародних культурних обмінах, спільних проєктах, програмах ЄС (КРЕАТИВНА ЄВРОПА, HORIZON EUROPE).

3. Музейна та освітня функція сприятимуть:

- Трансформації частини простору у національний музей свободи, опору та гідності, де висвітлюється історія громадянських рухів в Україні - від дисидентства до Євромайдану.

- Розробці освітніх програм для молоді, школярів, студентів, спрямованих на формування національної ідентичності, толерантності, критичного мислення.

- Створенні архівно-документального центру з цифровим доступом до матеріалів, присвячених ключовим подіям сучасної історії.

4. Інноваційна культурна платформа забезпечить :

- Український дім має функціонувати як інкубатор сучасного мистецтва, технологій і урбаністичних ідей, відкритий для нових медіа, візуального мистецтва, театру, перформативних практик.

- Створення лабораторії міждисциплінарних досліджень культури, міста, пам'яті, у співпраці з вітчизняними й зарубіжними науковцями.

5. Комунікаційна стратегія та відкритість сприятимуть :

- Формуванню бренду Український дім як публічного, відкритого, інклюзивного простору, що представляє сучасну Україну - демократичну, творчу, проєвропейську.

- Посиленню онлайн-присутності: оновлення сайту, ведення мультимедійних платформ, пряма трансляція подій, цифрові тури.

- Регулярному проведенню масштабних культурно-соціальних ініціатив: Ночі у музеї , Тижні національної культури , фестивалів, премій, виставок.

Для реалізації такої амбітної Стратегії подальшого розвитку Українського дому команді співробітників закладу необхідно працювати та вдосконалювати свої компетенції, розробити та впровадити новітні управлінські підходи та рішення за такими напрямками: взаємодії з публікою, інтерактивності, інклюзії та цифровізації в експозиційній діяльності Українського дому відповідно до стандартів ICOM та провідних європейських музейних практик. Зокрема у слід зосередити увагу на:

1. Реконцептуалізації музейної функції

- Переосмислення експозиційної політики: збереження колекцій, що залишилися від музею В.І. Леніна, може слугувати матеріалом для критичного дискурсу про радянську спадщину, авторитаризм та інструменти пропаганди. Це дозволить створити деконструктивну експозицію - не як ностальгію, а як аналітичний об'єкт.

- Формування нової концепції постійної експозиції, яка репрезентує історію боротьби українців за свободу, гідність та національну ідентичність - від визвольних рухів до сучасних громадських революцій.

Прикладом може слугувати музей POLIN (Варшава), де складна історична спадщина подається через сучасну інтерпретацію, технології та особисті історії.

2. Інтеграція цифрової музеології

- Впровадження цифрових архівів, віртуальних виставок та інтерактивних експозицій з використанням VR/AR-технологій, сенсорних дисплеїв, 3D-моделей історичних об'єктів.

- Створення онлайн-платформи Українського дому як музею, з відкритим доступом до колекцій, інтерпретаційних матеріалів, наукових публікацій та інтерв'ю зі свідками історичних подій.

- Запуск цифрових лабораторій, у яких відвідувачі можуть взаємодіяти з джерелами, створювати візуальні проєкти, реконструювати події або маршрути.

3. Створення музею громадянської дії та пам'яті

- Розширення концепції Українського дому як музею не тільки предметів, але і подій. Простір, у якому відбувалися ключові етапи сучасної історії (Помаранчева революція, Революція Гідності, акції спротиву), має бути включений до експозиції як просторовий артефакт.

- Створення меморіального блоку, присвяченого громадському спротиву, активізму, правозахисному руху, подіям на Майдані та в Криму/на Донбасі.

- Інтеграція персональних історій: відео-свідчення очевидців, інтерактивні мапи протестів, архів візуальних матеріалів.

У музеології це напрям нової музейності (new museology), де музей стає простором для рефлексії, діалогу, політичної пам'яті.

4. Інституційна та освітня стратегія

- Встановлення музеологічного дослідницького центру при Українському Домі з фокусом на:

1. публічну історію;
2. музеї пам'яті;
3. посттоталітарну спадщину;
4. музейну педагогіку.

- Співпраця з вишами, музеологічними школами, дослідницькими інституціями України та Європи (НУ Києво - Могилянська академія, УКУ, CEU, Humboldt-Universität, та інш.).

- Запуск освітніх програм для школярів, студентів, учителів: музейні уроки, воркшопи, тренінги, неформальні події для різних вікових груп.

5. Інклюзивність і демократизація музейного простору

- Забезпечення фізичної доступності простору: пандуси, ліфти, тактильні мапи, сурдопереклад.
- Впровадження практик співучасті (participatory practices): залучення громад до формування тимчасових виставок, голосування за теми подій, створення колективних експозицій.
- Проведення публічних консультацій та відкритих обговорень концепцій експозицій з представниками спільнот, експертами, активістами.

6. Зв'язок з глобальними трендами музеології

- Впровадження принципів ICOM (Міжнародна рада музеїв): етика, діалог, інновації, залученість, актуалізація складних історій.
- Орієнтація на мультикультурність, презентація регіональної, етнічної, мовної різноманітності України.
- Створення ЖИВОГО МУЗЕЮ - постійно змінного, адаптивного, відкритого до нових сенсів і викликів (Додаток Г).

Таким чином, формування нової стратегії розвитку Українського дому має спиратись на сучасні європейські принципи публічної культури: відкритість, інклюзія, діалог, динаміка, технологічна гнучкість та відповідальність перед суспільством. Успішна реалізація такого бачення дозволить не лише модернізувати установу, а й надати їй статус одного з ключових культурно-громадянських центрів Центрально-Східної Європи.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 3

У 1993 році відбулося повне виведення музейної експозиції з приміщення. Цей процес мав не лише організаційне, а й глибоке символічне значення: він означав остаточну відмову від радянської спадщини у публічному просторі та початок переосмислення ролі самої будівлі.

Під час подій Помаранчевої революції та Революції Гідності, Український дім став ключовим майданчиком громадського протесту. Тут відбувалась координація дій активістів, працювали журналісти, проводилися збори. Будівля стала центром громадянської мобілізації, який забезпечував простір для спілкування, організації та опору.

Після революцій згідно зі Статутом в ньому проходили державні заходи з нагоди державних свят України, дипломатичні прийоми з нагоди певних подій.

Розвиток Українського дому з музеологічної перспективи вимагає відмови від традиційної, статичної музейної моделі на користь інноваційного, поліфонічного, критично орієнтованого простору, що поєднує функції музею, освітнього середовища та платформи для суспільного діалогу.

Він має трансформуватися у музей модерної пам'яті - не лише як інституція зберігання артефактів, а як активний учасник культурного та політичного дискурсу сучасної України.

ВИСНОВКИ

Історія Українського дому - це історія трансформації простору, що відображає зміни в українському суспільстві. Від музею радянського вождя до культурного хабу, від інструмента пропаганди до місця свободи - ця будівля стала свідком і учасником найважливіших подій сучасної України. Її стіни пам'ятають і піонерські лінійки, і барикади, і лекції, і мистецькі перформанси. Сьогодні Український дім залишається символом відкритого діалогу, культури, історичної пам'яті та громадянської свідомості.

Роль Українського дому не обмежується історичною пам'яттю - вона постійно оновлюється. Від простору радянського минулого - до центру культури, спротиву, мистецтва, і зрештою - волонтерства й пам'яті, Український дім є живим організмом, який реагує на запити суспільства і творить нову історію.

У ході дослідження інституційної діяльності Українського дому як музеєфікованого публічного простору було встановлено, що його історичний розвиток, експозиційні трансформації та сучасні практики функціонування відображають ширші процеси зміни культурної політики, суспільної пам'яті та ідентичності України в перехідний і пострадянський періоди.

Український дім як Центральний музей В. І. Леніна постав у руслі радянської ідеологічної парадигми, виконуючи функції інструменту пропаганди та репрезентації офіційної історії. Його архітектура, експозиційні рішення, мультимедійні технології та наративи були спрямовані на утвердження культу В.І. Леніна й радянської моделі колективної пам'яті. Це визначило специфіку музейної установи, де науковість підпорядковувалася ідеологічним вимогам, а експозиція виконувала передусім політико-виховну роль.

Після здобуття Україною незалежності Український дім пройшов складний етап деідеологізації та декомунізації, що супроводжувався демонтажем і переосмисленням радянських смислових структур. У цей

період змінювалися підходи до колективної пам'яті, відбулася відмова від радянських сюжетів, пошук нових культурних, національних і громадянських наративів. Інституція поступово втрачала функції класичного музею, набуваючи ролі відкритого публічного простору й культурного центру.

Опрацювання фондової спадщини колишнього музею В.І. Леніна засвідчило складність інтеграції радянських артефактів у сучасні концепції музеєфікації. Частина експонатів була передана до інших зібрань або стала предметом реставрації та консервації, але проблема їхньої актуалізації та реекспозиції залишається частково нерозв'язаною. Досвід Українського дому демонструє потребу у виробленні національної стратегії роботи з радянською матеріальною та меморіальною спадщиною.

У постмайданний період Український дім став важливим осередком формування нової політики пам'яті, зокрема завдяки участі у виставкових проєктах, присвячених Революції Гідності, російсько-українській війні та питанням культурної ідентичності. Інституція поступово відновлює елементи музеєфікації, але вже на нових засадах - через акцент на документуванні сучасних подій, суспільному діалозі та міждисциплінарних формах репрезентації.

Аналіз сучасних практик взаємодії з відвідувачами засвідчив, що Український дім рухається у напрямку модернізації відповідно до стандартів ICOM та європейських музейних практик. Поступово впроваджуються цифрові рішення, інтерактивні методи, інклюзивні формати комунікації, залучення громадськості та партнерських інституцій. Водночас потенціал цих напрямів ще не вичерпаний і потребує стратегічного розвитку.

Сучасна роль Українського дому формується на перетині функцій культурного центру, публічного простору та майданчика для меморіальних практик. Це робить його унікальним гібридним інститутом, що поєднує елементи музею, громадського форуму й виставкового комплексу. Такий формат відповідає сучасним тенденціям музейної справи, які трактують музей як простір соціального діалогу, комунікації та участі.

Проведений аналіз дозволяє сформулювати рекомендації щодо подальшого розвитку музейної складової Українського дому, серед яких:

- розробка нової цілісної концепції музеєфікації простору;
- систематична цифровізація фондів та інтеграція мультимедійних рішень;
- створення постійної експозиції, присвяченої історії самої інституції та її трансформаціям як відображенню змін у культурній політиці України;
- активніша робота з радянською спадщиною у форматі критичної та контекстуалізованої експозиції;
- розвиток інклюзивних та партисипативних практик взаємодії з громадою;
- посилення міжнародних зв'язків та впровадження моделей, описаних у документах ICOM.

Загалом, Український дім є важливим прикладом трансформації пострадянської музейної інституції, яка відходить від ідеологічних наративів, адаптується до потреб демократичного суспільства та інтегрує сучасні підходи до роботи з пам'яттю, культурною спадщиною й публічним простором.

«У мить, коли здається - більше не можеш,
- саме тоді ти здатен зробити найбільше»

Василь Стус

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Ukrinform. Культура під час війни є символом незламності, а після перемоги стане основою для відновлення - Точицький. Укрінформ - актуальні новини України та світу. <https://www.ukrinform.ua/rubric-culture/3905284-kultura-pid-cas-vijni-e-simvol-olom-nezlamnosti-a-pisla-peremogi-stane-osnovou-dla-vidnovlennia-tocickij.html>
2. Бачинський Ю. Українська імміграція в Сполучених Штатах Америки. К., 1995
3. Березюк, Т. Контамінація ритуалу: простір будівлі Українського Дому і його перформування. City: History, Culture, Society. 2024. № 17. С. 36–82.
4. Білошенко Б. Театр, готель, музей і культурний центр: історія Українського дому <https://tykyiv.com/city/teatr-gotel-muzei-istoriia-ukrayinskogo-domu/4> травня 2023
5. Волинець С. Українці третьої імміграції на тлі двох перших імміграцій. В кн.: Ювілейний Альманах для відмічення 50 років праці Українського Голосу , 1910–1960. Вінніпег, 1960
6. Волошина Т. (2024). Алла Горська: хроніки опору. Арт-фондація Дукат . К. С.
7. Грозовська О. Алла Горська. Мистецькі діалоги. Каталог виставки. Київ: Український дім. К.2024. С.
8. Гусев О.П. Преображення на помаранчевому майдані Документально-публіцистична повість. К., ПП ЕКМО .2004.-304 с. з іл.
9. Державне управління справами. Офіційний сайт. <https://www.dus.gov.ua/>
10. Довганюк І. Київ в 1970-е: Культурний спадок Музеїв <https://spraga.info/2024/11/10/5962/10.11.2024>
11. Енциклопедія історії України: Т. 3: Е - Й / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. НАН України. Інститут історії України.- К.: В-во "Наукова думка", 2005. - 672 с.: іл.
12. Енциклопедія сучасної України Encyclopedia of modern Ukraine <https://esu.com.ua/article-56472>.
13. Ерофалов - Пилипчак Б.Л. Архитектура советского Киева. – Киев.: Издательский дом А+С, 2010.- с.640, іл.
14. Ерофалов - Пилипчак Б.Л. Архітектура незалежного Києва. Сторінками архітектурного часопису.А.С.С.\А+С. Том І. Дуже великі проекти.-К.:А+С, 2020.-828с.,іл.
15. Єрофалов Б.Л. Київ. Архітектурний атлас: з десятима історичними картами, 294 оригінальними світлинами та архівними

ілюстраціями. Вид. 2-у, випр., і доп. -К.: Видавничий дім А+С, 2021. - 352с., іл.

16. Заброварний С. З хроніки Народного дому в Перемишлі (1901-1945) Перемишль - Львів, РАСТР-7, 2019, 292 с.

17. Заброварний С. З хроніки Народного дому в Перемишлі (1901-1945) (Перемишль - Львів, РАСТР-7, 2019, 292 с.) ел. публікація Народний дім у Перемишлі (автор: Заброварний Степан) Дата публікації допису: Jan 12, 2012 11:57:19 Am).

18. Забужко О. Шістдесятники. Резонанс. Чому Алла Горська стає подією ХХІ століття? Публічне інтерв'ю. (2024). <https://sensormedia.com.ua/books/interv%CA%BCyu-oksany-zabuzhko-pro-allu-gorsku-v-mezhah-festyvalyu-boryfest/>

19. Зарецька О. Виставковий проєкт як форма збереження культурної пам'яті. Культурологічні студії, (17), К. 2024. С. с.34–41.

20. Заставний Ф. Східна українська діаспора. Львів, 1992

21. Зелений Клин (Географічне положення). Далекий Схід (Харбін), 1939, № 6

22. Зленко П. Бібліографічний покажчик наукових праць української еміграції 1920 - 1931. Прага, 1932

23. Івакін Г.Ю., Кальницький М.Б., Павленко Ю.В. Київ. Парки, площі, вулиці. Фотоальбом.- Київ, 2006-320 с., іл. 540.

24. Вечерський В.В.; Відп. за вип. Сердюк О.М Історико - містобудівні дослідження Києва. /За редакцією. – К.: Фенікс. 2011.- 445с.;147 іл.- Бібліогр.:с.244-277. (науково-дослідний інститут пам'яткоохоронних досліджень).

25. Кабузан В. Переселення українців у Далекосхідний край в 1850 - 1916 рр. УІЖ , 1971, № 2

26. Кульчицький С.В., Єфіменко Г.Г. Кордони Державні України, принципи та історична практика їх визначень Т. 5: В-во «Наукова думка», 2008. - 568 с.: іл. http://www.history.org.ua/?termin=Kordoni_Derzhavni_Ukraini

27. Катаєва М. В столиці розкажуть про історію і декомунізацію музею Леніна 2 серпня 2016, <http://vechirniy.kyiv.ua/news/7519/>

28. Київ: історія, архітектура, традиції/Укладачі О. Друг, Ю. Ференцева- К: Балтія-Друк, 2016.-104 с.: іл.

29. Козуб Р. Гривня: історія і символіка. - Київ: Либідь, 2005. - 184 с.

30. Крупницький Б. З життя першої української еміграції. Прага, Праці Українського Історично-Філологічного Товариства в Празі. 1941

31. Кузеля З. Причинки до студій над нашою еміграцією. ЗНТШ, 1911, т. 101, т. 105; 1912, т. 107
32. Кулівник, М. (2024). Сценографія Горської: невідомі сторінки. Виступ на Борифесті .
33. Кульчицький С. Помаранчева революція -.: Генеза, 2005 - 368 с.
34. Кульчицький О. Проблематика оперативної схеми у вивченні української еміграції. В кн.: Збірник на пошану Зенона Кузелі. Париж-Нью Йорк-Мюнхен-Торонто-Сідней, 1962
35. Кураторський вибір: знакові мистецькі проекти Українського дому <https://suspilne.media/culture/477397-kuratorskij-vibir-znakovi-mistecki-proekti-ukrainskogo-domu/>
36. Майдан від першої особи. 45 історій Революції гідності / упоряд. Т. Ковтун, Т. Привалко.; Укр.ін-т нац. Памяті.-Київ:К.І.С., 2015. -320с.:іл.
37. Майдан. Простір творчості. Каталог виставки творчих проектів 2014 року Майстерні творчого дизайну професора Віталія Шості Національної академії образотворчого мистецтва і архітектури. Український інститут національної пам'яті. К.70 с., іл.
38. Маріупольський архів. (2024). Алла Горська А. Яцковська, Київ, Родовід, Артфундація Дукач, 2024, 376 с., іл.
39. Марунчак М. Історія українців Канади. Вінніпег. 1968, 1974
40. Марунчак М. Українці в Румунії, Чехо-Словаччині, Польщі, Югославії. Вінніпег, 1969
41. Мицюк О. Про переселення на Далекий Схід. К., 1913 с.48
42. Студентська революція на граніті : альбом / авт. та упоряд. О. Доній. Київ : Смолоскип, Тріумф, 1995. С. 3–18.
43. Музей грошей НБУ. (Архівні матеріали до виставки Гривня. Більше ніж гроші . Київ: Національний банк України. 2024.
44. Наріжний С. Українська еміграція: Культурна праця української еміграції між двома світовими війнами, ч. 1. Прага, 1942
45. Національний банк України. Історія української валюти. Офіційне видання. 2023.
46. Осух А. Український дім - серце української громади в Польщі <https://www.prostir.ua/?focus=ukrajinskyj-dim-sertse-ukrajinskoji-hromady-v-polschi>
47. Офіційний сайт Національного центру ділового та культурного співробітництва Український дім <https://www.uadim.in.ua/>
48. Офіційний сайт Міністерства культури України: [Головна | Міністерства культури України](#)
49. Перепічка Євген, син Василя. Майдан 2013-2014 рр. в ілюстраціях. с. 78. іл.

50. Пишний А. (2024). Виступ на відкритті виставки. [Цит. за: пресслужба НБУ]. <https://bank.gov.ua/ua/news/all/videointervyu-andriya-pishnogo>
51. Попок А.А. Далекосхідні поселення українців Енциклопедія історії України: Т. 2: Г-Д / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. НАН України. Інститут історії України. - К.: В-во Наукова думка, 2004. - 688 с.: іл.
52. Попок А.А. Зелений клин Енциклопедія історії України: Т. 3: Е-Й / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. НАН України. Інститут історії України. - К.: В-во Наукова думка, 2005. - 672 с.: іл.
53. Попок А.А. Українські поселення на Далекому Сході: Історико-соціологічний нарис. К., 2001
54. Попок А.А. Українські поселення на Далекому Сході як історичний та етнокультурний феномен (кінець XIX - XX ст.) Нац. акад. України, Ін-т соціології. - К., 2002. - 214 с. - 190-214 с.
55. Попок А.А. Українці на Далекому Сході: організації, події, персоналії. К., 2004. - 360 с.
56. Простір культурної революції <https://archive.pinchukartcentre.org/exhibitions/prostranstvo-kulturnoj-revoljutsii>
57. Станіславський Войцех; під заг. ред. Т. Ольшанського; Помаранчевий бант: Хроніка політ. кризи в Україні, осінь 2004 Варшава, 2005.- 123 с.
58. Світ І. Зелена Україна: короткий історичний нарис українського політичного і громадського життя. Нью-Йорк-Шангай, 1949
59. Світ І. Український Далекий Схід. З передмовою та доповненням Василя Кийовича. Одеса - Хабаровськ, 1944
60. Світ І. Український національний дім в Харбіні. Півтора роки життя 7.11.
61. Слабошпицький М. Велика війна 2014... Україна виклики події матеріали, Видавництво Ярославів вал К.:2015. С.320.
62. Слабошпицький М. Хроніка - колаж, художньо - документальне видання Пейзаж для Помаранчевої революції, Видавництво Ярославів вал К.:2005. С.260.
63. Статут Республіканського суспільно-політичного і культурного центру ім. В.І. Леніна, затвердженого Міністерством культури УРСР у 1989. <https://conference.nbuv.gov.ua/report/view>
64. Терлецький О. Українці в Німеччині, 1915–1918, т. 1. К. - Лейпциг, 1919

65. Фонд «Український Дім» у Варшаві. Громадський Простір <https://www.prostir.ua/?news=fond-ukrajinskyj-dim-u-varshavi-vruchyv-nahorody-molodym-talantam-na-chest-svoho-15-richchyaym-talantam>
66. Український Дім. Прес-реліз виставки Гривня. Більше ніж гроші ["Гривня. Більше ніж гроші": виставка-експедиція в Українському Домі](#)
67. Філевська Т. Український дім Леніна: дослідження історії однієї декомунізації (2016 р. <https://platfor.ma/magazine/text-sq/re-invent/ukrdim-vs-lenin/>)
68. Світ І. Український Національний Дім в м. Харбіні Ч. 2. 1943 Український Океанічний Інститут
69. Шевченко О. М. Український Харбін Категорії: Україна–Китай N3 (9) 2017 <https://sinologist.com.ua/shevchenko-o-m-ukrayinskyj-harbin/>
70. Шимонович І. Зелений Клин – Нова Україна. Львів, 1924
71. Шлендик В. Українці в Маньчжурії . журнал Далекий Схід 1936.
72. Щоденник Майдану. Майдан від першої особи. Мистецтво на барикадах,упор.: Тетяна Ковтунович, Тетяна Привалко: Укр. Ін-тнац. Памяті.- Київ: Видавництво Фенікс , 2016.-304 с.:іл.
73. Яневський Д. Хроніка Помаранчевої революції Харків Фоліо 2005 .с. 319
74. Ясь О.В. Еміграція українського населення Енциклопедія історії України. - К.: Наукова думка, 2005. - Т.3: Е-Й. - С. 33-37.

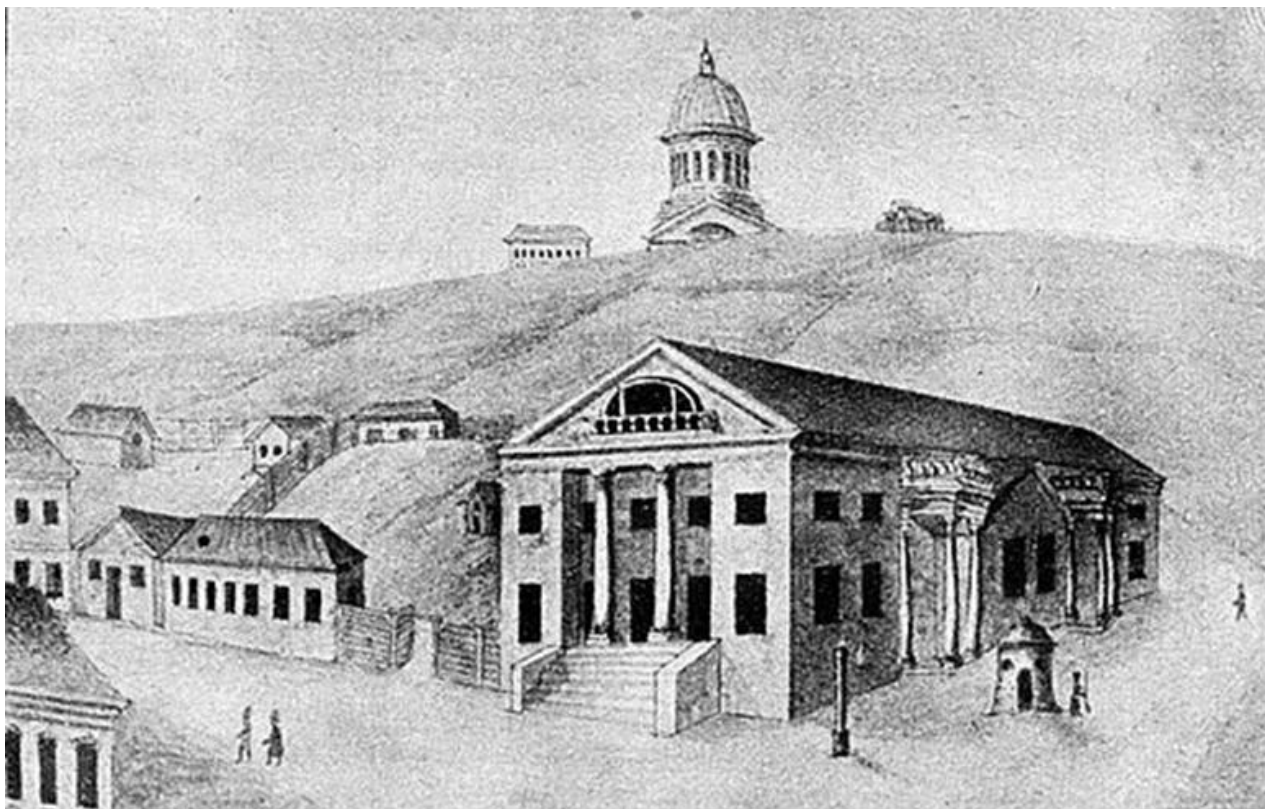
РИСУНКИ:

Рисунок 1. Перший міський театр Києва. Малюнок М.В. Закревського, 1829 р.

Рисунок 2. Готель "Європа"

Рисунок 3. Наполеон Орда. Готель "Європа"(праворуч)

Рисунок 4. В. Щербицький та інші партійні керівники на будівництві музею В.І. Леніна

Рисунок 5. Керівники Уряду та Комуністичної партії УРСР на будівництві Музею. Фото з архіву Українського дому.

Рисунок 6. Київський філіал Центрального музею В.І. Леніна при Центральному комітеті Комуністичної партії України у Києві. 1982 р. Фото з архіву Українського дому.

Рисунок 7. Мітинг з нагоди відкриття Київської філії Центрального музею В. І. Леніна. 1982 рік, фото з ЦДКФФА України імені Г.С. Пшеничного

Рисунок 8. Урочисте відкриття музею В.І. Леніна. Генеральний секретар Комуністичної партії України В. Щербицький, перерізає символічну червону стрічку.

Рисунок 9. Почесний караул піонерів біля скульптури В.І. Леніна в Українському домі.

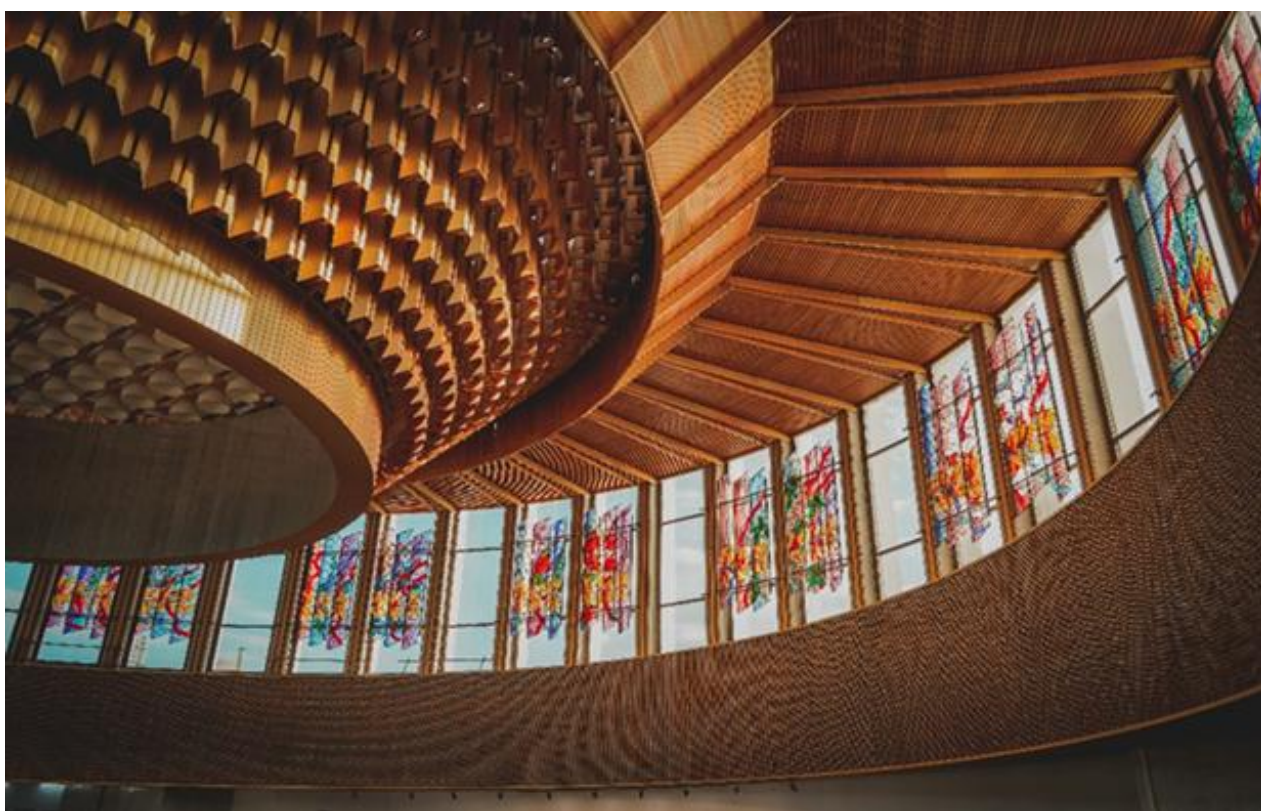

Рисунок 10. Інтер'єр Українського дому. Фото Богдана Білошенка

Рисунок 11. Український народний дім у Празі

Рисунок 12. Український народний дім у Нью-Йорку

Рисунок 13. Український народний дів на вулиці Ічжоу у Харбіні Китай. 1920 р. З колекції Йошіхіко Окабе.

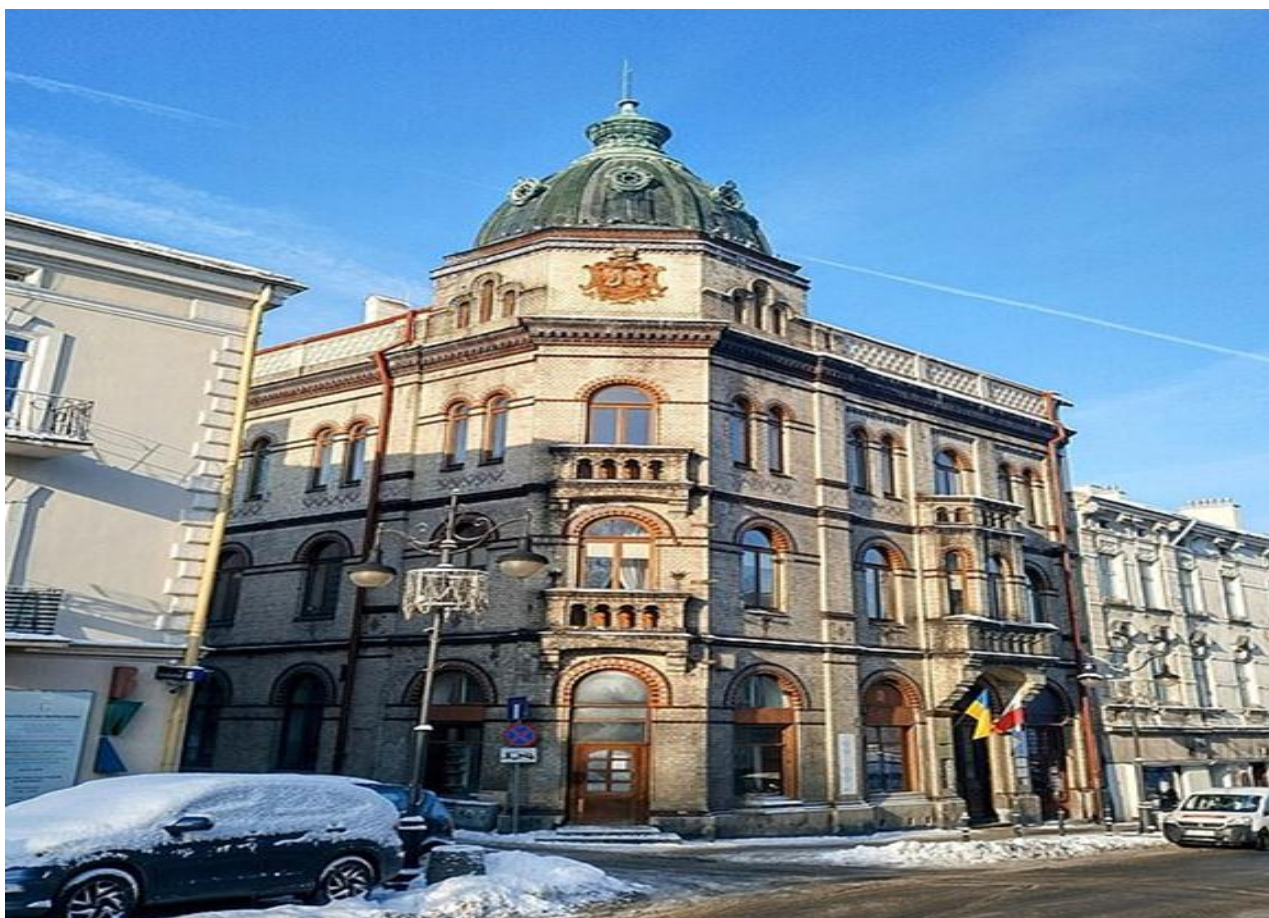

Рисунок 14. Будинок Українського народного дому у Перемишлі

Рисунок 15. В-1389, Михайло Кривенко Ранок. Ранок в Україні. 1995
Полотно, олія. 200х200

Рисунок 16. Ж-144 Олександр Дубовик Діалог, 1990, полотно, олія, 130х130

Рисунок 17. № Ж-197, Марчук Іван, А льон уже дозрів... 1982, Картон.
Темпера. 48х70

Рисунок 18. № Ж-17, Гончар Петро, Поле. 1994, Полотно. Темпера. 140х160

Рисунок 19. № Ж-138, Івахненко Олександр, Вечірня молитва. 1992, Картон. Полотно. Холодна енкаустика, 80х60

Рисунок 20. № Ж-99, Тетянич Федір, Біотехносфера. 1990, Полотно. Олія. 160x80

Рисунок 21. №. Ск-7 Сухоліт Олександр, Скульптура із серії “Пасовище”, 1994, Пісковик, 38x67x21

Рисунок 22. № Гр-158 Ткаченко Микола, м. Київ, Етюди про Чорнобильську трагедію, Етюд 19-й. 2006, Монотипія, 38х26

Рисунок 23. № Гр-127 Мао-Мао, «В безмовних покоях тепер панує тиша». 1996, Папір рисовий. Туш, 37х70

Рисунок 24. № СУ-203. В-2288. Кинджал у піхвах. Дагестан. с. Кубачі, Піхви і покриття рукоятки-срібло, природне каміння, лезо - сталь. Гравірування. Кування. Філігрань. Чорніння, Кинджал з рукояткою - 44x5x3; піхви - 37x4,5x3 Загальна маса (г) - 349,6.

Рисунок 25. № Ж-264, Таран Володимир, Трійця. 1996 Авторська техніка, (писарель - писанка + Акварель.) 44x40,5

Рисунок 26. №Ск-10 Татарський Василь, Сім'я. 1987, Червоне дерево, 63x18x16

Рисунок 27. № Ж-206-а, Клименко Олександр,
Рефрейминг Джэксона Поллака «К радости». 1999 Полотно. Олія. 89,7x110

Рисунок 28. № Ск-3, Романишин Роман, Зарубка на пам'ять. 1994, Дерево.
Мармур, 33х77,5х10

Рисунок 29. № Ск-15 Білик Микола, Мамай. 2003, Бронза, 30,5х17,5х12

Рисунок 30. № Нд-33/1-2, Шимоняк-Косаковська Євгенія, Палітра.
Декоративна ваза. 1994, Гутне скло. Власна техніка, живопис в об'ємі,
37x15,5x8; 27x15x6,5

Рисунок 31. № Нд-2, Теліженко Олександра, Роде наш красний.
Рушник. 1992, Полотно. Ручна вишивка, 350x43

Рисунок 32. № Нд-75, Колекція писанок (у рамі) у кількості 48 (сорока восьми) одиниць за мотивами трипільської кераміки. Писанки 6 авторів - членів Національної спілки майстрів народного мистецтва України, а саме (по горизонталі згори вниз) : Відейко Марії - 8 од.; Ктиторової Любові - 8 од.; Білоус Оксани - 8 од.; Вискочил Світлани - 8 од.; Сташук Зої - 8 од.; Влененко Тетяни - 8 од. (з гусячих яєць).

Рисунок 33. № Ж-270, Губарєв Олександр, Осінь на дальніх печерах Києво-Печерської Лаври. 1993, Картон. Акварель. 53х76

Рисунок 34. № СУ-199, Б-9523. Ікона «Преподобний Серафим Саровський». Загальна маса (г) - 45,35.

Рисунок 35. № В-2156, Губарев Олександр, Осінні Видубичі. 1982. 12/20 Серія "Мотиви Києва," З екслібрисом художник, Ватман. Ліногравюра, 36x59

Рисунок 36. № Нд-57, Саєнко Ніна, Кози під деревом. 1999, Деревинно-стружкова плита. Солома. Гуаш, 60x60

Рисунок 37. Український дім. VII Національний молитовний сніданок. 2018.

Рисунок 38. Український дім. Міжнародна фотовиставка «День-2018». 2018.

Рисунок 39. Український дім. Церемонія Всеукраїнського рейтингу Книжка року- 2018. 2019.

Рисунок 40. Український дім. Творчий вечір В.Горбуліна. 2019.

Рисунок 41. Український дім. Заходи з нагоди 70 річчя НАТО.2019.

Рисунок 42. Український дім. Фестиваль «Фундамент: історії про культуру».2024.

Рисунок 43. Виставка в Українському домі «Гривня більше ніж гроші».

Рисунок 44. Український дім. Відкриття виставки «Прозорі»

Рисунок 45. Український дім. Виставка фотографій Олександра Гляделова «І побачив я».

ДОДАТКИ:

Додаток А. Постанова Кабінету Міністрів України від 2 квітня 1993 р. N 266 Про центр Український дім.

Додаток Б. Наказ Міністерства культури та інформаційної політики України Про занесення об'єктів культурної спадщини до Державного реєстру нерухомих пам'яток України від 21.04.2021 № 287 (додаток № 1).

Додаток В. Указ Президента України Про надання Центру ділового та культурного співробітництва Український дім статусу національного від 8 лютого 2010 року.

Додаток Г. Статут Державного підприємства Національний центр ділового та культурного співробітництва Український дім.

КАБІНЕТ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ**ПОСТАНОВА** від 2 квітня 1993 р. N 266 **Київ**

(Постанова втратила чинність на підставі Постанови КМ N 3 ([3-98-п](#)) від 05.01.98)

Про центр Український дім

(Із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ N 1084 ([1084-93-п](#)) від 31.12.93)

Кабінет Міністрів України **п о с т а н о в л я є**:

1. З метою створення умов для проведення державних, громадсько-політичних і культурологічних акцій, спрямованих на утвердження авторитету української держави, пропаганду її досягнень у різних сферах життя, перетворити державний культурно-просвітницький центр Український дім Міністерства культури у центр Український дім при Кабінеті Міністрів України.

Міністерству культури передати Центру в оперативне управління будинок по вул. Хрещатик, 2, разом із майном, що є загальнодержавною власністю.

2. Утворити наглядову раду центру Український дім у складі Жулинського М. Г. (голова), Білаша О. І., Дзюби І. М., Драча І.Ф., Ємця О. І., Зленка А. М., Мовчана П. М., Мушкетика Ю. М., П'ятаченка Г. О., Слєпїчева О.І., Танюка Л. С., Толочка П. П., Федорука О. К., Чепелика В. А.(Склад наглядової ради із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ N 1084 ([1084-93-п](#)) від 31.12.93)

3. Призначити генеральним директором центру Український дім Хоролець Ларису Іванівну, виконавчим директором Іваненкову Світлану Іллівну.

4. Дирекції центру Український дім за погодженням з Міністерством культури, Міністерством фінансів і Міністерством юстиції у місячний термін розробити і подати Кабінету Міністрів України положення про вказаний Центр.

Прем'єр-міністр України

Л. КУЧМА

Міністр

Кабінету Міністрів України

А. ЛОБОВ

Інд.28

Наказ Міністерства культури та інформаційної політики України Про занесення об'єктів культурної спадщини до Державного реєстру нерухомих пам'яток України від 21.04.2021 № 287 (додаток № 1)

**МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ
ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ**

Н А К А З

від _____ 20__ р.

Київ

№ _____

Про занесення об'єктів культурної спадщини до Державного реєстру нерухомих пам'яток України

Відповідно до статей 5 та 14 Закону України Про охорону культурної спадщини, враховуючи рішення засідання Експертної комісії з розгляду питань занесення об'єктів культурної спадщини до Державного реєстру нерухомих пам'яток України (протокол від 02 жовтня 2019 року № 5/19), рішення Експертної комісії з питань обліку об'єктів культурної спадщини (протокол від 17 березня 2021 року № 1/21), розділу IV Порядку обліку об'єктів культурної спадщини, затвердженого наказом Міністерства культури України від 11 березня 2013 року № 158 (у редакції наказу Міністерства культури України від 27 червня 2019 року № 501), зареєстрованого в Міністерстві юстиції

України 01 квітня 2013 року за № 528/23060, в межах повноважень, визначених Положенням про Міністерство культури та інформаційної політики України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 16 жовтня 2019 року № 885, на підставі подань департаменту культури, національностей, релігій та охорони об'єктів культурної спадщини Одеської обласної державної адміністрації від 16 вересня 2019 року № 01-12/1301, департаменту охорони культурної спадщини виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації від 13 червня 2019 року № 066-1816, від 21 серпня 2019 року № 066-2218

НАКАЗУЮ:

1. Занести до Державного реєстру нерухомих пам'яток України за категорією місцевого значення об'єкти культурної спадщини:

- у м. Києві згідно з переліком, викладеним у додатку 1;

- у Одеській області згідно з переліком, викладеним у додатку 2;

2. Одеській обласній та Київській міській державним адміністраціям:

1) поінформувати власників об'єктів культурної спадщини або уповноважені ними органи про занесення об'єктів культурної спадщини до Державного реєстру нерухомих пам'яток України; 2

2) протягом 2021 року забезпечити приведення облікової документації на пам'ятки, занесені до Державного реєстру нерухомих пам'яток України, у відповідність до цього наказу;

3) забезпечити формування облікових справ на пам'ятки культурної спадщини у паперовій та електронній формах;

4) у місячний строк визначити межі та режими використання території пам'яток.

5) до прийняття в установленому порядку рішення про визначення меж території і режимів використання пам'яток культурної спадщини згідно з переліком, що додається до цього наказу:

а) межі території визначити відповідно до абзацу другого пункту 12 розділу IV Порядку обліку об'єктів культурної спадщини, затвердженого наказом Міністерства культури України від 11 березня 2013 р. № 158 (у редакції наказу Міністерства культури України від 27 червня 2019 р. № 501), зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 01 квітня 2013 р. за № 528/23060;

б) режим використання пам'яток культурної спадщини встановлювати відповідно до рекомендованих в обліковій документації режимів використання.

3. Контроль за виконанням цього наказу покласти на державного секретаря Дуля Я.М.

Міністр

Олександр ТКАЧЕНКО

**Додаток 1 до наказу Міністерств культури та інформаційної політики
Про занесення об'єктів культурної спадщини
до Державного реєстру нерухомих пам'яток України**

Перелік об'єктів культурної спадщини, які заносяться до Державного реєстру нерухомих пам'яток України за категорією місцевого значення у м. Києві № п/п	Назва об'єкта	Датування	Адреса	Вид об'єкта	№ та дата рішення про взяття під охорону	Охоронний №
1	2	3	4	5	6	7
м. Київ						
1.	Український дім	1982 р.	площа Європейська, 2	Пам'ятка архітектури	Наказ Головного управління охорони культурної спадщини Київської міської державної адміністрації від 10.06.2011 № 10/34-11	1186-Кв

Указ Президента України Про надання Центру ділового та культурного співробітництва Український дім статусу національного від 8 лютого 2010 року

У К А З ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ

Про надання Центру ділового та культурного співробітництва Український дім статусу національного

Ураховуючи вагомий внесок Центру ділового та культурного співробітництва Український дім у популяризацію національної культурної спадщини та сучасного мистецтва, розвиток культурного і суспільного життя, а також з метою сприяння дальшому розвитку центру
п о с т а н о в л я ю:

Надати Центру ділового та культурного співробітництва Український дім статус національного і надалі іменувати його - Національний центр ділового та культурного співробітництва Український дім .

Президент України

В.ЮЩЕНКО

м. Київ, 8 лютого 2010 року N 142/2010

СТАТУТ ДЕРЖАВНОГО ПІДПРИЄМСТВА
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЦЕНТР ДІЛОВОГО ТА КУЛЬТУРНОГО
СПІВРОБІТНИЦТВА
Український Дім

Нова редакція
Ідентифікаційний код 34299989

м. Київ 2010 рік

Згідно Указу Президента України від 08 лютого 2010 року № 142/2010 ДЕРЖАВНОМУ ПІДПРИЄМСТВУ ЦЕНТР ДІЛОВОГО ТА КУЛЬТУРНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА Український дім надано статус національного. ДЕРЖАВНЕ ПІДПРИЄМСТВО ЦЕНТР ДІЛОВОГО ТА КУЛЬТУРНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА Український дім було створено Розпорядженням Керівника Державного управління справами від 16 січня 2005 року N 6 шляхом виділу частини майна, прав та обов'язків Національного комплексу Експоцентр України і надалі іменується як ДЕРЖАВНЕ ПІДПРИЄМСТВО НАЦІОНАЛЬНИЙ ЦЕНТР ДІЛОВОГО ТА КУЛЬТУРНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА Український дім (далі за текстом - Центр). Центр є правонаступником Національного комплексу Експоцентр України в частині майна, прав та обов'язків відповідно до затвердженого розподільчого балансу і повним правонаступником Державного підприємства Центр ділового та культурного співробітництва Український Дім. Центр заснований на державній власності і підпорядкований Державному управлінню справами (далі - Орган управління майном).

Стаття 1. НАЙМЕНУВАННЯ ЦЕНТРУ

Повне найменування українською мовою: ДЕРЖАВНЕ ПІДПРИЄМСТВО НАЦІОНАЛЬНИЙ ЦЕНТР ДІЛОВОГО ТА КУЛЬТУРНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА Український Дім.

Скорочене найменування українською мовою: ДП Український Дім.

Повне найменування англійською мовою: STATE ENTERPRISE NATIONAL BUSINESS AND CULTURAL COOPERATION CENTRE UKRAINIAN HOUSE

Скорочене найменування англійською мовою: STATE ENTERPRISE UKRAINIAN HOUSE

Стаття 2. МІСЦЕЗНАХОД)КЕННЯ ЦЕНТРУ

Україна, 01001, м. Київ, вул. Хрещатик, буд. 2.

Стаття 3. ОСНОВНА МЕТА, ЗАВДАННЯ ТА ПРЕДМЕТ ДІЯЛЬНОСТІ ЦЕПТУ

3.1. Центр засновано з метою:

- сприяння реалізації державної політики у галузях економіки, науково-технічної інформації, освіти та культури, пропаганди потужного науково-економічного, інтелектуального та творчого потенціалу України, сприяння духовному та творчому відродженню її народу;
- здійснення господарської, виробничої, науково-дослідної діяльності, спрямованої на одержання прибутку (доходу).

3.2. Завданнями Центру є:

- сприяння розвитку ділового співробітництва;
- підтримка вітчизняної виставкової індустрії, сприяння впровадженню передового міжнародного виставкового досвіду, налагодження прямих зв'язків між підприємствами, установами, зарубіжними партнерами, сприяння виходу вітчизняних товарів та підприємств на зовнішній ринок; сприяння поліпшенню інвестиційного клімату та участь у розвитку інноваційної діяльності;
- сприяння духовному відродженню народу України, формування гуманістичної моралі, утвердження загальнолюдських цінностей;
- задоволення духовних потреб широких верств населення, долучення його до кращих зразків української культури, досягнень вітчизняного та світового мистецтва;
- пропагування та збереження культурно-мистецького надбання, художніх та інтелектуальних цінностей українського народу;
- підтримка провідних митців України;
- формування та утвердження у свідомості українців почуття гордості за свій край, здобутки українського народу;
- сприяння формуванню естетичних смаків українців та заохочення до вивчення народних традицій, обрядів, фольклору народів України;
- сприяння відродженню, збереженню і розвитку традиційних народних промислів, ремесел;
- стимулювання культурно-мистецького процесу, новаторських пошуків у мистецтві;
- сприяння становленню молоді творчої генерації, підтримка її творчих задумів і проєктів;
- сприяння вихованню молоді на кращих прикладах досягнення професійного успіху;
- пропагування культурних та історичних надбань народів, які проживають на території України;
- сприяння інтеграції України у світовий культурний процес, розширення мистецьких, зв'язків із зарубіжними країнами і міжнародними організаціями;
- сприяння об'єднанню світового українства заради розбудови української держави, налагодження співробітництва з українцями, які живуть

за межами України, залучення української діаспори до організації мистецьких проєктів і акцій;

- сприяння у налагодженні контактів між українськими та іноземними молодіжними організаціями.

3.3. Предметом діяльності Центру є:

- проведення заходів державного значення та міжнародних заходів на замовлення органів державної влади та управління;
 - проведення громадсько-політичних заходів;
 - проведення міжнародних, загальнодержавних та тематичних заходів ділового спрямування: форумів, бізнес-форумів, конгресів, симпозіумів, з'їздів, конференцій, презентацій, круглих столів, семінарів, тренінгів, майстер-класів;
 - організація та проведення виставкових заходів: національних і міжнародних виставок, спеціалізованих і науково-промислових виставок, галузевих виставок, виставок - презентацій інвестиційних проєктів, виставок-презентацій окремих регіонів України та зарубіжжя, виставок-ярмарок продукції вітчизняного виробника, виставок в рамках благодійних заходів;
 - організація та проведення прес-конференцій;
 - реалізація культурно-мистецької програми: здійснення мистецьких програм та культурологічних заходів (концерти, літературно-пісенні свята, театральні-концертні вечори, вистави, творчі зустрічі, художні звіти, конкурси, фестивалі; презентації мистецьких проєктів і творів провідних діячів культури та мистецтв, представників творчої молоді, майстрів народної творчості; організація виставок з музейних і приватних колекцій та проведення в установленому порядку аукціонів творів образотворчого і декоративно-прикладного мистецтва; співробітництво з творчими спілками, національно - культурними товариствами, молодіжними і дитячими організаціями, фондами, асоціаціями, іншими громадськими організаціями, що діють у сфері культури і мистецтва; культурно-просвітницька діяльність, організація історико - документальних виставок. лекторіїв, проведення читальних конференцій, круглих столів ; обмін міжнародними культурними програмами, участь у здійсненні міжнародних мистецьких проєктів, проведення міжнародних фестивалів, конкурсів; поповнення своєї фондової колекції творами образотворчого, народно-декоративного та прикладного мистецтва; інформаційно-рекламна діяльність, популяризація сучасного українського мистецтва у засобах масової інформації);
 - організація та проведення благодійних заходів;
 - проведення загальнонаціональних та галузевих рейтингів;
 - проведення видовищних та розважальних заходів, шоу-програм, показів колекцій одягу і взуття відомих українських та зарубіжних марок.
- 3.4. Для досягнення мети Центр може здійснювати й інші види діяльності, предметом яких, зокрема, є:
- рекламна діяльність;
 - діяльність музеїв усіх видів;
 - діяльність бібліотек, читальних залів, лекторіїв, архівів;

- збереження та реставрація історичних місць та пам'ятників історії;
- театральна діяльність;
- реставраційна діяльність;
- благодійна діяльність;
- надання послуг з монтажних-демонтажних робіт;
- монтаж та ремонт електронно-обчислювальних машин, конторських машин та іншого устаткування для оброблення інформації;
- монтаж, установлення і ремонт деталей електронного устаткування, апаратури для трансляції та ретрансляції передач;
- монтаж, установлення і ремонт апаратури для запису та відтворення звуку та зображення;
- консультації з питань інформатизації;
- створення програмного забезпечення, оброблення даних, робота з базами даних;
- технічне обслуговування та ремонт офісної та комп'ютерної техніки;
- книговидавнича справа, видання газет, журналів та інших періодичних публікацій, випуск звукозаписів та інші види видавничої діяльності;
- друкування газет та поліграфічна діяльність;
- палітурна та оздоблювальна справа та інші послуги, пов'язані з поліграфічним виробництвом;
- виробництво фільмів, демонстрація та розповсюдження кінофільмів;
- діяльність у сфері радіомовлення та телебачення;
- тиражування записів на магнітних носіях, відеозаписів, програмного забезпечення комп'ютерів;
- надання юридичних послуг;
- діяльність у сфері бухгалтерського обліку;
- дослідження ринку та вивчення суспільної думки;
- консультації з питань комерційної діяльності та управління;
- підбір та забезпечення персоналу;
- фінансові консультації, інші види допоміжної діяльності у сфері фінансів;
- посередницькі послуги під час купівлі, продажу, здавання в оренду та оцінювання нерухомості виробничо-технічного та невиробничого призначення, земельних ділянок;
- посередництво в торгівлі різними товарами та інші види спеціалізованого посередництва в торгівлі;
- роздрібна торгівля сувенірами, кустарними виробами;
- роздрібна торгівля з лотків та на ринках;
- роздрібна торгівля усіма видами товарів через торгові автомати тощо;
- продаж поштою;
- діяльність залів для глядачів;
- туристичні агентства та бюро подорожей;
- ресторани, кафе, бари;
- діяльність їдалень на підприємствах і установах та загальнодоступних їдалень;

- постачання готової їжі;
- виробництво керамічних декоративних виробів;
- пакувальні роботи;
- секретарські послуги, послуги з перекладу, експедиторська робота;
- діяльність транспортних агентств, різні види автомобільного пасажирського та вантажного перевезення;
- складування;
- поштова служба, що не відноситься до національної пошти;
- діяльність у сфері зв'язку;
- інших види діяльності, що не заборонені діючим законодавством України.

Види діяльності, щодо яких законодавством передбачено ліцензування та/або отримання окремого дозволу. Центр здійснює тільки після отримання відповідних ліцензій та дозволів.

Стаття 4. ЮРИДИЧНИЙ СТАТУС ЦЕНТРУ

4.1. Центр є юридичною особою за законодавством України з дня його державної реєстрації. Центр має цивільну правоздатність та дієздатність, може від свого імені виступати в суді, господарському суді та третейському суді, набувати майнових та особистих немайнових прав, нести обов'язки. Центр є суб'єктом господарювання відповідно до чинного законодавства України.

4.2. Центр в своїй діяльності керується Конституцією України. Цивільним та Господарським Кодексами України, Законами України, Указами Президента України та іншими нормативно-правовими актами, розпорядженнями Керівника Державного управління справами і цим Статутом.

4.3. Майно Центру є державною власністю і закріплюється за ним на праві господарського відання Органом управління майном з метою здійснення господарської діяльності.

4.4. Центр має самостійний баланс, круглу печатку зі своїм найменуванням, круглу гербову печатку зі своїм найменуванням, кутовий штамп та інші штампи, фірмові бланки зі своїм найменуванням, інші необхідні реквізити. Центр має фірмову емблему зі своїм найменуванням, товарний знак та виробничу марку продукції та послуги, що ним випускається або надається. Центр має поточний, валютний та інші рахунки в банківських установах.

4.5. Центр має право утворювати як на території України, так і за її межами, філії, представництва, інші відокремлені підрозділи, вступати з іншими підприємствами в об'єднання, займатися зовнішньоекономічною діяльністю в порядку, встановленому законодавством України.

Філії, представництва та інші відособлені підрозділи діють на підставі Положень про них, затверджених Директором Центру.

4.6. Центр має право в порядку, встановленому чинним законодавством, та за погодженням з Органом управління майном утворювати разом з іншими

суб'єктами господарювання спілки, асоціації та інші об'єднання для координації діяльності та захисту своїх інтересів.

4.7. Центр у своїй діяльності взаємодіє з органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування та громадськими організаціями з питань, що стосуються функціонування Центру.

4.8. Центр вправі проводити спільні господарські операції та спільно володіти майном.

4.9. Центр має право на договірних засадах використовувати об'єкти інтелектуальної власності (або одержання роялті за використання), майно, окремі немайнові права громадян і юридичних осіб.

4.10. Центр виконує роботи, надає послуги установам, організаціям, суб'єктам господарської діяльності та громадянам за договірними цінами, а у випадках, передбачених чинним законодавством, за фіксованими цінами з додержанням вимог законодавства про ціноутворення.

4.11. Центр використовує працю громадян, приймаючи їх на роботу згідно з діючим законодавством України, а також створюючи тимчасові творчі, виробничі та інші колективи.

4.12. Держава, її органи та установи не несуть відповідальності за зобов'язаннями Центру, а Центр не несе відповідальності за зобов'язаннями держави, її органів та установ.

Стаття 5. МАЙНО ЦЕНТРУ

5.1. Майно Центру становлять основні фонди та обігові оборотні грошові кошти, а також інші матеріальні цінності, вартість яких відображується в самотійному балансі Центру.

Майно Центру є державною власністю закріплюється за ним на праві господарського відання. Центр володіє, користується і розпоряджається цим майном з обмеженням правомочності розпорядження щодо окремих видів майна за згодою Органу управління майном у випадках, передбачених чинним законодавством України та цим Статутом.

5.2. Центр несе ризик випадкової втрати або пошкодження майна, що йому належить.

5.3. Джерела формування майна Центру:

- майно, передане Органом управління майном;
- майно, передане Національним комплексом Експоцентр України ;
- доходи, одержані від проведення заходів різноманітного спрямування, надання послуг та інших видів фінансово-господарської діяльності;
- кредити банків та інших кредиторів;
- безоплатні або благодійні внески, пожертвування організацій, підприємств громадян;
- придбання майна іншого підприємства, організації та іншого майна на підставах, які не заборонені чинним законодавством України;
- доходи від цінних паперів;
- доходи від здачі майна в оренду;

- інші джерела, які не заборонені чинними законодавчими актами України.

5.4. Центр не має права безоплатно передавати належне йому майно іншим юридичним або фізичним особам, окрім випадків, передбачених законом.

5.5. Відчужувати, віддавати в заставу майнові об'єкти, що належать до основних фондів, здавати в оренду цілісні майнові комплекси структурних одиниць та підрозділів Центр має право лише за попередньою згодою Органу управління майном, і, як правило, на конкурентних засадах.

5.6. Кошти, одержані від продажу майнових об'єктів, що належать до основних фондів Центру, використовуються відповідно до затвердженого фінансового плану.

5.7. Нерухоме та рухоме майно, що закріплюється за Центром або його структурними підрозділами, може надаватися в оренду підприємствам, організаціям, установам та фізичним особам у порядку, встановленому чинним законодавством України за попередньою згодою Органу управління майном. Списання з балансу частково амортизованих основних фондів, а також прискорена амортизація основних фондів Центру може проводитися лише за згодою Органу управління майном.

5.8. Збитки, завдані Центру в результаті порушення його майнових прав громадянами, юридичними особами і державними органами, в разі недосягнення згоди, відшкодовуються Центру за рішенням суду або господарського суду.

Стаття 6. СТАТУТНИЙ КАПІТАЛ ЦЕНТРУ

6.1. Матеріально-фінансовою основою діяльності Центру є Статутний капітал, який формується за рахунок вартості майна, переданого Центру.

Статутний капітал Центру становить 26 300 964,00 (двадцять шість мільйонів триста тисяч дев'яtsel шістдесят чотири) гривень.

6.2. Зміна розміру Статутного капіталу може бути здійснена за рішенням Органу управління майном відповідно до чинного законодавства України.

Рішення про зміну розміру Статутного капіталу Центру набирає чинності з моменту внесення цієї зміни до Державного реєстру.

6.3. У разі якщо вартість активів Центру за результатами його діяльності виявиться меншою, ніж розмір Статутного капіталу, передбачений цим Статутом. Орган управління майном зобов'язаний провести в установленому законодавством порядку зменшення Статутного капіталу Центру.

6.4. Статутний капітал Центру може формуватись за рахунок грошових коштів, рухомого та нерухомого майна та іншими способами, що не заборонені законодавством.

Стаття 7. ФІНАНСОВО-ГОСПОДАРСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ ЦЕНТРУ

7.1. Фінансово-господарська діяльність Центру здійснюється па умовах госпрозрахунку.

Узагальнюючим показником фінансових результатів господарської діяльності Центру є прибуток (дохід).

Центр зобов'язаний приймати та виконувати доведені до нього в установленому законодавством порядку державі замовлення і державні завдання, враховувати їх при формуванні виробничої програми, визначенні перспектив свого економічного і соціального розвитку та виборі контрагентів, а також складати і виконувати річний та з поквартальною розбивкою фінансовий план на кожен наступний рік.

7.2. Джерелами формування фінансових ресурсів Центру є надходження коштів від:

- основних напрямків діяльності (надання платних послуг юридичним та фізичним особам, виконання робіт, оренда, реалізація продукції);
- фінансування з державного бюджету України та місцевих бюджетів всіх рівнів;
- амортизаційних відрахувань;
- державних органів на виконання замовлень;
- реалізація продукції, надання послуг, виконання робіт й інших заходів за договорами з підприємствами всіх форм власності, установами та громадськими організаціями;
- благодійних внесків, субсидій та цільових грантів українських та іноземних громадян і організацій;
- використання імені та товарного знаку Центру, а також інших надходжень, набутих на підставах, не заборонених законодавством України.

7.3. Центр реалізує свою продукцію, послуги, залишки від виробництва за цінами, що формуються відповідно до умов економічної діяльності, а у випадках, передбачених законодавством України, за фіксованими державними цінами.

Усі валютні розрахунки, пов'язані з господарською діяльністю на території України та зовнішньоекономічною діяльністю, здійснюються відповідно до чинного законодавства України. Валюта розрахунків за такими операціями визначається відповідно до валютного законодавства України.

7.4. Центр здійснює розрахунки по своїх зобов'язаннях за безготівковим розрахунком.

7.5. Центр може поставляти продукцію, виконувати роботи та надавати послуги з відстрочкою платежу, з оплатою покупцями процентів за надання цієї відстрочки. Для оформлення таких угод Центр може застосовувати в господарському обороті векселі.

7.6. Прибуток (дохід) Центру утворюється з доходів від господарської діяльності після покриття матеріальних та прирівняних до них витрат, витрат на оплату праці, виплати процентів по кредитах банків та по облігаціях, страхових зобов'язань, а також передбачених чинним законодавством податків та інших платежів до бюджету.

7.7. Розподіл прибутку (доходу) Центру здійснюється відповідно до затвердженого фінансового плану з урахуванням вимог законодавства.

7.8. Центр сплачує податки, встановлені законодавчими актами України.

7.9. Центр придбає все, необхідне йому для господарської діяльності у державних, кооперативних, приватних і громадських підприємств та організацій, а також у окремих громадян за державно встановленими або договірними цінами у передбаченому законодавством порядку.

7.10. Для виконання окремих робіт (надання послуг) Центр може залучати громадян, а також виробничі, творчі та інші колективи, в тому числі іноземні, укладаючи з ними договори цивільно-правового характеру (договори підряду, доручення тощо) з оплатою праці на договірних умовах.

7.11. За рахунок прибутку для фінансування заходів із зміцнення матеріально - технічної бази, розвитку науково-технічного потенціалу, матеріального стимулювання працівників Центру, вирішення соціальних та інших питань Центр створює такі фонди: амортизаційний фонд, фонд розвитку виробництва, фонд споживання (оплати праці), резервний фонд, інші фонди.

Порядок використання цих фондів визначається відповідно до чинного законодавства України.

7.12. Для покриття непередбачених витрат та відшкодування можливих збитків, які можуть виникнути протягом діяльності Центру, створюється резервний (страховий) фонд у розмірі 25% (двадцяти п'яти відсотків) Статутного капіталу Центру, з якого покриваються дані витрати.

Резервний (страховий) фонд формується шляхом щорічних відрахувань у розмірі не менше 5% (п'яти відсотків) суми чистого прибутку. Відрахування відбуваються до досягнення фондом зазначеного розміру.

У разі повного або часткового використання резервного (страхового) фонду його поповнення здійснюється в порядку, передбаченому цим пунктом.

Якщо коштів резервного фонду не вистачає, непередбачені витрати та збитки відшкодовуються за рахунок інших коштів, що їх має Центр, а при не достатку і цих коштів - за рахунок реалізації майна Центру.

7.13. Відносини Центру з іншими підприємствами, організаціями і громадянами в усіх сферах творчої та виробничої діяльності здійснюються на підставі заявок замовників, договорів та виставлених рахунків.

7.14. Центр веде оперативний, бухгалтерський та інші види обліку і звітності щодо результатів своєї господарської діяльності відповідно до чинного законодавства України.

7.15. Центр розробляє і подає на затвердження Органу управління майном фінансовий план на кожний наступний фінансовий рік.

7.16. Фінансові результати діяльності Центру визначаються на підставі річного бухгалтерського балансу.

Річний фінансовий звіт і бухгалтерський баланс підлягають затвердженню відповідно до цього Статуту та у порядку, встановленому чинним законодавством.

7.17. Перший фінансовий рік Центру починається з дати його державної реєстрації і закінчується 31 грудня того ж року. Наступні фінансові роки відповідають календарним.

7.18. Центр забезпечує подання статистичної та фінансової звітності до відповідних державних органів у обсягах та у терміни, передбачені законодавством.

7.19. Центр у встановленому порядку звітує перед Органом управління майном.

7.20. Ревізія фінансово-господарської діяльності Центру здійснюється Органом управління майном у порядку, встановленому чинним законодавством.

Стаття 8. ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЦЕНТРУ

8.1. Центр займається зовнішньоекономічною діяльністю з метою насичення споживчого ринку різного роду послугами, товарами народного споживання, продукцією науково-дослідного, промислового, сільськогосподарського, виробничо-технічного й іншого призначення, та залучення іноземних інвестицій для розвитку інфраструктури.

8.2. Центр здійснює такі види зовнішньоекономічної діяльності:

- організація та проведення заходів ділового спрямування, конференцій, симпозіумів, семінарів, виставок, аукціонів, торгів, мистецьких, культурно-видовищних, розважальних, спортивних заходів за участю іноземних суб'єктів підприємницької діяльності та громадян;
- експорт продукції, робіт, послуг власного та невідчуженого виробництва (як з набуттям, так і без набуття, права власності на них Центром);
- імпорту продукції, робіт, послуг для власних потреб та для потреб інших суб'єктів підприємницької діяльності і громадян (як з набуттям, так і без набуття, права власності на них Центром);
- надання послуг іноземним суб'єктам підприємницької діяльності та громадянам (у тому числі, але не обмежуючись ним, всіх інформаційних, консультаційних, консалтингових, торговельно-посередницьких, посередницьких, агентських, консигнаційних, управлінських, експертних, аудиторських, представницьких, сервісних, побутових, комунальних, дилерських, брокерських, юридичних, маркетингових, організаційних, інжинірингових, виробничих, будівельних, ремонтних, монтажних, пусконаладжувальних, інвестиційних, дизайнерських, рекламних, транспортно - експедиційних, прокатних, складських, облікових, охоронних та по забезпеченню безпеки, інших послуг);

8.3. Валютна виручка зараховується на валютний рахунок Центру і використовується ним у порядку, встановленому чинним законодавством.

Стаття 9. УПРАВЛІННЯ ЦЕНТРОМ

9.1. Управління Центром здійснюється на основі поєднання прав Органу управління майном, єдиноначальності керівника Центру та самоврядування трудового колективу.

9.2. До компетенції Органу управління майном належить:

- визначення основних напрямів діяльності Центру, затвердження його планів та звітів про їх виконання;

- здійснення контролю за виконанням усіх положень Статуту і прийняття рішень у зв'язку з їх порушенням, внесення змін та доповнень до Статуту;
- здійснення контролю за ефективністю використання і збереження державного майна, наданого Центру в господарське відання;
- надання згоди на відчуження, надання в заставу, списання з балансу основних фондів Центру;
- затвердження тарифів на роботи (послуги), що виконуються для підприємств, установ, що перебувають в управлінні Органу управління майном;
- погодження організаційно-управлінської структури і штатного розпису Центру;
- призначення та звільнення директора Центру;
- прийняття рішення про припинення діяльності Центру, призначення ліквідаційної комісії, затвердження ліквідаційного балансу;
- визначення порядку використання прибутку Центру;
- затвердження фонду оплати праці;
- рішення про одержання кредитів, позики та займу;
- прийняття рішень про притягнення до майнової відповідальності посадових осіб Центру.

9.3. Керівником Центру є Директор.

9.4. Директор керує поточною діяльністю Центру, самостійно вирішує всі питання його діяльності, за винятком віднесених до компетенції Органу управління майном.

Директор призначає на посаду та звільняє з посади своїх заступників, головного бухгалтера за погодженням з Органом управління майном.

9.5. Директор Центру без довіреності діє від імені Центру, представляє його інтереси в органах державної влади та органах місцевого самоврядування, в інших підприємствах та організаціях, у відносинах з юридичним особами та громадянами.

9.6. Директор Центру:

- забезпечує виконання загальних напрямків економічного і соціального розвитку Центру;
- керує поточною роботою Центру;
- несе повну відповідальність за стан та результату господарської діяльності Центру;
- вирішує питання, пов'язані з формуванням майна Центру;
- відповідає за додержання встановленого порядку використання прибутку;
- за погодженням з Керівником Органу управління майном визначає організаційну структуру Центру та його штатний розпис, а також умови оплати праці працівників Центру;
- розпоряджається майном Центру у порядку, встановленому чинним законодавством та у межах, визначених цим Статутом;
- забезпечує виконання доведених у встановленому порядку Органом управління майном планів Центру;

- відкриває в установах банків рахунки і розпоряджається ними;
- призначає на посади та звільняє з посад працівників Центру;
- приймає рішення про заохочення та накладення стягнень на працівників;
- розподіляє обов'язки між керівниками структурних підрозділів;
- видає накази та розпорядження;
- установлює порядок укладання угод та підписує їх;
- приймає рішення про створення та ліквідацію філій, представництв та інших відособлених підрозділів, затверджує положення про них;
- проводить аналіз матеріалів перевірок (ревізій), а також звітів керівників відособлених структурних підрозділів Центру, приймає рішення за їх результатами;
- призначає керівників філій, представництв та інших відособлених структурних підрозділів Центру;
- готує балансовий звіт про підсумки діяльності Центру за поточний рік та подає його на затвердження Органу управління майном;
- готує і подає Органу управління майном пропозиції щодо змін та доповнень до цього Статуту;
- виконує інші функції, які стосуються діяльності Центру.

9.7. У разі відсутності директора його обов'язки виконує заступник директора або один із керівників структурних підрозділів.

9.8. Директор вживає заходів щодо підвищення рівня організаційно управлінської, виконавчої і фінансової дисципліни, забезпечення соціально економічного розвитку Центру, вирішує питання проведення аудиту Центру.

9.9. Рішення з соціально-економічних питань, що стосуються діяльності Центру, приймаються його органами управління за участю трудового колективу та уповноважених ним органів і відображаються у колективному договорі. Колективним договором також регулюються питання охорони праці, виробничі та трудові відносини трудового колективу з адміністрацією Центру.

9.10. Орган управління майном не має права втручатися в оперативну і господарчу діяльність Центру.

9.11. Керівник Органу управління майном укладає трудовий контракт (договір) з Директором Центру.

Стаття 10. ТРУДОВИЙ КОЛЕКТИВ ЦЕНТРУ. ПРАЦЯ У ЦЕНТРІ, ЇЇ ОПЛАТА

10.1. Трудовий колектив Центру становлять усі громадяни, які своєю працею беруть участь у його діяльності на основі трудового договору.

10.2. Центр відповідно до чинного законодавства України та цього Статуту визначає порядок прийому та звільнення працівників, форму, систему й розміри оплати праці та преміювання, розпорядок робочого часу, змінність роботи та інше згідно діючого законодавства.

10.3. Мінімальний розмір оплати праці найманих працівників Центру не може бути нижче мінімального розміру, встановленого чинним законодавством України.

10.4. Працівники Центру підлягають соціальному страхуванню та соціальному забезпеченню згідно з чинним законодавством України.

Центр за рахунок власних коштів може визначити для членів трудового колективу додаткові пільги із соціального забезпечення.

10.5. Працівникам Центру надаються пільги відповідно до чинного законодавства.

10.6. Трудовий колектив Центру реалізує свої права через уповноважений загальними зборами трудового колективу орган.

Трудовий колектив Центру:

- розглядає і затверджує проект колективного договору;
- розглядає і вирішує згідно із Статутом Центру питання самоврядування трудового колективу;
- визначає і затверджує перелік і порядок надання працівникам Центру соціальних пільг згідно з чинним законодавством;
- бере участь у матеріальному і моральному стимулюванні праці.

10.7. Трудовий колектив в особі уповноваженого ним органу та Директор Центру від імені Органу управління майном укладають колективний договір.

Стаття 11. КОНФІДЕНЦІЙНІСТЬ

11.1. Працівники Центру повинні зберігати комерційну таємницю і конфіденційність інформації про діяльність Центру.

11.2. Обсяг інформації, яка не підлягає розголошенню, визначається Директором Центру.

11.3. Працівники Центру мають право розкрити третім особам зміст інформації, щодо якої встановлено вимогу про конфіденційність, у випадках залучення цих осіб до діяльності, що вимагає обізнаності з такою інформацією, але виключно в межах, що обумовлені метою діяльності Центру.

11.4. Передавання вищезазначеної інформації третім особам, опублікування чи іншого роду її розголошення може здійснюватися лише за згодою Директора Центру, що висловлена в письмовій формі, незалежно від причин припинення діяльності Центру.

11.5. Кожен з працівників Центру повинен дотримуватись суворої конфіденційності щодо одержаної від Директора Центру або від Органу управління майном технічної, фінансової, комерційної та іншого роду інформації, в тому числі у вигляді документів, креслень та методів виробництва, а також вживати усіх можливих заходів для охорони такої інформації від розголошення.

11.6. Вимоги щодо конфіденційності не розповсюджуються на:

- інформацію, яка була відомою до моменту її розголошення не з вини того чи іншого працівників Центру;

- інформацію, що була надана на підставі офіційного запиту державних перевіряючих чи контролюючих органів згідно з чинним законодавством України, яким працівники Центру не мають права відмовити у наданні такої інформації.

Стаття 12. ПРИПИНЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ЦЕНТРУ

12.1. Припинення діяльності Центру відбувається шляхом його ліквідації або реорганізації (злиття, приєднання, поділу, перетворення).

12.2. Реорганізація Центру відбувається за рішенням Органу управління майном. При реорганізації Центру його права і обов'язки переходять до правонаступника.

12.3. Центр ліквідується на підставі:

- рішення Органу управління майном;
- рішення суду (господарського суду).

12.4. При ліквідації Центру орган, що прийняв відповідне рішення, призначає ліквідаційну комісію, до якої з дня її призначення переходять повноваження з управління справами Центру.

12.5. Ліквідаційна комісія оцінює майно Центру, виявляє його дебіторів та кредиторів, розраховується з ними, складає ліквідаційний баланс та подає його на затвердження органу, який призначає ліквідаційну комісію.

12.6. Наявні грошові кошти, включаючи виручку від розпродажу майна Центру після розрахунків з бюджетом, по оплаті праці працівників Центру, з кредиторами, та майно, що залишилося після проведення ліквідації, використовується у порядку, встановленому чинним законодавством.

12.7. Вивільнення працівників внаслідок реорганізації або ліквідації відбувається з дотриманням законодавства про працю.

12.8. Припинення Центру вважається завершеним а Центр таким, що припинив свою діяльність, з моменту внесення відповідного запису до Державного реєстру.